

**UCHWAŁA
RADY MIEJSKIEJ W ŻNINIE**

z dnia 27 kwietnia 2016 r.

NR XIX/210/2016

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin na lata 2016-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.¹⁾) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin na lata 2016-2019”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Żnina.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady

Grzegorz Kozierek

---

¹⁾ 1 Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 397, poz. 774, poz. 1505.

Załącznik do Uchwały Nr XIX/210/2016
Rady Miejskiej w Żninie
z dnia 27 kwietnia 2016 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin na lata 2016 - 2019

Kwiecień, 2016 r.

Zamawiający:

Gmina Żnin
Urząd Miejski w Żninie
ul. 700 – lecia 39
88 – 400 Żnin

Wykonawca:

Green Key Joanna Masiota - Tomaszewska
ul. Nowy Świat 10a/15
60 - 583 Poznań
www.greenkey.pl

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin na lata 2016 - 2019

Właściciel firmy:

mgr Joanna Masiota-Tomaszewska

Autorzy opracowania:

mgr Joanna Walkowiak – Kierownik Zespołu Projektowego
lic. Daniel Wiśniewski
mgr Wojciech Pająk
mgr Andrzej Karkowski

Kwiecień, 2016 r.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	5
1.1. Charakterystyka gminy	5
1.2. Charakterystyka społeczno – gospodarcza.....	7
1.3. Charakterystyka przyrodnicza	7
II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	8
III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	8
IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	11
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami..	11
4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	14
V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	22
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	22
5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	24
5.2.1. Rys historyczny obszaru Gminy Żnin	24
5.2.2. Miejscowości Gminy Żnin wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego	27
5.2.3. Walory kulturowe Gminy Żnin.....	35
5.2.3.1. Dziedzictwo niematerialne	35
5.2.3.2. Dobra kultury objęte prawnymi formami ochrony	37
5.2.3.2.1. Obiekty nieruchome objęte prawną ochroną zabytków	37
5.2.3.2.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego	37
5.2.3.2.3. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków	37
5.2.3.2.4. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków	38
5.2.3.2.5. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków	38
5.2.3.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych	39
5.2.4. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin	41
5.2.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	48
VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ .	52
VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.....	54
7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	55
7.2 Kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	55
VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	60
IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	61
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	62
XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	65
XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA.....	67
SPIS RYCIN	70
SPIS TABEL	70
SPIS WYKRESÓW	70
SPIS FOTOGRAFII	70
XIII. ANEKSY	71

Wykaz skrótów

AWRSP – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa,
GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków,
GPOnZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami,
GUS – Główny Urząd Statystyczny,
Dz. U. – Dziennik Ustaw,
LPR – Lokalny Program Rewitalizacji,
MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
MPZP – Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego,
NGO – ang. non-governmental organizations (organizacje pozarządowe),
POM – Plan Odnowy Miejscowości,
POnZ – Program Opieki nad Zabytkami,
PPP – partnerstwo publiczno – prywatne,
OZW – Obszar o znaczeniu dla wspólnoty,
PGR – Państwowe Gospodarstwa Rolne,
SRP – Strategia Rozwoju Powiatu,
SUiKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego,
SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia),
WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków,
WPF – Wieloletnia Prognoza Finansowa,
WPOnZ – Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami,
WPOnZ WZ - Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-pomorskiego,
WK – Województwo Kujawsko-Pomorskie,
KWKZ – Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków,

I. WSTĘP

Przedmiotem opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Żnin (zwanego dalej Programem, POnZ bądź GPOnZ) jest weryfikacja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy oraz wypracowanie programu zarządzania zabytkami, w tym praca nad ich potencjałem. Program jest dokumentem strategicznym w zakresie ochrony zabytków, pozwoli na koordynację działań polityki przestrzennej w zakresie opieki i zarządzania dziedzictwem kulturowym. W okresie najbliższych czterech lat Program realizowany będzie dostępnymi środkami prawnymi oraz finansowymi.

Celem Programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Systematyczne wdrażanie ustaleń dokumentu powinno spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin. Program powinien być znany nie tylko władzom lokalnym, ale i społeczności lokalnej. Ma za zadanie uświadamiać mieszkańców o konieczności dbania o lokalną tradycję przejawiającą się w inicjatywach społecznych, jak i o potrzebie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy. Mieszkańcy i władze gminy powinni dbać o utrzymanie indywidualnego charakteru regionu, w tym o zachowanie jego znamienych elementów zabytkowych i przyrodniczych.

Niniejszy Program opracowany został mając na uwadze art.4 pkt.2 ustawy Prawo autorskie i pokrewne.

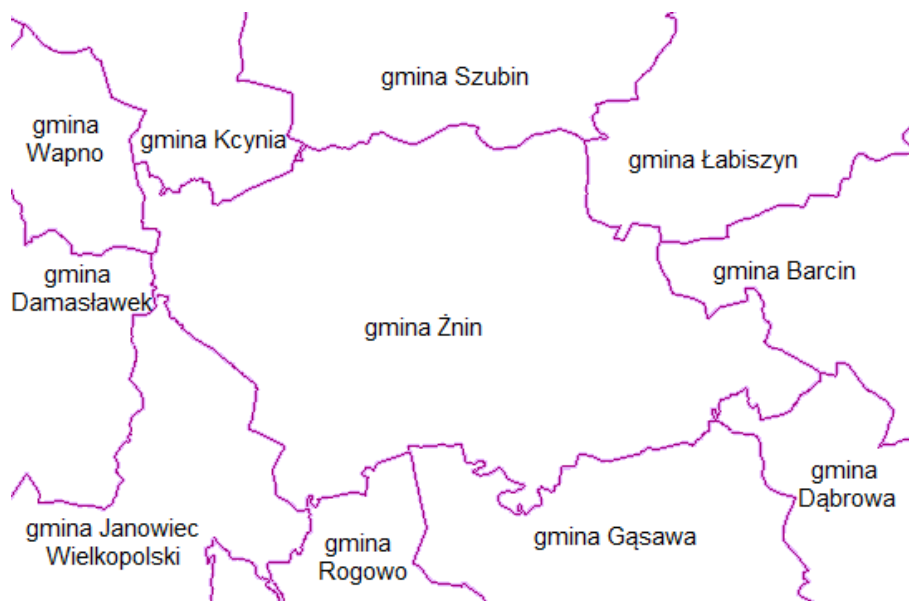
1.1. Charakterystyka gminy

Gmina Żnin położona jest w południowo - zachodniej części województwa Kujawsko-Pomorskiego, na terenie powiatu żnińskiego. Jest jedną z 6 gmin powiatu i wchodzi w skład 4 gmin miejsko - wiejskich. Sieć osadniczą gminy tworzą miasto Żnin oraz miejscowości wiejskie. Gmina wchodzi w skład regionu etnograficznego Pałuki. Jednostka zajmuje obszar o powierzchni 251,5 km² (25,5 % powierzchni powiatu), granicząc z 10. gminami:

- na zachodzie – z Gminą Wapno i Gminą Damasławek z województwa wielkopolskiego;
- na północnym - zachodzie – z Gminą Kcynia;
- na północy – z Gminą Szubin;
- na północnym – wschodzie – z Gminą Łabiszyn;
- na wschodzie – z Gminą Barcin;
- na południowym – wschodzie – z Gminą Dąbrowa;
- na południu – z Gminą Gąsawa i Gminą Rogowo;
- na południowym - zachodzie - z Gminą Janowiec Wielkopolski.

W skład Gminy Żnin wchodzi 39 sołectw: Białożewin, Bożejewice, Bożejewiczki, Brzykorzystew, Brzykorzystewko, Cerekwica, Chomiąza Księża, Dobrylewo, Dochanowo, Gorzyce, Jadowniki Bielskie, Jadowniki Rycerskie, Januszkowo, Jaroszewo, Kaczkowo – Kaczkówko, Kierzkowo, Murczyn, Murczyk, Nadborowo, Paryż, Podgórzyn, Podobowice, Redczyce, Rydlewo, Sarbinowo, Sielec, Skarbienice, Słabomierz, Słębowo, Sobiejuchy, Sulinowo, Bekańówka, Ustaszewo, Uścikowo, Wawrzyńki, Wenecja, Wilczkowo, Wójcin, Żnin Wieś.

Przestrzenne rozmieszczenie powyższych jednostek przedstawia poniższa rycina.

Ryc. 1. Gmina Żnin w układzie gmin

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 2. Położenie Gminy Żnin na tle Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Najbardziej skrajne odległości na terenie gminy oddalane są od siebie w odległości ok. 28,5 km w linii północny - zachód – południowy - wschód.

1.2. Charakterystyka społeczno – gospodarcza

Na koniec roku 2014 wg danych GUS (faktyczne miejsce zamieszkania) obszar Gminy Żnin zamieszkiwało 24 478 osób, w tym obszar miejski 14 173 osób.

Łączna liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na rok 2014 w analizowanej jednostce wyniosła 2 011, z czego 1 917 to podmioty prywatne. Na terenie Gminy Żnin najbardziej rozwiniętą działalnością gospodarczą jest „handel; naprawa pojazdów samochodowych” (sekcja G – 505 podmiotów) oraz budownictwo (sekcja F – 264 podmiotów). W zdecydowanej większości są to małe działalności zatrudniające do 9 osób (1 905 podmiotów). Na terenie gminy występuje jedno przedsiębiorstwo posiadające od 250 do 999 pracowników.

Dla Gminy Żnin odnotowuje się 2 obiekty hotelowe oraz 4 inne obiekty noclegowe wg danych GUS. Łącznie w 6 turystycznych nieruchomościach noclegowych zarejestrowano w 2014 r. 14 004 noclegi udzielone Polakom oraz 750 noclegów udzielonym turystom zagranicznym.

1.3. Charakterystyka przyrodnicza

Pod względem fizyczno - geograficznym teren Gminy Żnin znajduje się w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego. Opiswany obszar mieści się w podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie, w makroregionie Pojezierze Wielkopolskie. W układzie mezoregionalnym wg Kondrackiego gmina mieści się w zasięgu jednostki Pojezierze Gnieźnieńskie oraz w mezoregionie Pojezierze Chodzieskie.

Gmina Żnin usytuowana jest na Równinie Żnińskiej, której powierzchnia urozmaicona jest licznymi lodowcowymi formami marginalnymi i rozcięta systemem dolin rynnowych i rzecznych. W związku z tym teren gminny jest płaski bądź lekko falisty (wysokości wahają się ok. od 100 do 115 m n.p.m.).

Przez obszar miasta i gminy przepływa rzeka Gąsawka o długości 57 km. W gminie występuje ponad 20 jezior pochodzenia rynnowego. Znajdują się na południe oraz na północ od Żnina oraz w południowej i południowo – wschodniej części gminy. Największym jeziorem w obrębie opisywanej jednostki jest Jezioro Żnińskie Duże o powierzchni 420 - 430 ha.

Według danych z 2014 r. lesistość na terenie gminy wynosiła zaledwie 5,7 %. Ogółem licząc jest to 1 447,57 ha, z czego grunty leśne publiczne stanowiły 1 149,57 ha.

W granicach charakteryzowanego terenu występują następujące obszary i obiekty chronione:

- Natura 2000 - Obszar o znaczeniu dla Wspólnoty tzw. OZW – Ostoja Barcińsko - Gąsawska (kod PLH 040028);
- 3 obszary chronionego krajobrazu: Jezior Żędowskich, Jezior Rogowskich, Jezior Żnińskich
- 66 pomników przyrody.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Żnin na lata 2016 – 2019 sporządzono na podstawie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 poz. 1446 ze zm.).

Art. 87, ust. 1. mówi o tym, że „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin:

- sporządzany jest na okres 4 lat przez Burmistrza Żnina;
- co 2 lata wymaga sprawozdania przez Burmistrza Żnina poprzez przedstawienie go Radzie Miejskiej w Żninie;
- przyjmuje Rada Miejska w Żninie, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (zwanego dalej WKZ) w Toruniu, Delegatura w Bydgoszczy;
- ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Zgodnie z zapisami art. 87, ust. 2. ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami Program Opieki nad Zabytkami ma na celu m. in.:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Obowiązujący w Polsce system prawny gwarantuje ochronę zabytkom i całości dziedzictwa kulturowego na terenie kraju. Poniżej wskazano akty prawne wskazujące obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm., z dnia 2 kwietnia 1997 r.).
  - *Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwa obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.*
  - *Art. 6. 1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.*
  - *Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.*
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014, poz. 1446 ze zm.) jako główny akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami. Ustawa ta w art. 3 definiuje podstawowe pojęcia:
  - *Zabytek* – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
  - *Zabytek nieruchomy* – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.;
  - *Zabytek ruchomy* – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.;
  - *Zabytek archeologiczny* – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
  - *Instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami* – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
  - *Prace konserwatorskie* – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
  - *Prace restauratorskie* – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
  - *Roboty budowlane* – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub otoczeniu zabytku;
  - *Badania konserwatorskie* – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
  - *Badania architektoniczne* – działania ingerujące w substancje zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

- *Badania archeologiczne* – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
  - *Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny* – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
  - *Historyczny zespół budowlany* – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
  - *Krajobraz kulturowy* – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
  - *Otoczenie* – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015, poz. 1515). Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów.
- *Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:*
    - 9) *kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.*
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015, poz. 1713 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016, poz. 290).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013, poz. 2278 ze zm.).
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015, poz. 422 ze zm.).
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015, poz. 1774 ze zm.).
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012, poz. 406).
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016, poz. 395 ze zm.).
11. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015, poz. 1777).
12. Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015, poz. 2126).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012, poz. 987).
2. Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012, poz. 642).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2015, poz. 1446).

IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin sporządzono z uwzględnieniem zewnętrznych uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym aktów prawa oraz innych opracowań strategicznych o podobnej tematyce.

Ustalenia Programu korespondują z zapisami (cele, zasady, kierunki) dokumentów na różnych poziomach. Metodologia planowania zakłada spójność dokumentów programowych w układzie hierarchicznym: kraj, województwo, powiat, gmina.

W niniejszym rozdziale przedstawiono szczegółowy wykaz ww. dokumentów.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia jest nadrzędnym dokumentem, który wyznacza normy, ramy odniesienia oraz standardy dla innych dokumentów niższego szczebla, jak również dla 9 zintegrowanych strategii. Strategia ta została przyjęta uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku. Celem strategicznym opracowania jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Średniookresowa strategia zakłada podział na 3 obszary strategiczne, które mają przypisane cele i priorytety rozwojowe. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 przedstawia 3 strategiczne obszary działań:

- **Sprawne i efektywne państwo;**
- **Konkurencyjna gospodarka;**
- **Spójność społeczna i terytorialna.**

Dokument podkreśla rolę zapewnienia ładu przestrzennego m.in. przez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów obejmujących: obszary miejskie, a w szczególności metropolitarne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną i użytkowaniem gospodarczym zasobów naturalnych, dziedzictwa kulturowego, objęte ryzykiem katastrof naturalnych, obszary górskie, obszary dotychczas nie objęte procesem planowania oraz obszary przygraniczne. Wspomina się też tutaj o ochronie krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Ośrodki wojewódzkie mają być wzmocniane przez rozwój infrastruktury społecznej, w tym kulturowej oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co pozwoli osiągnąć miastom przewagę konkurencyjną.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 84 ustala obowiązek sporządzania co 4 lata Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: „Art. 84. W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

W ramach ww. Programu przeprowadza się analizę stanu dziedzictwa kulturowego oraz potrzeb związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Następnie definiuje się główne i szczegółowe cele i kierunki działań oraz zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Cel główny dokumentu brzmi: „wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel główny programu jest wdrażany poprzez trzy cele szczegółowe:

1. **Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.**
2. **Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków.**
3. **Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004 - 2020

Kolejnym dokumentem szczebla krajowego jest Narodowa Strategia Kultury 2004 – 2020. Działania uwzględnione w Strategii w bezpośredni sposób przekładają się na rozwój kultury, ale także na społeczno - ekonomiczny rozwój regionów.

Za misję Narodowej Strategii Rozwoju Kultury uznano: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”. W ramach prac Narodowej Strategii sformułowano następujące cele:

Cel strategiczny: zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cele cząstkowe:

1. *Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.*
2. *Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.*
3. *Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.*
4. *Wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.*
5. *Poprawa warunków działalności artystycznej.*
6. *Efektywna promocja twórczości.*
7. *Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.*
8. *Zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.*
9. *Promocja polskiej kultury za granicą.*
10. *Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.*
11. *Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.*
12. *Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).*

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Dziedzictwo Kulturowe”

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

1. **Ochrona zabytków.**
2. **Wspieranie działań muzealnych.**
3. **Kultura ludowa i tradycyjna.**
4. **Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą.**
5. **Ochrona zabytków archeologicznych.**
6. **Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.**
7. **Miejsca Pamięci Narodowej.**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 - 2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

W zakresie przestrzeni i planistyki dokumentem wiodącym na najbliższe lata jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 - 2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

Poniżej wyszczególniono najistotniejsze zapisy Strategii dotyczące działań związanych z dziedzictwem kulturowym:

1. **Należy wdrażać rozwiązania wykorzystujące potencjał kulturowy i turystyczny dla rozwoju regionalnego.**
2. **Kultura nie stanowi pasywnego zasobu regionów, ale aktywnie warunkuje zarówno rozwój społeczny, jak i ekonomiczny.**
3. **Należy koncentrować się na przekształcaniach struktur gospodarczych w kierunku gospodarki opartej na wiedzy, na podniesieniu poziomu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, na poprawie dostępu do dóbr i usług publicznych, które wpływają na rozwój potencjałów (takich jak: infrastruktura teleinformatyczna, edukacja, energia czy kultura).**
4. **Istotna jest obecność nowych technologii w obszarze kultury.**

Zgodnie z zapisami Strategii dzięki rozwojowi lokalnemu w wymiarze społeczno - kulturowym, gospodarczym, ekologiczno-przestrzennym oraz działaniom wyrównawczym na rzecz zwiększenia dostępu do usług publicznych, obszary wiejskie staną się lepszym miejscem do życia, lepiej wykorzystującym dziedzictwo kulturowe i walory środowiska przyrodniczego, bardziej atrakcyjnym turystycznie i inwestycyjnie oraz bardziej zintegrowanym ze względu na wzmocnioną tożsamość lokalną.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym, dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju, jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. W dokumencie tym zakłada się rozwój bogactwa polskich regionów – miast i obszarów wiejskich – w oparciu o wykorzystanie wewnętrznych potencjałów polskiej przestrzeni – ich dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, potencjału gospodarczego, innowacyjnego oraz naukowego. W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju określono cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju: „Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększania zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”.

Osiągnięcie celu strategicznego musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzi działania z zakresu ochrony zabytków jako jednostka samorządu terytorialnego, realizując zadania, wynikające z zapisów ustawowych. Prócz tego Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego sprawuje opiekę nad zabytkami, będąc ich właścicielem.

Na szczeblu wojewódzkim zostały opracowane dokumenty strategiczne, które są podstawą prawną oraz pozwalają wskazać kierunki działań dla programów na niższych poziomach jednostek samorządu terytorialnego.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 - 2020

Dnia 12 grudnia 2005 roku Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił aktualny dokument Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Dokument Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego ustala trzy priorytetowe obszary działań strategicznych:

1. Rozwój nowoczesnej gospodarki.
2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu.
3. Rozwój zasobów ludzkich.

W ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych numer 2 wyodrębnia się działania na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego, w ramach których wyróżnia się:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego;
- adaptację dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych.

W przedmiotowym dokumencie dziedzictwo kulturowe rozumie się głównie jako instrument promocji regionu, odznaczający się stosownymi walorami prezencyjnymi. W odniesieniu do zabytków architektury i urbanistyki ww. walory oznaczają odpowiedni stan techniczny obiektów, dla zabytków ruchomych kluczowe jest atrakcyjne zaaranżowanie kolekcji, natomiast w odniesieniu do przejawów kultury duchowej czy tradycji ich przystępna prezentacja.

Stan techniczny materialnych dóbr kultury województwa Kujawsko-Pomorskiego jest w znacznej części niezadowolający. Działaniami, które pozwolą uchronić wartościowe obiekty są systematyczne zabiegi konserwatorskie, w tym remontowe, rekonstrukcyjne, dokumentacyjne. Prace dokumentacyjne zaleca się prowadzić z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych. Cyfrowa archiwizacja nowych danych, digitalizacja istniejących archiwalnych zasobów, cyfrowa obróbka i praca z materiałami. Tworzenie kolekcji multimedialnych materiałów, które będą służyć w celach: systematyzacji danych, informacyjno - naukowych czy promocyjnych.

Obiekty zabytkowe pełniły wcześniej różnorodne funkcje użytkowe. Znaczna część z tych funkcji obecnie nie może być kontynuowana (np. fortyfikacje, pałace, zabytki przemysłowe, zabytki wernakularne). Inna część wymaga przekształcenia z powodów ekonomicznych. Tylko wybrane obiekty o najwyższej wartości kulturowej mogą funkcjonować np. jako muzea i być dotowane ze środków publicznych. Pozostałe obiekty, często wymagające gruntownej modernizacji, utrzymywane są ze środków właścicieli i użytkowników. Oznacza to iż większość zabytków musi spełniać współczesne funkcje użytkowe, wymaga rozsądnej adaptacji i modernizacji. Strategia rozwoju województwa

Kujawsko–Pomorskiego proponuje użytkować zabytkowe pomieszczenia do prezentacji twórczości artystycznej, dla aktywności rekreacyjnej, w tym nawiązującej to tradycji historycznej itp. Adaptacje winny przybliżać obiekty ludziom współczesnym, ożywiać je i być źródłem dochodów, które zapewni należyte ich utrzymanie.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 - 2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020 został zatwierdzony przez Komisję Europejską dnia 16 grudnia 2014 roku. Program składa się z 12 Osi Priorytetowych wraz z poszczególnymi działaniami.

Celem głównym Regionalnego Programu jest: uczynienie województwa Kujawsko-Pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców. Osie priorytetowe programu to:

1. *Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.*
2. *Cyfrowy region.*
3. *Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie.*
4. *Region przyjazny środowisku.*
5. *Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu.*
6. *Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry.*
7. *Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.*
8. *Aktywni na rynku pracy.*
9. *Solidarne społeczeństwo.*
10. *Innowacyjna edukacja.*
11. *Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.*
12. *Pomoc techniczna.*

W ramach osi **4. Region przyjazny środowisku** wskazano priorytety inwestycyjne, którym jednym z nich jest priorytet *6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*. W jego ramach określono cel szczegółowy: *zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko-pomorskiego*. Realizacja priorytetu służyć będzie z jednej strony zachowaniu dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz rozwojowi zasobów kultury, z drugiej bardziej efektywnemu ich wykorzystaniu dla rozwoju społeczno - gospodarczego regionu jako źródła realnych korzyści ekonomicznych.

Program podkreśla, iż w województwie Kujawsko-Pomorskim znajdują się unikatowe obiekty zabytkowe podlegające ochronie, w szczególności są to obiekty architektury sakralnej, rezydencjonalnej, zamki, zespoły miejskie (UNESCO), zieleń zabytkowa, historyczna infrastruktura wojskowa oraz stanowiska archeologiczne.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zgodnie z zasadą zintegrowanego planowania strategicznego jest wyrazem przestrzennym Strategii Rozwoju Województwa.

Celem nadrzędnym województwa Kujawsko-Pomorskiego jest poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia jego mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Realizacja tego celu oznacza wykreowanie

w województwie mechanizmów generujących efektywny ekonomicznie rozwój, kształtowanie racjonalnych, społecznie akceptowalnych i ekonomicznie efektywnych struktur zagospodarowania przestrzennego, ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego województwa oraz ochronę jego dziedzictwa kulturowego.

Celem głównym ww. planu zagospodarowania przestrzennego jest zbudowanie struktur funkcjonalno - przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców.

Potencjał rozwojowy przedmiotowego obszaru to zarówno atrakcyjność środowiska naturalnego, jak i bogactwo środowiska kulturowego.

Znaczny potencjał kulturowy stwarza szanse dla rozwoju społeczno - gospodarczego regionu, zwłaszcza rozwoju turystyki oraz wzmocnienia tożsamości.

Na obszarze województwa Kujawsko-Pomorskiego wyróżniono specyficzne pod względem cech kulturowych regiony:

- obszar historycznej ziemi chełmińskiej;
- obszar związany z dziedzictwem Piastów;
- obszar Pałuk i Kujaw;
- obszar dawnego osadnictwa holenderskiego;
- pozostałe obszary, wyróżniane jako obszary specyficznych kompozycji krajobrazu fizjograficznego i cennych walorów kulturowych.

W oparciu o waloryzację zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego na terenie województwa wyróżniono najatrakcyjniejsze obszary. Południowa i wschodnia część Gminy Żnin została włączona w II z XV wydzielonych rejonów turystycznych. Ponadto Żnin oznaczono tu, jako miejscowość posiadająca dobrze zachowany układ urbanistyczny. Uwarunkowania rozwoju turystyki wskazują, iż Żnin jest ośrodkiem obsługi ruchu turystycznego o znaczeniu podregionalnym, generującym ruch turystyczny krajoznawczy. W części gminy wyznaczono rejon turystyczny o znaczeniu ponadlokalnym – Jeziora Żnińskie.

Sam Program odnotowuje, że Rejon Żnińskich Jezior zalicza się do ukształtowanych rejonów turystycznych, a Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji stanowi ważny punkt turystyczny. Gmina Żnin należy do krajowej czołówki pod względem osób odwiedzających muzea. Dokument przewiduje wzmocnienie pozycji Żnina, jako regionalnego centra obsługi ruchu turystycznego o charakterze pobytowym i krajoznawczym. Oprócz tego planuje się rewaloryzację historycznego układu miasta oraz powołanie rezerwatu kultury ruin zamku w Wenecji.

Polityka kraju oraz województwa Kujawsko-Pomorskiego stawia sobie za cel ochronę dziedzictwa kulturowego, zmierzającą do kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz udostępniającą dziedzictwo kulturowe społeczeństwu.

Zachowanie dziedzictwa kulturowego wymaga przestrzegania następujących zasad:

- zachowania dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń;
- harmonijnego kształtowania krajobrazu kulturowego;
- dbałości o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- pełne wykorzystanie walorów rejonów turystycznych, w tym: Borów Tucholskich i Doliny Brdy, Pojezierza Brodnickiego, Zbiornika Włocławskiego, Doliny Drwęcy;
- zagospodarowanie turystyczne istniejących i projektowanych zbiorników wodnych oraz naturalnych wód powierzchniowych;
- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych w niezbędne urządzenia z zakresu ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej;
- konserwację zabytkowych obiektów sakralnych oraz zespołów dworsko - parkowych;
- organizację regionalnych imprez folklorystyczno - kulturowych.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013 - 2016

Jednym z podstawowych wyróżników tożsamości województwa Kujawsko-Pomorskiego jest jego zasób dziedzictwa kulturowego. Bogactwo architektury czy też unikatowych zespołów zabudowy wymaga jednak podejmowania działań, które w procesie konserwatorskim w maksymalnym stopniu zachowają walor autentyzmu. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013 - 2016 jest dokumentem, w którym przedstawione zostały cele i kierunki działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Ochroną objęto nie tylko materialne dobra kultury, ale także skoncentrowano się na niematerialnych aspektach dziedzictwa. Podstawą do zdefiniowania terminu „dziedzictwo niematerialne” jest konwencja UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r. Według niej dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Program wskazuje kategorie obiektów, które w unikatowy sposób stanowią świadectwo idei czasu i miejsca, w którym powstały, pełniąc rolę przekaźników wartości artystycznych i duchowych, a także elementów wplecionych w ciąg procesów historycznych.

Cel nadrzędny Programu to utrzymanie różnorodności kulturowej województwa jako świadectwa historii regionu oraz potencjału dla rozwoju gospodarczego. Cele szczegółowe to:

- zachowanie dziedzictwa materialnego;
- zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- kultywowanie tradycji regionalnych;
- wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wzrost konkurencyjności regionu.

Główne działania w zakresie opieki nad zabytkami przewidywane przez Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego to:

- wspieranie działań zmierzających do poszerzania listy obiektów, wpisanych do rejestru zabytków, na przykład poprzez odpowiednie wymogi konkursowe;

- propagowanie i wspieranie prac przy aktualizacji i uzupełnianiu wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków;
- kontynuacja współfinansowania prac konserwatorsko - restauratorskich, rewitalizacyjnych i ratunkowych przy obiektach nieruchomościach i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, oraz doskonalenie zasad przyznawania dotacji;
- wspomaganie działań konserwatorsko - restauracyjnych przy zabytkowych układach urbanistycznych i ruralistycznych;
- wspomaganie organizacji szkoleń i wykładów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- wspomaganie organizacji konkursów o charakterze edukacyjnym;
- nagradzanie działań przyczyniających się do zachowania bądź przywracania historycznych wartości zasobów dziedzictwa kulturowego województwa;
- wspieranie działań edukacyjnych w zakresie znaczenia, wartości i ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury województwa;
- wspomaganie działań w obszarze digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich udostępniania;
- aktywizacja środowisk lokalnych poprzez przywracanie dawnych praktyk tanecznych i muzycznych;
- wspieranie i upowszechnianie „ginących zawodów”;
- aktywizacja środowisk poprzez organizowanie warsztatów nauki rękodzieła, budownictwa instrumentów czy nauki gry na instrumentach tradycyjnych;
- wspieranie zajęć z twórcami i rzemieślnikami, dotyczących przekazywania ich umiejętności;
- wspieranie w oparciu o istniejące mechanizmy działań popularyzatorskich, edukacyjnych i naukowych związanych z opieką i ochroną dziedzictwa kulturowego, takie jak: opracowania syntetyczne i monograficzne dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa w jego wymiarze materialnym i niematerialnym, przewodniki, vademeca, informatory, materiały informacyjne i promocyjne związane z obiektami objętymi ochroną prawną, wspieranie w ramach istniejących regulacji prawnych wydawnictw związanych z dziedzictwem kulturowym (wydawnictwa książkowe, audiobooki, materiały filmowe i inne) ze zbiorów własnych instytucji z terenu województwa;
- wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego z utrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc;
- wspieranie rozwoju turystyki bazującej na kulturowym dziedzictwie regionu;
- wspomaganie tworzenia tras turystycznych i produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa, łączących elementy materialne i niematerialne;
- wspomaganie działań w zakresie kompleksowego zagospodarowania istniejących szlaków kulturowych, zarówno tych o znaczeniu międzynarodowym, jak i regionalnym;
- wspieranie i kształtowanie rozwoju turystyki kulturowej o charakterze religijnym, sentymentalnym czy tematycznym;
- wykorzystanie tożsamości kulturowej regionu jako czynnika marketingowego.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Dla potrzeb opracowania Strategii przeprowadzono waloryzację zasobów środowiska kulturowego województwa, pod kątem ich atrakcyjności turystycznej. Wyodrębniono miejscowości i obszary skupiające dobra kultury, których historia, forma architektoniczna lub oddziaływanie w krajobrazie przyrodniczo - kulturowym stanowią o atrakcyjności miejsca.

Uwzględniono walory zasobów kulturowych województwa zarówno te, które od lat znajdują pełne wykorzystanie turystyczne, jak i te, które dotychczas niedostatecznie wyeksponowane mogą w istotny sposób poszerzyć ofertę turystyczną regionu.

Dokument Strategii wskazuje na interakcję pomiędzy uwarunkowaniami i stanem rozwoju turystyki, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego (zarówno ochrona jak i wykorzystanie zasobów na potrzeby turystyki), jak również aspekt społeczny turystyki, czy stan rozwoju infrastruktury technicznej w obszarach turystycznych. Strategia wskazuje na potrzebę aktywizacji rozwoju markowych produktów turystycznych, w szczególności pięciu: turystyka biznesowa, turystyka w miastach i turystyka kulturowa, turystyka na terenach wiejskich, turystyka rekreacyjna, aktywna i specjalistyczna, turystyka przygraniczna i tranzytowa. Dokument przewiduje także uwzględnienie zadań związanych z przystosowaniem zabytków dla potrzeb turystyki. Zakłada wzrost nakładów na inwestycje infrastrukturalne i rozwój produktu turystycznego, w tym: promocja obiektów i szlaków dziedzictwa kulturowego. Strategia planuje wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego, środowiska cywilizacyjnego i przyrodniczego w edukacji, a w szczególności w wykreowaniu młodzieży.

Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022

Strategię Rozwoju Powiatu Żnińskiego przyjęła Rada Powiatu w Żninie dnia 27 stycznia 2012 roku uchwałą Nr XIV/99/2012.

Strategia jako kompleksowa, perspektywiczna koncepcja, określa cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Dokument ten jest nadrzędnym instrumentem zarządzania rozwojem lokalnym i podstawą długookresowej, lokalnej polityki społeczno - gospodarczej w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju.

Wyniki analizy SWOT pogrupowane zostały w czterech sferach funkcjonowania Powiatu Żnińskiego: sfera przestrzenno - środowiskowa, sfera społeczna, sfera gospodarcza oraz sfera infrastrukturalna. Poniżej wskazano na wyniki analizy w zakresie odnoszącym się do niniejszego opracowania.

I SFERA PRZESTRZENNO - ŚRODOWISKOWA

Mocne strony:

- Szlak Piastowski łączący miejscowości Powiatu Żnińskiego z ośrodkami o niepowtarzalnym wymiarze historycznym,
- zabytki kultury materialnej (m.in. Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji, liczne zabytkowe dwory, pałace i kościoły),
- duża koncentracja atrakcji turystycznych na stosunkowo małym obszarze,
- oznakowane szlaki piesze i rowerowe.

Słabe strony:

- niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego,
- brak wspólnego stanowiska społeczeństwa w sprawie utworzenia Pałuckiego Parku Krajobrazowego.

Zagrożenia:

- zmiana przebiegu Szlaku Piastowskiego.

II SFERA SPOŁECZNA**Mocne strony:**

- aktywna działalność placówek kulturalnych i kulturalno – oświatowych (domy kultury, biblioteki),
- folklor pałucki (zespoły folklorystyczne, gwara, haft, rzeźba, legendy),
- silne poczucie tożsamości kulturowej,
- liczne imprezy cykliczne o znaczeniu ponadregionalnym.

Słabe strony:

- migracja młodych i wykształconych mieszkańców do większych miast lub poza granice kraju,
- brak świadomości mieszkańców o atrakcyjności regionu,
- niski stopień korzystania przez mieszkańców z oferty kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i rekreacyjnej.

Szanse:

- promocja dorobku kulturowego i tradycji regionalnych,
- oddolne inicjatywy społeczne.

Wyniki analizy przyczyniły się do wypracowania misji powiatu żnińskiego. Rozumie się ją jako zrównoważony rozwój społeczno - gospodarczy oparty na wykorzystaniu walorów przyrodniczo - krajoznawczych i dziedzictwa historyczno - kulturowego, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz do wzrostu konkurencyjności ekonomicznej w regionie.

Misja będzie realizowana w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, poszanowaniem praw przyrody i rozwojem społecznym. Rozwój ten zakłada podporządkowanie procesów gospodarczych potrzebie zachowania i ochrony środowiska naturalnego. Wyrażać się ona będzie przede wszystkim poprzez: rozwój turystyki i rekreacji – tworzenie infrastruktury turystycznej opartej o lokalne zasoby naturalne i przyrodnicze oraz dziedzictwo historyczno - kulturowe, zorganizowanie profesjonalnego systemu informacji i promocji regionu, urozmaicenie oferty turystycznej, rozwój bazy rekreacyjnej, noclegowej i gastronomicznej.

Wypracowana wizja Powiatu Żnińskiego brzmi: przyjazny i bezpieczny powiat o silnym kapitale społecznym, kultywujący tradycję i kulturę Pałuk, rozwinięty gospodarczo w oparciu o zasoby przyrodnicze i dziedzictwo historyczno - kulturowe oraz poprzez stworzenie i promocję oryginalnej marki.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022

Plan Rozwoju Lokalnego wymienia liczne zasoby kulturowe powiatu. Należą do nich zarówno zabytki materialne jak i bogate tradycje związane z przynależnością do regionu etnograficzno - historycznego Pałuk.

Charakterystyczne dla tego regionu są liczne zespoły pałacowo - parkowe (m.in. Uścikowo) oraz dworsko – parkowe (m.in. Słębowo, Sobiejuchy, Żnin).

Zabytki kultury materialnej, historyczna przeszłość regionu są bogato eksponowane w obiektach muzealnych na terenie powiatu – z terenu Gminy Żnin odnotowuje się Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie oraz Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji

Przez teren Powiatu Żnińskiego przebiega kulturowy Szlak Piastowski. O jego niepowtarzalności świadczą zabytki kultury materialnej nagromadzone wzdłuż jego przebiegu – zabytki od powstania polskiej państwowości, aż po czasy współczesne. Szlak ten łączy wybrane miejscowości Powiatu Żnińskiego z ośrodkami o niepowtarzalnym wymiarze historycznym, w tym z Gniezmem i Poznaniem.

Bogactwo kulturowe regionu propagowane jest przez ośrodki kultury (domy kultury, biblioteki) działające w poszczególnych gminach powiatu, w tym m. in. przez Żniński Dom Kultury.

Czynnikiem rozwojowym Powiatu Żnińskiego jest atrakcyjność turystyczna, na którą składają się znaczące walory przyrodniczo - krajobrazowe oraz bogactwo kulturowe regionu.

Istotne znaczenie w przypadku turystyki ma również fakt, iż powiat żniński w całości leży na terenie historycznych Pałuk. Silne poczucie więzi regionalnej wśród mieszkańców oraz folklor, który stanowi dziś kontynuację ludowych tradycji malarsko - rzeźbiarskich, muzycznych, haftu, zdobnictwa wnętrza, plecionkarstwa, garncarstwa i kowalstwa sprawiają, iż jest to obszar sprzyjający rozwojowi turystyki kulturowej.

Plan wytycza istotne cele operacyjne, z których najważniejszymi dla przedmiotowego opracowania są:

Cel operacyjny I.1: Wyeksponowanie i wzrost znaczenia położenia geograficznego dla rozwoju powiatu.

Zadania celu operacyjnego I.1:

- zwiększenie atrakcyjności powiatu jako miejsca do zamieszkania;
- wykorzystanie potencjału przyrodniczego, kulturowego i historycznego do rozwoju turystyki;
- promocja powiatu jako integralnej części Pałuk i województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- współpraca z podmiotami leżącymi na Szlaku Piastowskim w celu utrzymania dotychczasowego przebiegu oraz wspólnej promocji;
- rozwój układu komunikacyjnego.

Cel operacyjny III.1: Stworzenie lokalnej marki Powiatu Żnińskiego w oparciu o zasoby przyrodnicze i dziedzictwo historyczno-kulturowe.

Zadania celu operacyjnego III.1:

- organizacja szkoleń wśród przedsiębiorców w zakresie produktu lokalnego i marki lokalnej;
- budowa znaku promocyjnego powiatu i dystrybucja materiałów promocyjnych;
- promocja lokalnej marki podczas imprez masowych;
- współpraca z Lokalnymi Grupami Działania w zakresie promocji lokalnych produktów;
- integracja podmiotów działających na terenie Pałuk poprzez powołanie Lokalnej Organizacji Turystycznej.

Cel operacyjny IV.2: Rozwój bazy turystyczno - rekreacyjnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zasoby naturalne.

Zadania celu operacyjnego IV.2:

- budowa elementów małej infrastruktury turystycznej;
- wspieranie rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej;
- wspieranie rozwoju bazy do uprawiania sportów wodnych, w tym żeglarstwa, windsurfingu i nurkowania;
- budowa ścieżek rowerowych sprzyjających rekreacji.

V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Poniżej ukazano wybrane dokumenty strategiczne dla Gminy Żnin. Wyszczególniono oraz przedstawiono zagadnienia w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy. Programy strategiczne stanowiły wytyczne do opracowania niniejszego dokumentu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Żnin

Niniejsze Studium uchwalone zostało po raz ostatni przez Radę Miejską w Żninie 30 marca 2011 roku. Uchwała Nr VII/34/2011 dotyczy obszaru całej gminy, która została podzielona na 2 strefy.

W kontekście ochrony dziedzictwa kulturowego, który został przedstawiony w rozdziale 3 wyodrębniono następujące podrozdziały:

- główne czynniki determinujące stan zagospodarowania miasta;
- rozpoznanie zasobów środowiska kulturowego i stan ochrony prawnej;
- dobra kultury współczesnej.

W podanych podrozdziałach opisano historię miasta wraz z jego rozwojem przestrzennym. Ujęto także obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w wojewódzkiej ewidencji z uwzględnieniem zabytków architektury mieszkalnej i budownictwa, założeń dworsko – parkowych, zabytkowej architektury sakralnej, historycznej zabudowy Żnina, zabytkowych cmentarzy oraz zabytkowych stanowisk archeologicznych, które w ramach określonych stref ochrony – W.I, W.II oraz W.III posiadają metrykę pradziejową i średniowieczną. Przedstawione strefy ochrony wytyczono dla ponad 270 stanowisk.

Do dóbr kultury współczesnej zaliczono różnego rodzaju obiekty, tj.: pomniki, budynki, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, które reprezentują wysoką wartość artystyczną lub historyczną, stanowiąc uznany dorobek żyjących obecnie pokoleń.

Strategia Rozwoju Gminy Żnin na lata 2015 – 2020

Przedmiotowy dokument został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/204/2016 przez Radę Miejską w Żninie dnia 23 marca 2016 r.

W Strategii określono misję: „*Gmina Żnin uroklivym miejscem, w którym żyje się bezpiecznie i godnie, w którym odczuwalny jest dynamiczny zrównoważony rozwój z owoców, którego korzystają wszyscy jej mieszkańcy*”. Aby móc ją zrealizować potrzebna była koncepcja sformułowania nadrzędnego celu strategicznego, która brzmi: „*Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców Gminy Żnin na drodze zrównoważonego rozwoju w okresie 2015-2020*”. Będzie on realizowany na trzech płaszczyznach, którymi to są:

- *ekonomia;*
- *ludzie;*
- *gospodarka.*

Dalej zdefiniowano dla każdego obszaru odpowiednie trzy cele priorytetowe oraz cele operacyjne.

Odnośnie kultury Strategia odwołuje się w podrozdziale 3.3 do uwarunkowań kulturowych. Gmina Żnin posiada znaczące zasoby kulturowe, do których zaliczyć można zarówno liczne zabytki materialne, jak i bogate tradycje związane z przynależnością do regionu etnograficzno - historycznego Pałuk. W Gminie Żnin wyodrębniono strefę ochrony konserwatorskiej z rynkiem i muzeami oraz kościół wraz z dworem biskupim. Tradycyjna sztuka regionu kultywowana jest m.in. przez muzea, a także przez festiwale sztuki ludowej. Centralną rolę życia kulturalnego w Gminie Żnin odgrywa Żniński Dom Kultury, który organizuje liczne imprezy edukacyjno - kulturalne skierowane do wszystkich mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonują także: Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji, Muzeum Ziemi Pałuckiej, Muzeum Sztuki Sakralnej „Sufragania”. Wg badań Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej zdecydowana większość turystów przybywających na teren powiatu odwiedziła go w celu zwiedzania zabytków.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Żnin

Na terenie gminy obowiązują obecnie 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Jeden z nich obejmuje obręby geodezyjne następujących wsi: Dochanowo, Brzyskorzystew, Sobiejuchy, Brzyskorzystewko, Sulinowo, Sarbinowo, Słabomierz, Słębowo, Jaroszewo, Żnin – Wieś. 2 kolejne ujmują teren śródmieścia Żnina oraz ulic: Składowej, Jasnej, Białego i Janickiego.

Dla części terenów objętych miejscowym planem ustalono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Niezależnie od szczegółowych ustaleń planów w przypadku odkrycia przedmiotu, który posiada cechy zabytku lub wykopaliska archeologicznego, należy zabezpieczyć znalezisko, wstrzymać wszelkie prace mogące je uszkodzić lub zniszczyć oraz powiadomić odpowiednie służby konserwatorskie.

Plany Odnowy Miejscowości na terenie Gminy Żnin

14 miejscowości na terenie Gminy Żnin posiada Plany Odnowy Miejscowości. Są to: Bożejewice, Białozewin, Dochanowo, Jadowniki Rycerskie, Januszkowo, Jaroszewo, Kaczkowo i Kaczkówko, Sielec, Skarbienice, Słabomierz, Słębowo, Sulinowo, Uścikowo, Wójcin. W przypadku większości miejscowości dokumenty te obowiązują do 2015 r. Plany te mają być narzędziem służącym podniesieniu standardu życia i pracy na wsi poprzez realizację zadań inwestycyjnych zwiększających atrakcyjność wsi i otwierających daną miejscowość dla nowych mieszkańców, inwestorów gospodarczych oraz turystów.

POM przedstawiają analizę zasobów sołectw, analizę SWOT, określają wizję rozwoju wsi, wyznaczają priorytety oraz cele, którym przypisane są konkretne działania. Ponadto w rozdziale 5 charakteryzują planowane działania w zakresie: okresu realizacji, szacunkowego kosztu inwestycji, podmiotu realizującego zadania oraz jego ważność pod względem hierarchii.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żnin na lata 2009 – 2015

LPR został przyjęty uchwałą Nr X/77/2011 przez Radę Miejską w Żninie dnia 8 lipca 2011 roku.

Program wyznacza następujące cele:

- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, turystycznej i wizerunku miasta poprzez zwiększenie estetyki przestrzennej (odnowienie budynków i kamienic gminnych, Punktu Informacji Turystycznej oraz Komendy Powiatowej Policji w Żninie, położenie nowej nawierzchni ulic, odnowienie płyty rynku, zainstalowanie nowego oświetlenia oraz elementów małej architektury, przebudowa kanalizacji, modernizacja poddasza Muzeum Ziemi Pałuckiej), osiągnięcie celu wpłynie na zmniejszenie poziomu ubóstwa oraz długotrwałego bezrobocia a także zwiększenie aktywności gospodarczej;
- ochrona dziedzictwa kulturowego i pełne wykorzystanie oferty kulturalnej Muzeum Ziemi Pałuckiej (poprzez remont poddasza budynku Muzeum), co z kolei oddziaływać będzie na liczbę przestępstw i wykroczeń popełnianych na tym terenie;
- zwiększenie bezpieczeństwa publicznego (instalacja monitoringu wizyjnego, odnowa Komendy Powiatowej Policji w Żninie, położenie nowej nawierzchni ulic), realizacja celu pozwoli na zmniejszenie poziomu przestępczości na obszarze objętym LPR;
- poprawa stanu środowiska naturalnego (przebudowa kanalizacji, poprawa efektywności energetycznej budynków Komendy Powiatowej Policji, położenie nowej nawierzchni ulic), osiągnięcie celu umożliwi redukcję emisji spalin oraz zapotrzebowania na energię, podniesienie efektywności pracy funkcjonariuszy policji;
- zwalczanie patologii społecznych (instalacja monitoringu wizyjnego, zorganizowanie warsztatów dla dzieci młodzieży) pozwoli na zmniejszenie liczby przestępstw i wykroczeń na rewitalizowanym obszarze;
- poprawa warunków bytowych mieszkańców (poprzez remont i odnowienie kamienic i budynków, remont kanalizacji), wpłynie pozytywnie na problem ubóstwa, liczbę osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Żnin na lata 2015 – 2025

Zgodnie z uchwałą Nr V/43/2015 z dnia 25 marca 2015 r. na rok 2016 szacuje się dochód ogółem gminy na kwotę 78 050 295,00 zł. Na ten sam rok kwota wydatków kształtuje się na poziomie 80 042 895,00 zł. Są to najwyższe kwoty w przeciągu przyjętych lat Prognozy.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Rys historyczny obszaru Gminy Żnin¹

Historia Żnina i okolic jest bardzo złożona i bogata. Żnin to ponad 750 – letnie miasto. Jego początki wiążą się z najdawniejszą historią Polski.

Pojawienie się pierwszych grup ludności na Pałukach datowane jest na lata 9000 - 8000 p.n.e. Do głównych zajęć ludności zamieszkującej tereny w pobliżu Żnina należały początkowo rybołówstwo, myślistwo i zbieractwo. W okresie od 4200 do 1700 roku p.n.e. na

---

¹ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej <http://www.um.znin.pl/>

ziemie pałuckie zaczęli napływać rolnicy. Archeolodzy natrafili na terenie miasta Żnina na ślady kultury lengyelskiej i ceramiki sznurowej, pochodzące właśnie z tego okresu.

W epoce brązu oraz żelaza osadnictwo łużyckie było bardzo mocno związane z terenem Pałuk. Niestety z przyczyn klimatycznych i innych uwarunkowań, kultura łużycka podupadła około roku 500 p.n.e. W pobliskim Biskupinie powstała słynna dziś, nie tylko w Polsce, ale i w świecie osada. Warto jednak nadmienić, że ślady tej kultury archeologicznej zostały odkryte także w obrębie miasta Żnina.

Lata 400 p.n.e. - 500 n.e. wiążą się z wpływami celtyckimi. W tym okresie ożywiła się gospodarka Pałuk. Spowodowane było to upowszechnieniem żelaznych narzędzi, a także rozwojem handlu. Produktami eksportowymi były sól oraz bursztyn. Dawni mieszkańcy części Pałuk z pewnością brali udział w wymianie handlowej, związanej ze słynnym "szlakiem bursztynowym", biegnącym od Adriatyku, przez Śląsk i Kalisz do Bałtyku. Według zachowanych informacji w Żninie znajdowały się spore złoża bursztynu. Handel pozwolił też na ukształtowanie się stałych szlaków komunikacyjnych w rejonie Żnina. Liczne znaleziska archeologiczne świadczą o kontaktach Żnina ze światem antycznym.

We wczesnym średniowieczu ponowny rozkwit przeżywał gród w Żninie. Mógł on być uzależniony od rosnącego w siłę niewielkiego państwa gnieźnieńskiego. Na terenie dzisiejszego miasta odkryto ślady aż 14 wczesnośredniowiecznych osad.

Układ przestrzenny Żnina został ukształtowany w początkach XI w. Obejmował trzy elementy: na półwyspie gród (siedziba władzy i zarządu administracyjno-wojskowego) i podgrodzie z ludnością rzemieślniczo - wojskową oraz na Ostrowie targ z gospodą i miejscem kultu. Usytuowanie świątyni chrześcijańskiej w tym miejscu wiąże się z darowiznami na rzecz Kościoła obejmującymi plac i urządzenia targowe.

W państwie Piastów wzrosło znaczenie Żnina jako węzła komunikacyjnego. Władza państwowa usadowiła się w grodzie położonym wśród mokradeł brzegu Dużego Jeziora Żnińskiego. Żnin pełnił w tym czasie przede wszystkim funkcję militarną. Od I połowy XII w. Żnin stawał się stopniowo własnością Kościoła. Zostało to zaznaczone w Bulli Gnieźnieńskiej wystawionej przez papieża Innocentego II w dniu 7 lipca 1136r. dla metropolity Jakuba ze Żnina. Za sprawą arcybiskupa Jakuba, Żnin stał się jednym z najważniejszych miast polskich, spowodowało to znaczny rozwój osady.

W 1263 r. Żnin otrzymał prawa miejskie w formie lokacji na prawie magdeburskim. Dokument lokacyjny uległ zniszczeniu w późniejszym czasie. W dniu 1 sierpnia 1284 r. w Tłokini książę wielkopolski Przemysław II zatwierdził wszystkie dotychczasowe przywileje nadane przez jego poprzedników oraz nadał arcybiskupowi Jakubowi Świnie prawo posługiwania się w mieście Żninie własną monetą, która posiadała prawo monety obiegowej w całym państwie. Przywilej mennicy był bardzo dochodowy.

W lipcu 1331r. do miasta wtargnął oddział Zakonu Krzyżackiego powracającego z łupieżczej wyprawy do Wielkopolski. Dowódcą oddziału był Marszałek Dietrich von Altenburg. Żnin został doszczętnie spalony i złupiony, w tym dwór arcybiskupi.

Aby zapobiec podobnym wydarzeniom w przyszłości, postanowiono otoczyć miasto murem obronnym. Jego budowę rozpoczęto przed 1343 r. Arcybiskup Jarosław Bogoria przyłączył do miasta obszar Ostrowa. W tym czasie lewobrzeżny Żnin przybrał kształt owalu. W miejscu dzisiejszego kościoła pw. Najświętszej Marii Panny znajdował się klasztor dominikański wraz z kościołem pw. św. Jana Chrzciciela ufundowany w latach 1338 - 39 przez arcybiskupa Janisława.

Po pomyślnych latach 1466 - 1494 doszło do dwóch pożarów w roku 1494 i 1495 oraz zarazy, która zdziesiątkowała mieszkańców. Żnin ponownie trzeba było podźwignąć

z kolan, zajął się tym Prymas Fryderyk Jagiellończyk. W XVII i XVIII wieku gminę podobnie, jaki cały kraj dotknęły liczne wojny i pożary. W tym czasie obserwuje się spadek liczby mieszkańców. Żnin został zagarnięty przez Prusy w marcu 1774 roku w wyniku interpretacji przebiegu granicy polsko - pruskiej, ustanowionej na mocy traktatu rozbiorowego z 1772 roku. Żnin był od tej pory miastem królewskim, zmieniono władze i wprowadzono język niemiecki jako urzędowy. Liczba mieszkańców w roku 1775 wyniosła 616 osób. W 1794 roku Żnin przyłączył się do Insurekcji Kościuszkowskiej, jednak po jej upadku na mieszkańców spadły represje.

Po upadku I Rzeczypospolitej Żninianie podejmowali wzmożone wysiłki w celu utrzymania polskości swojego miasta. W roku 1807 miasto zostało włączone w skład Wielkiego Księstwa Warszawskiego. Niestety po upadku Napoleona i co za tym idzie Księstwa, Żnin w roku 1815, zgodnie z traktatem wiedeńskim, znalazł się ponownie pod panowaniem Pruskim. Zamieszkiwało go wtedy około 940 osób, z czego 870 było narodowości polskiej. Żninianie brali również udział w powstaniu listopadowym, powstanie miało objąć swoim zasięgiem także Wielkopolskę, ale z powodu zdrady nie doszło do tego.

W XIX stuleciu powstały w Żninie liczne zakłady przemysłowe: browar, młyn parowy, wytwórnia octu, rakarnia i budowana w latach 1893 - 1894 cukrownia, która na długie lata stała się jednym z najważniejszych zakładów pracy Żnina. Na potrzeby cukrowni zbudowana została kolejka wąskotorowa w roku 1894. Wiek XIX był okresem dynamicznego rozwoju kolei szerokotorowej. Także Żnin doczekał się połączenia kolejowego. 1 czerwca 1889 roku miasto uzyskało pierwsze dalekie połączenia kolejowe do Inowrocławia, Rogoźna i Damasławka. Od roku 1895 Żnin uzyskał połączenie kolejowe do Bydgoszczy. W 1902 roku uruchomiono gazownię. Liczba mieszkańców miasta w tym okresie wzrosła do 4 005 obywateli.

12 stycznia 1919 roku Żnin odzyskał niepodległość. Gospodarka miasta wiązała się z rolnictwem i jego obsługą. Prężnie działały dwie mleczarnie, cukrownia, rzeźnia, młyn, fabryka powozów, dwie fabryki maszyn, w tym fabryka maszyn rolniczych oraz browar. Na początku lat 30. XX wieku, Żnin zamieszkiwało 5,5 tysiąca osób. W latach 1931 - 1932 zbudowano w Żninie elektrownię. Rozwijało się szkolnictwo, kwitło życie kulturalne, w mieście za sprawą drukarni Anny i Alfreda Krzyckich wydawano kilka czasopism. Ich przygoda z prasą rozpoczęła się w 1934 roku. W drukarni Krzyckich tworzone takie czasopisma jak: „Ilustrowany Kurier Pałucki”, „Ilustrowany Kurier Powszechny” oraz „Ilustrowany Kurier Pomorski”. W połowie 1939 roku łączny nakład trzech „IKP” osiągnął około 120 000 egzemplarzy. W 1934 roku ukazało się nowe czasopismo „Moja Przyjaciółka - Ilustrowany dwutygodnik kobiecy”. Stał się on najpopularniejszym pismem kobiecym w kraju.

Już pierwszego dnia II wojny światowej Niemcy przeprowadzili nieudane bombardowanie Żnina, którego celem był dworzec kolejowy. 9 września oddziały niemieckie zajęły miasto, włączono je do Okręgu Warty Rzeszy Niemieckiej i zmieniono nazwę miasta na Dietfurt. Wprowadzono język niemiecki jako urzędowy, zmieniono nazwy ulic, a szyldy na sklepach zmieniono na niemieckojęzyczne. Kościół pw. św. Floriana zamieniono w magazyn, mieszkańcy narodowości polskiej mogli uczęszczać na nabożeństwa do kościoła w Górze. Z terenów żnińskich wysiedlono łącznie około 800 osób, ich miejsca zajmowali Niemcy z krajów nadbałtyckich. Żnińska lista katyńska liczy około 28 nazwisk. Obejmuje mieszkańców Żnina zamieszkałych w mieście z przed 1 września 1939 roku lub na terenie powiatu żnińskiego w jego przedwojennych granicach oraz osoby urodzone w mieście lub na terenie powiatu, niezależnie od miejsca zamieszkania. 22 stycznia o godzinie 22:30 do Żnina wjechały pierwsze czołgi Armii Czerwonej. Żnin znalazł się ponownie w granicach państwa

polskiego. Miasto nie uległo większemu zniszczeniu w wyniku działań wojennych. Niemcy spalili synagogę przy ulicy Pocztowej (obecnie znajduje się w tym miejscu blok cukrowniczy), rozebrano piękną kamienicę Państwa Smorowskich (pusta parcela stoi dziś w rynku). Ponadto zniszczyli bibliotekę i gimnazjum. Pozostawili po sobie jednak 16 hektarów plant wokół Starego Miasta i nad Jeziorem Małym. Obecnie obszary zadrzewień występują po wschodniej i południowej stronie od starego układu lokacyjnego miasta. W części wschodniej pomiędzy ulicą Mickiewicza, a Sienkiewicza występuje teraźniejszy park miejski z drzewostanem mieszanym.

Po wyzwoleniu Żnina zaczęto organizować polską administrację. Tymczasowym starostą został Franciszek Ebel, a urząd tymczasowego burmistrza powierzono Janowi Teodorczykowi. Po kilku miesiącach wybrano nowe władze podporządkowane Krajowej Radzie Narodowej. Pierwszym po wojnie burmistrzem, wybranym w oficjalnych wyborach pośrednich został Józef Kruzel. Rozpoczął się okres komunizmu.

Rozbudowie i modernizacji nieustannie poddawano żnińską cukrownię, której produkt miał wysoką jakość, mleczarnia stała się najpierw spółdzielnią, a później zakładem państwowym. Produkcję po wojnie wznowił także żniński browar. Fabryka maszyn rolniczych braci Malaków również wznowiła działalność po wojnie, do roku 1950 jako zakład prywatny, później upaństwowiony. Zmieniono nazwę zakładu na „Żnińska Fabryka Maszyn i Urządzeń” (ŻEFAM), produkujący głównie maszyny na potrzeby leśnictwa. Przedwojenna fabryka silników „Motor Polski” po wojnie została przekształcona w warsztaty naprawcze, w których naprawiano sprzęt należący do okolicznych gospodarstw PGR. Zakłady te zlikwidowano na przełomie lat 50 i 60. Oprócz rozkwitu przemysłowego, Żnin doczekał się też budowy odpowiedniego zaplecza dla robotników pracujących w miejscowych zakładach. W latach 60. powstała Spółdzielnia Mieszkaniowa, szybko oddając do użytku pierwsze bloki mieszkalne. W latach 60. przyłączono do Żnina wieś Górę. Liczba mieszkańców przekroczyła wówczas 10 000 osób. Słynne hasło „1 000 szkół na tysiąclecie” odcisnęło swoje piętno także i w Żninie. W roku 1966 oddano do użytku nowy budynek Szkoły Podstawowej nr 2. Zadbano też o opiekę zdrowotną mieszkańców i w roku 1977 zakończono rozbudowę szpitala. Następnie, w roku 1985 oddano do użytku komunalną oczyszczalnię ścieków. Ponadto wybudowano w 1987 roku nowy, większy dworzec autobusowy, a także świętowano 100 - lecie żnińskiej mleczarni.

W latach 1944 - 1950 Gmina Żnin znajdował się w województwie wielkopolskim, a od 1950 r. w nowo województwie bydgoskim, aż do końca 1998 roku. Po ostatniej reformie administracyjnej Gmina Żnin znajduje się województwie Kujawsko-Pomorskim i liczyła na koniec 2014 roku 24 478 osób.

5.2.2 Miejscowości Gminy Żnin wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego

Wsie Gminy Żnin reprezentują różne typy układów przestrzennych. Średniowieczne wsie w większości zatraciły swoje pierwotne układy. Charakterystyczną cechą wsi w obrębie Żnina jest ich zagrodowa zabudowa.

Na obszarze Gminy Żnin występują 2 główne typy osadnictwa wiejskiego, wg podziału Kielczewskiej-Zaleskiej, 1965:

- sieć osadnictwa skupionego, sieć wsi średniej wielkości (20-100 domów mieszkalnych) o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg. Przeważnie feudalnego pochodzenia;
- sieć osadnictwa skupionego z domieszką osiedli rozproszonych, sieć wsi średniej wielkości skupionych, o układzie węzłowym dróg, starszego pochodzenia, z domieszką osiedli rozproszonych i rzędówek nowszego pochodzenia (XIX i XX w.).

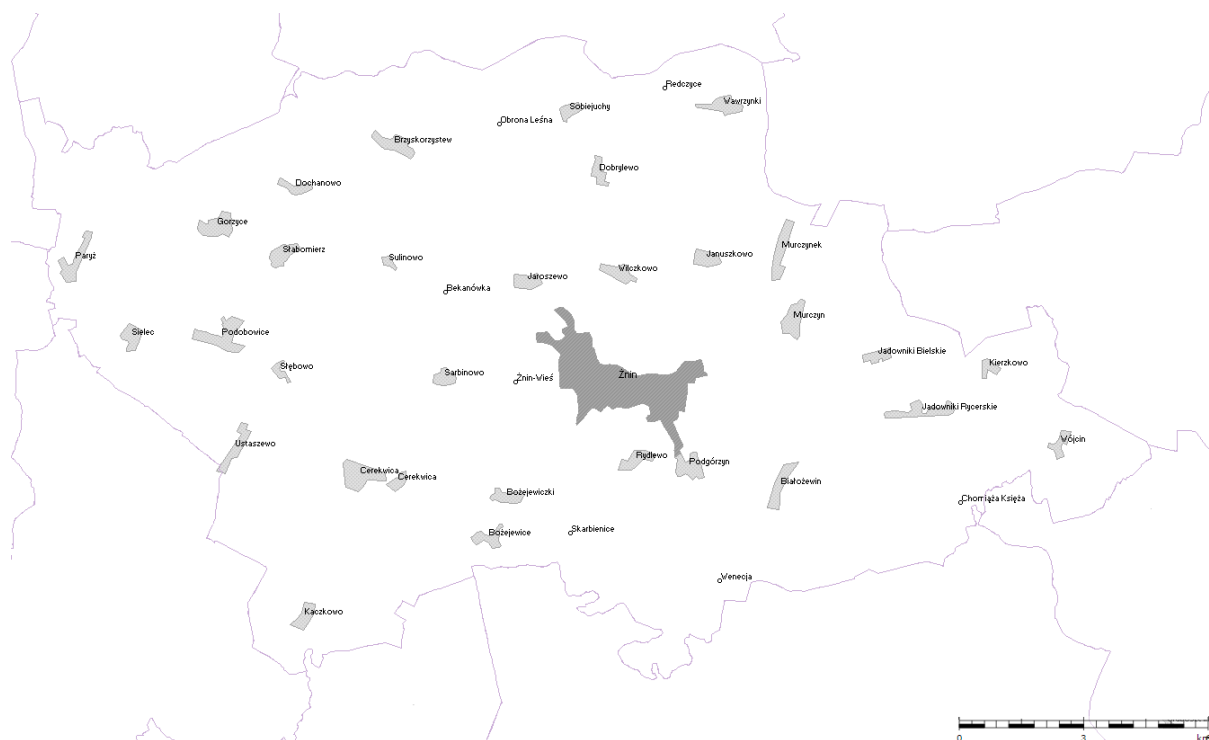
Poniżej wskazano miejscowości gminne wraz z ich charakterystycznymi rodzajami kształtów (układy wsi). Przykładowe wsie o teraźniejszych układach przestrzennych to:

- Januszkowo – okolnica;
- Wawrzyńki – ulicówka;
- Jaroszewo - wieś S – kształtna;
- Podobowice – wieś T – kształtna;
- Kaczkówko – zabudowa folwarczna;
- Białożewin - Balczewo – osada leśna;
- Nadborowo – łańcuchówka;
- Kierzkowo – wieś o zabudowie luźnej;
- Bożejewiczki – wieś dwuczłonowa
- Cerekwica – wielodrożnica.

Poniżej scharakteryzowano typy układów przestrzennych wsi wchodzących w skład Gminy Żnin.

- a) okolnica (*Runddorf, round village*) – mała wieś placowa o starym pochodzeniu. Zabudowa zwarta, usytuowana wokół okrągłego lub nieregularnego placu, zwanego nawsiem, tworzącego zamknięty pierścień z dwoma lub jednym wejściem zamykanym na noc.
- b) ulicówka/zabudowa przydrożnicowa (*Strassendorf/street village*) – układ jednodrożny o zwartej zabudowie po obu stronach drogi.
- c) łańcuchówka – wieś leśna – łańcuchówka (*Waldhufen*). Wieś o datowaniu feudalnym, o regularnym układzie przestrzennym, którą cechuje luźna zabudowa wzdłuż drogi po obu jej stronach. Występujące zagrody znajdują się w równych odstępach od siebie na początku każdego łańcucha.
- d) wielodrożnica – wieś kupowa/zwarta (*compact village*). Charakteryzuje się bezładną i chaotyczną zabudową z nieregularnym przebiegiem dróg.
- e) zabudowa folwarczna – ośrodkiem najwyższej rangi jest folwark lub dwór wraz z zabudowaniami gospodarczymi.
- f) osada leśna – niewielka liczba zabudowań znajdujących się w lesie. Charakterystyczną nieruchomością występującą w osadzie leśnej może być leśniczówka.
- g) wieś s – kształtna (*S-shaped village*) – kształt wsi przypomina literę „S”. Zabudowania wiejskie koncentrują się wokół dróg w taki sposób, że przypominają literę „S”.
- h) wieś t – kształtna (*T-shaped village*) – kształt wsi przypomina literę „T”. Wyznaczają ją osie dwóch dróg, gdzie jedna jest podstawą, a druga droga, prostopadła jest daszkiem.
- i) wieś dwuczłonowa – wieś, w której występują dwie wyraźne części z zabudowaniami i części te nie są ze sobą połączone.

- j) wieś o zabudowie luźnej (*loose-knit village*) – zabudowania występujące na obszarze wsi nie są zwarte.

Ryc. 3. Miejscowości w Gminie Żnin

Źródło: opracowanie własne na podstawie emgsp.pgi.gov.pl/emgsp

W dalszej części wymieniono oraz krótko scharakteryzowano największe miejscowości w Gminie Żnin odznaczające się bogatą kulturą i historią. Opisane miejscowości zaprezentowano w kolejności malejącej według liczby osób uprawnionych do głosowania. Dołączono również ryciny przedstawiające dane jednostki

ŻNIN

niem. Znin

Żnin w swojej bogatej historii związany jest z najdawniejszymi wzmiankami, w tym z grodem Setidawa, który znajduje się na mapie Ptolemeusza w II w. n.e. na bursztynowym szlaku. W czasach wczesnego średniowiecza funkcjonował tutaj gród, który był siedzibą kasztelani. Obok niego znajdowały się osady rzemieślnicze i handlowe.

Sama nazwa miasta „Żnin” najprawdopodobniej wywodzi się od staropolskiego słowa „źnieja” i oznacza rolniczą miejscowość. Można to tłumaczyć: „Żnin” jako zaplecze rolnicze dla innych miejscowości, bądź „Żnin” jako prężnie rozwijająca się miejscowość rolnicza. Słowo „źnieja” oznacza: żniwa, kobietę lub mężczyznę zbierających plony. Nazwa miasta ulegała częstym zmianom, używano następujących nazw: Znein, Znejn, Znejna, Snena, Znen, Znyn.

Miasto wzmiankowane jest po raz pierwszy w 1118 roku, natomiast prawa miejskie otrzymuje w 1263 roku. Do XVIII wieku Żnin był własnością arcybiskupów gnieźnieńskich. W XIV wieku Żnin został zniszczony przez wojska krzyżackie (1331 rok) oraz przez walki międzyrodowe (koniec XIV wieku). Wiek później miasto zaliczane jest do większych miast Wielkopolski. W Żninie i okolicach urodziło się wiele sławnych osobowości. W 1535 r. na

świat przyszedł tu Erazm Gliczner – jeden z przywódców luteranizmu w Polsce, w XVIII wieku urodzili się bracia Śniadeccy – polscy naukowcy, jedni z najwybitniejszych uczonych wieku rozumu.

W 1848 roku w mieście znaleźli się powstańcy. Pod koniec XIX wieku Żnin stał się ważnym węzłem kolejowym (6 linii), co uwarunkowane było rozwojem przemysłu. Do dnia dzisiejszego na ulicy Dworcowej i Janickiego znajduje się charakterystyczna zabudowa kolejowa z dworcem wąskotorówki oraz dworcem „Żnin Główny” na czele. W latach 1887 - 1975 Żnin był miastem powiatowym. Od 1999 po ostatniej reformie administracyjnej znów odzyskał tę funkcję. W czasie Powstania Wielkopolskiego (1918 – 1919) Żnin należał do miejscowości najbardziej wysuniętych na północny – wschód, w którym toczyły się ciężkie bitwy wojenne na terenie kraju. W okresie międzywojennym Żnin charakteryzował się bardzo dobrze rozwiniętymi redakcjami czasopiśmienniczymi, które znane były w całej Polsce. Budynki zakładów przemysłowych, które odznaczają się do dziś znaczącymi wartościami architektonicznymi na terenie miasta znajdują się w zespole cukrowni przy ulicy Janickiego oraz w zespole byłego browaru.

Obecnie miasto stanowi wyraźną dominantę na tle pozostałych miejscowości gminnych. Miasto z racji położenia w pobliżu słynnego Biskupina, oraz bogatej historii i ciekawych zabytków stanowi niesłychaną atrakcję turystyczną. To właśnie stąd rozpoczyna swój bieg trasa słynnej kolejki wąskotorowej. W roku 2013 miasto obchodziło jubileusz 750 - lecia nadania praw miejskich. Rok później miejscowość liczyła 14 181 mieszkańców.

Ryc. 4. Żnin w 1940 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3172

CEREKWICA

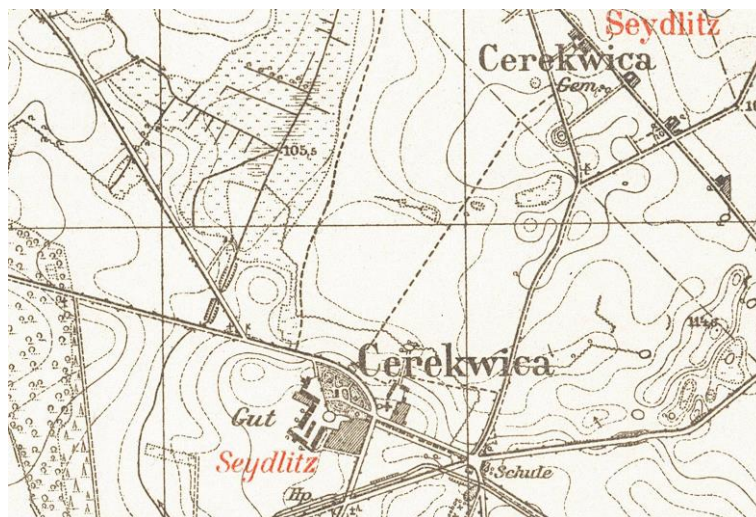
niem. Seydlitz

Cerekwica wzmiankowana jest jako wieś rycerska. W 1265 r. odnotowano ją jako własność rycerza Marcina. Po jego panowaniu we wsi zamieszkał rycerz Oswald. Następnymi właścicielami wsi były znamienite rody wielkopolskie: w XIII w. ród Opolanów, a w XIV - XVI w. Leszczyców. Następnymi władcami wioski były rody Rogalińskich i Unrugów.

Wieś po raz pierwszy datowana jest na XII w. Znajduje się tu najstarszy zachowany obiekt architektury gotyckiej na terenie powiatu - kościół. Prawdopodobnie parafia w Cerekwicy była jedną z trzech pierwszych parafii na Pałukach.

Kościół pw. św. Mikołaja wzniesiony został z fundacji szlacheckiej na przełomie XIII i XIV w. z cegły w układzie wedyjskim (wczesnogotyckim). W pobliżu kościoła znajduje się neorenesansowy pałac wybudowany w 1880 r. przez ówczesnego właściciela – M. Rogalińskiego. Na przykościelnym cmentarzu spoczywają szczątki dawnych właścicieli wsi o czym informują nagrobne płyty kamienne widniejące na murach kaplicy przykościelnej. Po nich pałac przejęli znani również na Pałukach – Unrugowie. Obecnie pałac jest siedziba spółki „Cer-Plon”.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 691 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 8 km (odległość drogowa).

Ryc. 5. Cerekwica w 1940 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3171

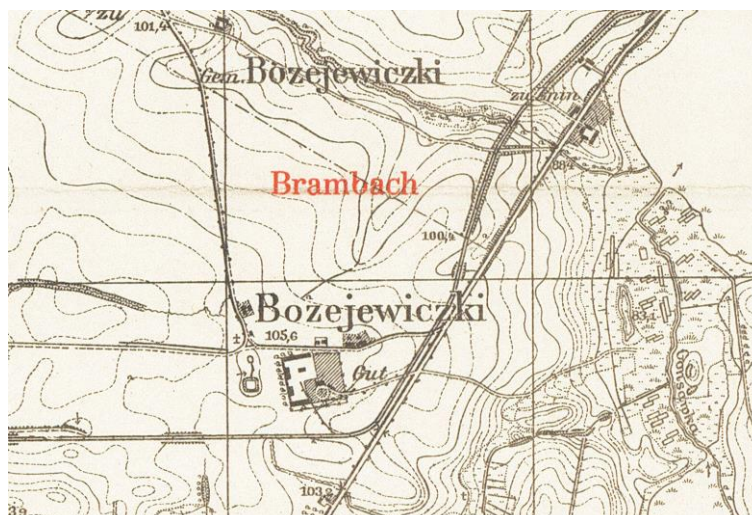
BOŻEJEWICZKI

niem. Brambach

Wieś o metryce XIX – wiecznej. W tym czasie właścicielami wsi była rodzina Zeleskich. Do Romualda Zaleskiego należała również sąsiadująca wieś Bożejewice. Na początku XX w. Bożejewiczki stanowiły własność Stanisława Trzebieńskiego. W porównaniu z poprzednim właścicielem obszar majątku nie zmienił się i oscylował w granicach 290 ha. Kolejnym właścicielem wsi został Michał Boguszewicz, który powiększył dobra do 323 ha. Był on właścicielem wsi do wybuchu II wojny światowej. W czasie wojny w obecnym do dnia dzisiejszego dworku mieszkał hrabia Arved Freiherr von Taube, założyciel estońskiego Hitlerjugend. Po wojnie Bożejewiczki funkcjonowały w ramach PGR. Obecnie wieś składa się z 2 części, gdzie dawna część folwarczna znajduje się na południowym - zachodzie, a nowe budownictwo zlokalizowane jest w części północno – wschodniej. Miejscowość jako jedyna w gminie posiada nazwy ulic.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 460 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 3 km (odległość drogowa).

Ryc. 6. Bozejewiczki w 1940 r.

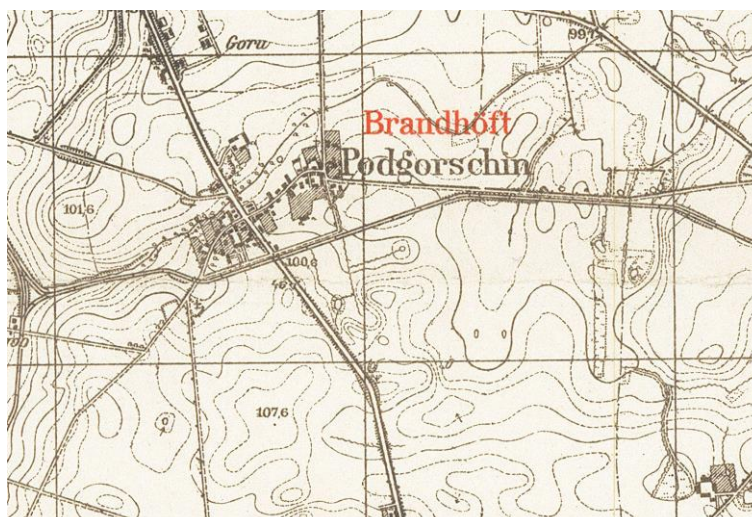
Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3172

PODGÓRZYN

niem. Brandhöft

W miejscowości najstarsze budynki datowane są na koniec XIX w. i na początek XX wieku. Są to domy mieszkalne oraz budynki gospodarcze. W Podgórzynie znajduje się budynek dawnej szkoły z pocz. XX w.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 431 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 4,5 km (odległość drogowa).

Ryc. 7. Podgórzyń w 1940 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3172

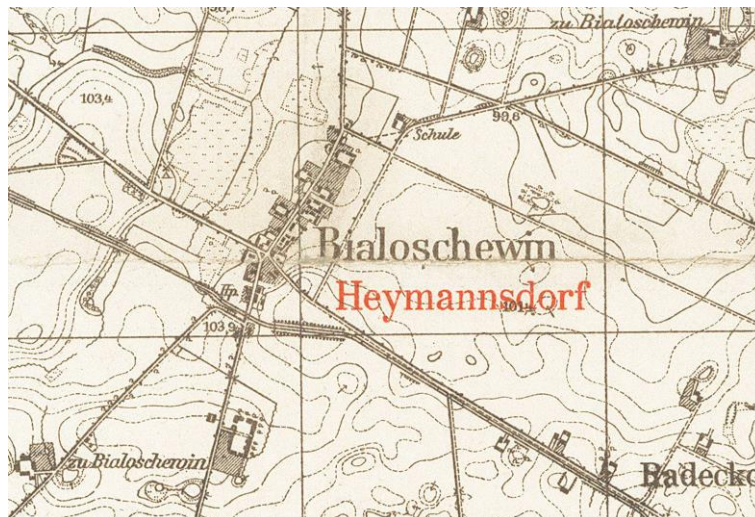
BIAŁOŻEWIN

niem. Heymannsdorf

Białożewin wzmiankowany jest po raz pierwszy w XII wieku. W XIX wieku miejscowość należy do parafii górskiej. W tym samym czasie folwark założony został przez rodzinę Chejmanów. W 1921 r. majątek został odnowiony przez właścicieli. W czasie II wojny światowej folwark spalono. Po wojnie został odbudowany i przekazany oficerom polskim.

W 1952 r. majątek rozparcelowano – powstała Spółdzielnia Rolnicza, która funkcjonowała do 1956 r. W późniejszych latach funkcjonował tu PGR. Obecnie w budynku dawnego dworu funkcjonuje sklep spożywczy. Miejscowość charakteryzuje się budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi wybudowanymi w końcu XIX w. i na pocz. XX w.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 348 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 6,5 km (odległość drogowa).

Ryc. 8. Podgórzyn w 1940 r.

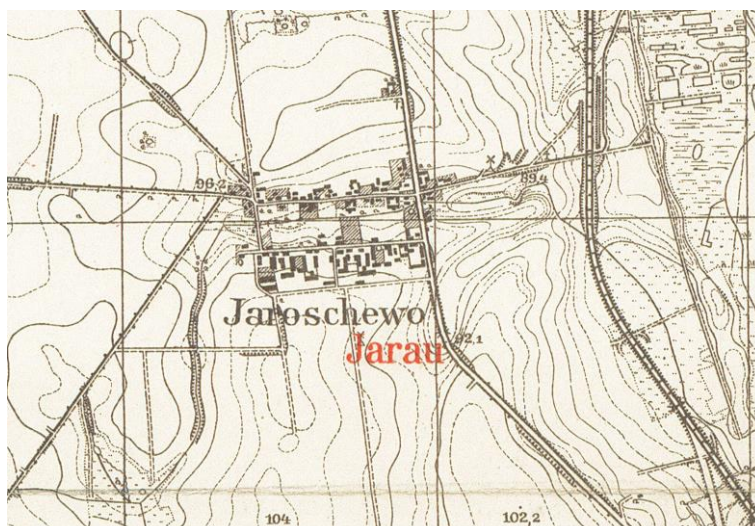
Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3172

JAROSZEWO

niem. Jarau

Jaroszewo zostało założone przez biskupa gnieźnieńskiego Jarosława Skotnickiego w 1358 r. W miejscowości znajdują się zabudowania gospodarcze oraz mieszkalne z końca XIX w. oraz pocz. XX w. Ponadto z Jaroszewa pochodzi rzeźbiarz Franciszek Światała oraz ks. Bernard Witucki. Na północnym – wschodzie od zabudowań, w oddaleniu znajduje się był dworzec kolejowy z pocz. XX w. Większość budynków mieszkalnych i gospodarczych pochodzi również z tego czasu.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 320 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 3,5 km (odległość drogowa).

Ryc. 9. Jaroszewo w 1940 r.

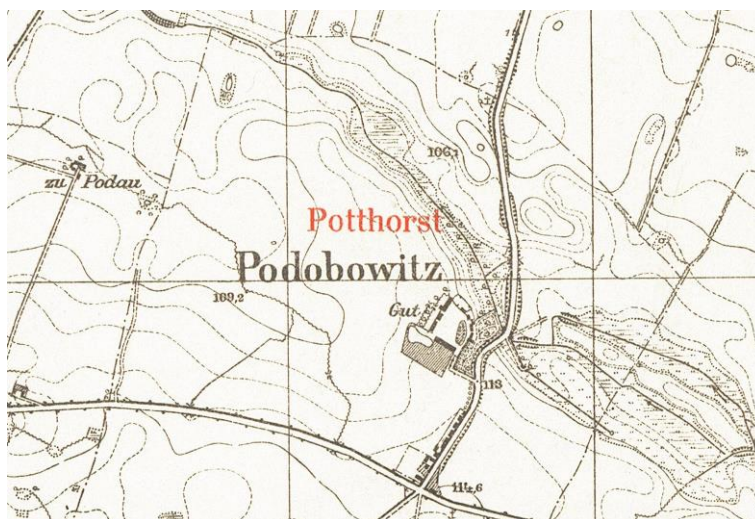
Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3172

PODOBOWICE

niem. Potthorst

Zabudowa wiejska w Podobowicach jest rozproszona. Większość budynków powstała po II wojnie światowej. W północnej części wsi w zespole dawnego folwarku mieści się obecnie Dom Pomocy Społecznej. W południowej części wsi występuje dawny dworzec kolejowy oraz 2 domy dawnych pracowników kolei z budynkami gospodarczymi. Datowanie budynków w zespole kolejowym przypada na koniec XIX wieku.

Wieś posiadała na koniec 2014 r. 315 osób uprawnionych do głosowania. Oddalona jest od Żnina w odległości ok. 9 km (odległość drogowa).

Ryc. 10. Podobowice w 1940 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 3171

5.2.3. Walory kulturowe Gminy Żnin

Na walory kulturowe gminy składają się wartościowe obiekty materialne ściśle związane z działalnością człowieka w danym regionie oraz dziedzictwo niematerialne. Na niematerialne dziedzictwo składają się m.in.:

- tradycje,
- zwyczaje,
- przekazy ustne,
- umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa.

Z obiektów materialnych można wyodrębnić poniższe grupy:

- zabytki archeologiczne,
- muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej,
- zabytki architektury i budownictwa,
- muzea sztuki i zbiory artystyczne,
- muzea biograficzne i literackie,
- muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe,
- obiekty historyczno - wojskowe,
- zabytki techniki i przemysłu.

5.2.3.1. Dziedzictwo niematerialne

Elementem dziedzictwa niematerialnego charakteryzowanej jednostki jest m.in. gwara pałucka łącząca w sobie cechy gwar: Wielkopolski, Kujaw, Krajny. Z racji położenia geograficznego oraz historii w gwarze pałuckiej występują tzw. „germanizmy”, co tłumaczy się wielowiekowym przenikaniem słownictwa Polskiego i Niemieckiego. Warto w tym miejscu wspomnieć osobę Mirosława Binkowskiego, twórcy słownika gwary pałuckiej i autora pisanych w gwarze utworów literackich.

Tutejsi twórcy ludowi posiadają wiedzę i umiejętności związane z lokalnym haftem, plecionkarstwem, garncarstwem, kowalstwem, muzyką, tańcem oraz lokalnymi specjałami kulinarnymi takimi jak sznoka z glancem czy gzik. W folklorze muzycznym i tanecznym dominują cechy Wielkopolski i minimalne wpływy Kujaw. Wartym odnotowania wydarzeniem jest coroczna „Jesień na Pałukach” odbywająca się w Żninie. Imprezie towarzyszy kiermasz sztuki ludowej, występy zespołów folklorystycznych i kapel, zjazd twórców ludowych z Pałuk, Kujaw, Kaszub, Borów Tucholskich, Ziemi Chełmińskiej i Dobrzyńskiej oraz Krajny.

Innym elementem związanym z dziedzictwem niematerialnym z terenu opisywanej gminy są bajki i legendy. Jedną z nich jest legenda o „Diabie Weneckim”. Przysłowiowym diabłem miał być Mikołaj Chwałowic, okrutny Pan dla swoich poddanych, mieszkający w Wenecji w XV w. Legenda głosi, iż król Jagiełło uwięził w lochach za złe czyny właściciela Wenecji, a w pewnym dniu zamek z całymi swoimi skarbami został zniszczony przez burzę. Od tej chwili wielu śmiałków zaczęło poszukiwać owych skarbów lecz wszyscy wracali z pustymi rękami i przerażeniem w oczach. Dukaty wróciły tylko raz, kiedy chłopcu pasącemu kozy wiatr zerwał czapkę, która wpadła do lochów zamku.

Jednym z corocznych obrzędów na terenie Gminy Żnin jest piesza pielgrzymka ze Żnina do Wenecji w pierwszą niedzielę września oraz procesja Bożego Ciała ulicami Żnina z kościoła p.w. św. Floriana do kościoła p.w. NMP Królowej Polski. Procesji towarzyszą

dziewczynki sypiące kwiaty, chorągwie i baldachim niesiony przez strażaków oraz bogato przystrojone ołtarze.

Transformacja ustrojowa na przełomie lat 80. i 90. XX w. spowodowała wśród mieszkańców Polski chęć przemian i poczucie wolności. Z biegiem czasu poszczególne regiony kraju mając na uwadze odrębną historię, tradycje, zwyczaje zaczęły zwracać uwagę na tożsamość lokalną. Jednostki samorządowe mogły dokonać ponownej oceny faktycznego stanu historii regionu i związanych z nią symboli.

Odrębność Gminy Żnin stanowią: herb, flaga i hejnał.

HERB

Herbem miasta i gminy Żnin są dwie boczne wieże oraz umieszczone w centrum mury wraz z bramą na błękitnym tle. Kolorystykę wymienionych elementów stanowią kolory: czerwony (wieże), czarny (okna), złoty (drzwi, gałki, krzyże), niebieski (tło oraz wnętrze bramy) oraz biały (cegły). W każdej wieży znajdują się po 2 prostokątne okna znajdujące się na wysokości dachu środkowego. Formą zakończenia wież są stożkowe dachy z umieszczonymi powyżej gałkami oraz krzyżami. Podstawę głównej figury stanowi skarpa. Herb na dole przyjmuje postać półokręgu.

Herb miasta i gminy Żnin

Źródło: www.um.znin.pl

FLAGA

Na fladze miasta i gminy Żnin znajdują się bryły umieszczone na herbie. W miejscu przecięcia dwóch linii przekątnych znajduje się warowna brama stanowiąca główny symbol. Stosunek długości flagi wynosi 5:8. Tło podobnie jak w herbie jest błękitne.

Flaga miasta i gminy Żnin

Źródło: www.um.znin.pl

HEJNAŁ

Hejnał Żnina skomponował Jerzy Młodziejowski w 1962 roku. Jego dźwięk rozbrzmiewa podczas ważniejszych uroczystości gminnych.

5.2.3.2. Dobra kultury objęte prawnymi formami ochrony

5.2.3.2.1. Obiekty nieruchome objęte prawną ochroną zabytków

Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenia ochrony w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy.

5.2.3.2.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa Kujawsko-Pomorskiego

Rejestr zabytków województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzony jest przez Kujawsko-pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu. Może on przystąpić do procedury wpisu do rejestru zabytków na wniosek strony – właściciela, bądź użytkownika obiektu, lub też z urzędu.

W Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Toruniu prowadzone są trzy rejestry zabytków:

1. Rejestr zabytków nieruchomych (księga A).
2. Rejestr zabytków ruchomych (księga B).
3. Rejestr zabytków archeologicznych (księga C).

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego, w Gminie Żnin znajduje się 26 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych znajdujących się w 9 miejscowościach, którymi to są: Brzyskorzystew (1), Brzyskorzystewko (2), Cerekwica (2), Jadowniki Bielskie (1), Kaczkówko (1), Sielec (3), Sobiejuchy (3), Uścikowo (1), Wenecja (3), Żnin (9).

Obiekty wpisane do rejestru zabytków odznaczające się szczególnymi walorami zostały krótko scharakteryzowane wraz z fotografiami w podrozdziale 5.2.6. - Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy. Ich charakterystyka znajduje się również w załączniku 1.

Na terenie Gminy Żnin nie występują obiekty uznane przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Na obszarze gminy nie funkcjonuje też Park Kulturowy.

5.2.3.2.3. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Ochrona zabytków należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4 ustawy z dnia 17 września 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014, poz. 1446). Gminy mają dbać o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Ponadto mają obowiązek podjęcia działań mających na celu „udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków”.

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w artykule 22. Punkt 4 tego artykułu mówi: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy”.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- a) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- b) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- c) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Żnin (zwana dalej GEZ) w czasie sporządzania Programu jest w trakcie weryfikacji WUOZ, Delegatura w Bydgoszczy. GEZ będzie zawierać obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków, ewidencji wojewódzkiej oraz dodatkowo zabytki wyznaczone przez Burmistrza Żnina w porozumieniu z Kujawsko-pomorskim Konserwatorem Zabytków, Delegatura w Bydgoszczy. Dla Gminy Żnin proponuje się utworzenie 531 kart architektury i budownictwa (495 ujętych w ewidencji, 26 wpisanych do rejestru, 10 dodatkowych) oraz 1013 kart archeologicznych. Rozdział 5.2.4. - Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin przedstawia szczegółowo zabytkowe obiekty, ich aktualizację oraz aktualną kondycję.

5.2.3.2.4. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków

Kujawsko-pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu prowadzi rejestr zabytków ruchomych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W Gminie Żnin jako zabytki ruchome wpisane są głównie przedmioty znajdujące się we wnętrzach zabytkowych kościołów oraz w muzeach na terenie gminy.

5.2.3.2.5. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków

Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany jest także stanowiskiem archeologicznym. Narodowy Instytut Dziedzictwa wskazuje, że stanowisko archeologiczne to: „obszar, w obrębie którego występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości”. Mogą to być grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych itd.

Wykaz stanowisk archeologicznych uwzględnionych w Wojewódzkiej Ewidencji Nieruchomych Zabytków Archeologicznych oraz Wojewódzkim Rejestrze Nieruchomych

Zabytków Archeologicznych (który prowadzi Kujawsko-pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Delegatura w Bydgoszczy) przedstawiono w załączniku nr 2.

Badania powierzchni archeologicznej w ramach wykonywania Archeologicznego Zdjęcia Polski prowadzone były od 1978 roku na terenie całego kraju. Projekt zakładał znalezienie zabytków archeologicznych tzw. metodą powierzchniową polegającą na obserwacji zaoranych pól wiosną i jesienią. Prowadzone były również wywiady z mieszkańcami, analizy archiwalnych materiałów, jak i wykorzystywano zdjęcia lotnicze. 1019 stanowiska archeologiczne (w tym 3 odnotowane w rejestrze zabytków), które udało się zaobserwować to znaczące dziedzictwo na terenie Gminy Żnin.

Ochrona dziedzictwa archeologicznego prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której obecny poziom cywilizacyjny umożliwia wykorzystanie potencjału kulturowego, ekonomicznego i społecznego dziedzictwa archeologicznego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na jego poznanie i obcowanie z autentycznymi, nienaruszonymi zabytkami przeszłości. W przypadku nieodnawialnych zasobów dziedzictwa archeologicznego oznacza to ochronę zabytków archeologicznych *in situ* czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

Ważnym aspektem dotyczącym zabytków archeologicznych jest ich przypadkowe znalezienie. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami odnosi się w tej kwestii w art. 33.

Art. 33. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Należy zwrócić uwagę, iż wszystkie znalezione zabytki archeologiczne należą do Skarbu Państwa, co reguluje art. 35 wspomnianej wcześniej ustawy.

Art. 35. Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa.

Owa ustawa odnosi się również do kar związanych w aspekcie zabytków archeologicznych w art. 111.

Art. 111. Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

5.2.3.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych

Na terenie Gminy Żnin znajduje się Muzeum Sztuki Sakralnej mieszczące się w zabytkowym budynku sufraganii przy ul. 700-lecia w Żninie. Jednostka działa od 1999 roku. W skład eksponatów znajdujących się w muzeum znajdują się przedmioty sakralne z archidiecezji gnieźnieńskiej. W muzeum znajdują się:

- szaty liturgiczne (XVII – XX w.);
- paramenty liturgiczne (od XVIII w.);
- rzeźby sakralne (od XV w.);

- obrazy i portrety o tematyce sakralnej (od XVII w.);
- księgi liturgiczne i modlitewniki (XVII – XX w.);
- korespondencje kościelne (XV – XVIII w.);
- monety i medale;
- przedmioty i sprzęty, które używane były przez kościół na przestrzeni wieków.

Na obszarze gminy działa Muzeum Ziemi Pałuckiej. Miejscami zagospodarowanymi przez Muzeum są:

- Magistrat – znajdujący się na Placu Wolności 1, wpisany do rejestru zabytków. Był on pierwotnie siedzibą władz miejskich. Obecnie znajdują się w nim ekspozycje nawiązujące do drukarstwa, etnografii i sportów motorowodnych. W budynku występują również dzieła sztuki Tadeusza Małachowskiego oraz lokalnych twórców na ekspozycjach czasowych związanych z regionem i szeroko rozumianą sztuką nowoczesną. Od połowy lat 90. XX w. w budynku mieści się administracja Muzeum.

Fot. 1. Stała wystawa „Etnografia Pałuk” w budynku magistratu

Źródło: www.poland24h.pl

- Zamek Wenecja – znajdujący się naprzeciw Muzeum Kolei Wąskotorowej, obecnie w stanie ruiny, wpisany do rejestru zabytków. Zamek uświetniony jest wystawą machin oblężniczych, które znajdują się naokoło niego.

Fot. 2. Machiny oblężnicze przy zamku w Wenecji

Źródło: fotografia własna

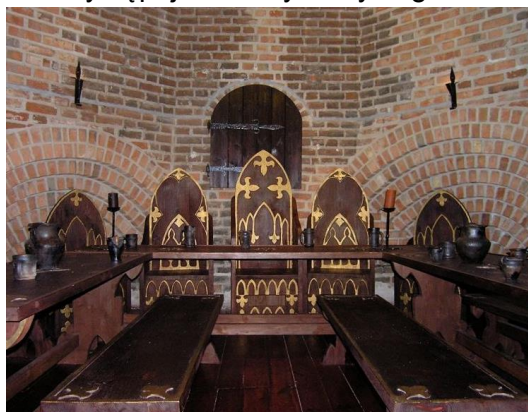
- Muzeum Kolei Wąskotorowej – Skansen Kolejek – znajdujący się naprzeciw Zamku w Wenecji. Jest to jeden z największych skansenów w Europie o największym rozstawie torów 600 mm. Muzeum gromadzi w swoich zasobach 17 zabytkowych parowozów (w tym najstarszy z 1899 r.), wagony towarowe, pasażerskie oraz drezyny, założone zostało w 1972 roku. Muzeum Kolei Wąskotorowej jest jednym z oddziałów Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie.

Fot. 3. Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji

Źródło: fotografia własna

- Baszta – znajdująca się w centralnym punkcie Placu Wolności, wpisana do rejestru zabytków. „Obecnie we wnętrzu średniowiecznej wieży prezentowana jest ekspozycja dotycząca wielowiekowej historii Żnina.”². Na drugim piętrze baszty zrekonstruowana została dawna sala narad średniowiecznych urzędników miejskich. W budynku można zwiedzić wystawy dotyczące znalezisk archeologicznych oraz wybitnych ludzi Żnina. Występuje tu zabytkowy zegar z XVII wieku

Fot. 4. Średniowieczna sala narad w budynku baszty

Źródło: www.znin.pl

- Żnińska Kolej Powiatowa – jest to linia wąskotorowa o rozstawie toru 600 mm łącząca Żnin przez Wenecję i Biskupin z Gąsawą. W posiadaniu Żnińskiej Kolei Powiatowej jest jedyny na świecie czynny egzemplarz parowozu Px38, nazywany „Leon”. Od 2014 r. Żnińska Kolej Powiatowa stała się oddziałem Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie.

5.2.4. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin

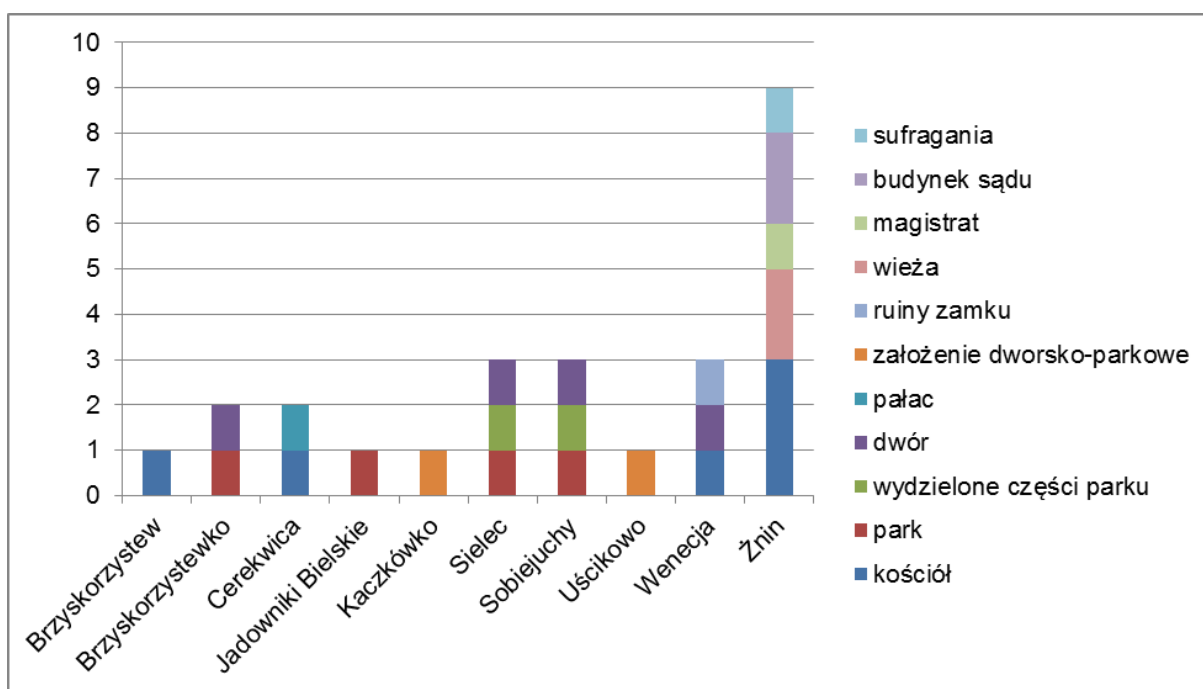
Na terenie Gminy Żnin znajduje się 26 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa kujawsko-pomorskiego. W całym powiecie takich obiektów jest

² Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej <http://www.it.znin.pl/>

96 (stan na 12.04.2015 r., na podstawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru wojewódzkiego).

Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdują się w 11 miejscowościach. Większość z nich datowana jest na XIX wiek. Najstarszym obiektem wpisany do rejestru zabytków na terenie gminy jest kościół w Cerekwicy oraz kościół w Żninie pod wezwaniem św. Marcina. Początki ich powstania datowane są na przełom XIII i XIV wieku.

Zabytki wpisane w rejestrze charakteryzują się dużą różnorodnością pod względem funkcji. Wyodrębniono 10 charakterystycznych rodzajów zabytków. Największą grupę zabytków wpisanych do rejestru stanowią kościoły (6). Ponadto występują dwory (4), parki (4), wyodrębnione części z tych parków (2), założenia dworsko - parkowe (2), pałac (1), ruiny zamku (1), a w samym mieście dodatkowo występują budynki sądowe (2), wieże (2), budynek magistratu (1) oraz sufragania (1). Miejscowością, w której odnotowano najwięcej obiektów wpisanych do rejestru zabytków obiektów architektonicznych i budowlanych z terenu gminy jest Żnin, w którym mieszczą się 3 kościoły, 2 budynki sądowe, wieża ciśnieńowa i ratuszowa, magistrat oraz sufragania. W Sielcu, Sobiejuchach i Wenecji odnotowano po 3 zabytki. Wykaz wszystkich obiektów znajdujących się w rejestrze z ich podstawowymi informacjami zamieszczono w załączniku 1.

Wykres 1. Ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich funkcji z terenu Gminy Żnin

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków

Charakterystyka obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa Kujawsko-Pomorskiego z terenu Gminy Żnin oparta została na wykazie przekazany przez WUOZ, Delegatura w Bydgoszczy oraz jego aktualizacji przez autorów niniejszego opracowania.

Na terenie gminy w 42 miejscowościach ujętych zostało 495 zabytków architektury i budownictwa, w tym 179 z miasta Żnin. Ujęte w ewidencji obiekty datowane są przede wszystkim na wiek XIX, przełom XIX i XX wieku oraz na początek XX wieku. Występuje w niej średniowieczny cmentarz w Gorzycach z przełomu XII i XIII wieku, który usytuowany

jest na wzniesieniu w pobliżu parafialnego kościoła. Ponadto odnotowuje się obiekty z przełomu XVIII i XIX wieku. Są to np.: cmentarz w Brzyskorzystwi, kamienica na Placu Wolności 14 w Żninie, cmentarz żydowski w Żninie przy ul. Mickiewicza, cmentarz przy ulicy Topolowej w Żninie. Przykładem kamienicy z końca XIX w. jest kamienica mieszcząca się na Placu Wolności 19, która reprezentuje charakterystyczną dla tej części miasta zabudowę wielorodzinną (fot. 5).

Fot. 5. Żnińska kamienica z końca XIX w.

Źródło: fotografia własna

W wykazie figurują obiekty o zróżnicowanych funkcjach. Budynki mieszkalne stanowią największą grupę obiektów zabytkowych ujętych w wojewódzkiej ewidencji. Oprócz wyżej wymienionych zabytkowych nieruchomości na terenie gminy występują również: dawne obiekty rezydencjonalne z parkami, obiekty użyteczności publicznej, obiekty sakralne, cmentarze, budynki gospodarcze, obiekty przemysłowe.

Założenia folwarczne uległy poważnym przekształceniom. Reprezentują one różny stan zachowania. Niektóre budynki zostały wyburzone, jak też powstały nowe zabudowania, głównie w latach 70. i 80., kiedy PGR się rozwijały. Obecnie niekiedy ciężko rozróżnić budynki folwarczne od budynków PGR. Występują również pojedyncze przykłady odremontowanych budynków (głównie mieszkalnych). Niestety część mieszkalnych domów została przebudowana w taki sposób, że ich obecny stan nie jest tożsamy z pierwotnym.

Zdecydowanie najwięcej obiektów zabytkowych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków znajduje się w Żninie – siedzibie gminnej (179). Gorzyce oraz Jaroszewo przekroczyły 20 takich obiektów.

Wojewódzka ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. W skład gminnej ewidencji zabytków zdecydowano się powołać dodatkowe 10 obiektów, które stanowią historyczną i architektoniczną wartość. Budynki te występują na terenie miasta Żnin. Są to 2 dworce, 6 budynków mieszkalnych dawnych pracowników kolei z odsłoniętą czerwoną cegłą, dawna pastorówka przy ulicy Śniadeckich 22 oraz wieża ciśnień przy ulicy Dworcowej. Wymienione nieruchomości datowane są na koniec XIX w. i początek XX wieku. Najbardziej wartościowym obiektem z przedstawionych jest dworzec kolejowy wybudowany w 1879 r., przy ulicy Dworcowej 10 (fot. 6).

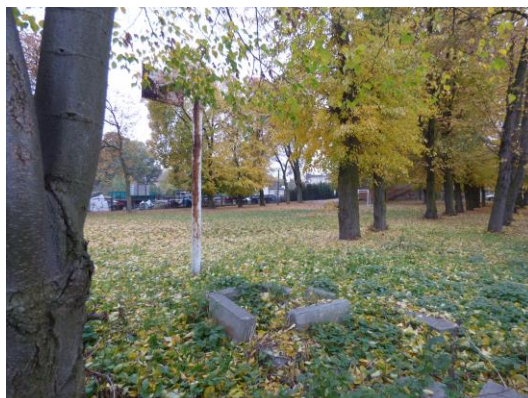

Fot. 6. Dworzec kolejowy w Żninie

Źródło: fotografia własna

W trakcie badań terenowych zaobserwowano brak elementów architektury cmentarnej niektórych cmentarzy. Sytuacja ta dotyczy 2 cmentarzy żydowskich oraz cmentarza ewangelickiego na terenie Żnina, które zostały zlikwidowane najprawdopodobniej w latach 60. Przypuszczalnie na obszarze dawnego cmentarza ewangelickiego w Żninie znajduje się obecnie boisko szkolne (fot. 7.). Na terenie cmentarza żydowskiego „starego” znajduje się grób wojenny z czasów II Wojny Światowej (nieoznaczony), zamordowanego w 1939 r. przez Selbstschutz - Żyda st. strzelca 26DP Armii "Poznań" Kowadło Borisa Moisiejewicza z Równego. Został zamordowany wraz z dwoma mieszkańcami Bożejewic o nazwiskach: Rapacz i Coda. Znajduje się tam również miejsce straceń Polaków, byłych powstańców wielkopolskich zamordowanych w 1939 r. Średniowieczny cmentarz w Gorzycach również się nie zachował. Podobny stan przedstawiają dużo młodsze cmentarze w Murczynie (choleryczny) oraz cmentarz w Ustaszewie (ewangelicki). Cmentarze te nie posiadają stałej opieki. Ich weryfikacja niejednokrotnie była trudna do ustalenia. Występowanie cmentarzy ewangelickich stwierdzono po charakterystycznych cechach, takich jak:

- występowanie cmentarzy na wzniesieniach;
- występowanie cmentarzy przy drogach;
- występowanie cmentarzy poza wsiami;
- charakterystyczna roślinność: bluszcz, stare dęby i lipy;
- aleje drzewne.

Fot. 7. Miejsce dawnego cmentarza ewangelickiego w Żninie

Źródło: fotografia własna

Warto również wspomnieć, iż wszelkie działania inwestycyjne na terenach pocmentarnych reguluje art. 6 ust. 4 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 31 stycznia 1959 r. (Dz. U. z 2015, poz. 2126).

4. Użycie terenu cmentarnego na inny cel jest dopuszczalne pod warunkiem zachowania znajdujących się na jego terenie zabytków, które mogą być przeniesione w inne miejsce po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Przedstawiona poniżej tabela charakteryzuje cmentarze występujące na terenie gminy.

Tabela 1. Charakterystyka cmentarzy znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu Gminy Żnin

Lp.	Miejscowość	Nazwa cmentarza	Czas powstania	Powierzchnia (ha)
1	Bożejewice	cmentarz ewangelicki	XIX/XX w. (niecz. od ok. 1919 r.)	0,19
2	Brzyskorzystew	cmentarz rzym.-kat.	XVIII/XIX w.	0,25
3	Brzyskorzystew	cmentarz rzym.-kat.	lata 20. XX w.	0,72
4	Cerekwica	cmentarz rzym.-kat.	1 poł. XIX w.	0,62
5	Cerekwica	cmentarz rzym.-kat.	b.d.	ok. 0,55
6	Gorzyce	cmentarz rzym.- kat.(parafialny)	2 poł. XIX w.	0,6
7	Gorzyce	cmentarz rzym.-kat.(przy kościółce)	1 poł. XIX w.	1,5
8	Gorzyce	cmentarz rzym.-kat. (średniowieczny)	XII/XIII w.	0,38
9	Kierzkowo	cmentarz ewangelicki	1 poł. XIX w.	0,16
10	Kierzkowo	cmentarz rzym.-kat.	pocz. XX w.	0,33
11	Murczyn	cmentarz choleryczny	ok. poł XIX w.	0,29
12	Ustaszewo	cmentarz ewangelicki	XIX/XX w.	0,66
13	Wenecja Dolna	cmentarz ewangelicki	1 poł. XIX w.	0,35
14	Wilczkowo	cmentarz ewangelicki	b.d.	ok. 0,1
15	Żnin	cmentarz rzym.- kat.	pocz. XIX w.	2,56
16	Żnin	cmentarz żydowski „nowy”	XIX w. (zlikwidowany w latach 60- tych)	1,5
17	Żnin	cmentarz żydowski „stary”	XVIII/XIX w. (zlikwidowany w latach 60- tych)	0,23
18	Żnin	cmentarz ewangelicki	b.d.	b.d.
19	Żnin	cmentarz rzym.- kat.	XVIII/XIX w.	1,58
20	Żnin	cmentarz rzym.- kat.	2 poł. XIX w.	0,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart ewidencyjnych

Biorąc pod uwagę zsumowaną liczbę obiektów z wojewódzkiego rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz nowo powołanych obiektów wchodzących w skład GEZ, ich łączna liczba w gminie wyniosła 531. Uwidacznia się dominacja jednego ośrodka nad pozostałymi pod względem ilości łącznej liczby zabytków. Żnin posiada 198 takich obiektów.

Wykaz nieruchomości zabytków archeologicznych wskazuje 1013 stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Żnin. Nazwy miejscowości dla poszczególnych stanowisk nie zawsze muszą się zgadzać z obecnymi obrębami geodezyjnymi, ponieważ

Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP), na podstawie którego wydzielono stanowiska archeologiczne, robione było na przestrzeni kilkudziesięciu lat, gdzie granice miejscowości mogły ulegać zmianie bądź też stanowisko zostało błędnie przypisane. Dotyczy to miejscowości: Sobiejuchy (obecnie Obrona Leśna), Wawrzyńki (obecnie Januszkowo), Wilczkowo (obecnie Daronice). Stanowiska wskazane głównie w wojewódzkiej ewidencji zabytków w większości są tzw. stanowiskami wziemnymi, które na powierzchni mogą być mało czytelne.

Na obszarze Gminy Żnin zaewidencjonowano 3 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Ich charakterystykę przedstawia poniższa tabela. Stanowiska te objęte są ochroną wykluczającą wszelką działalność inwestycyjną oraz włączają się w strefę W.I. pełnej ochrony konserwatorskiej.

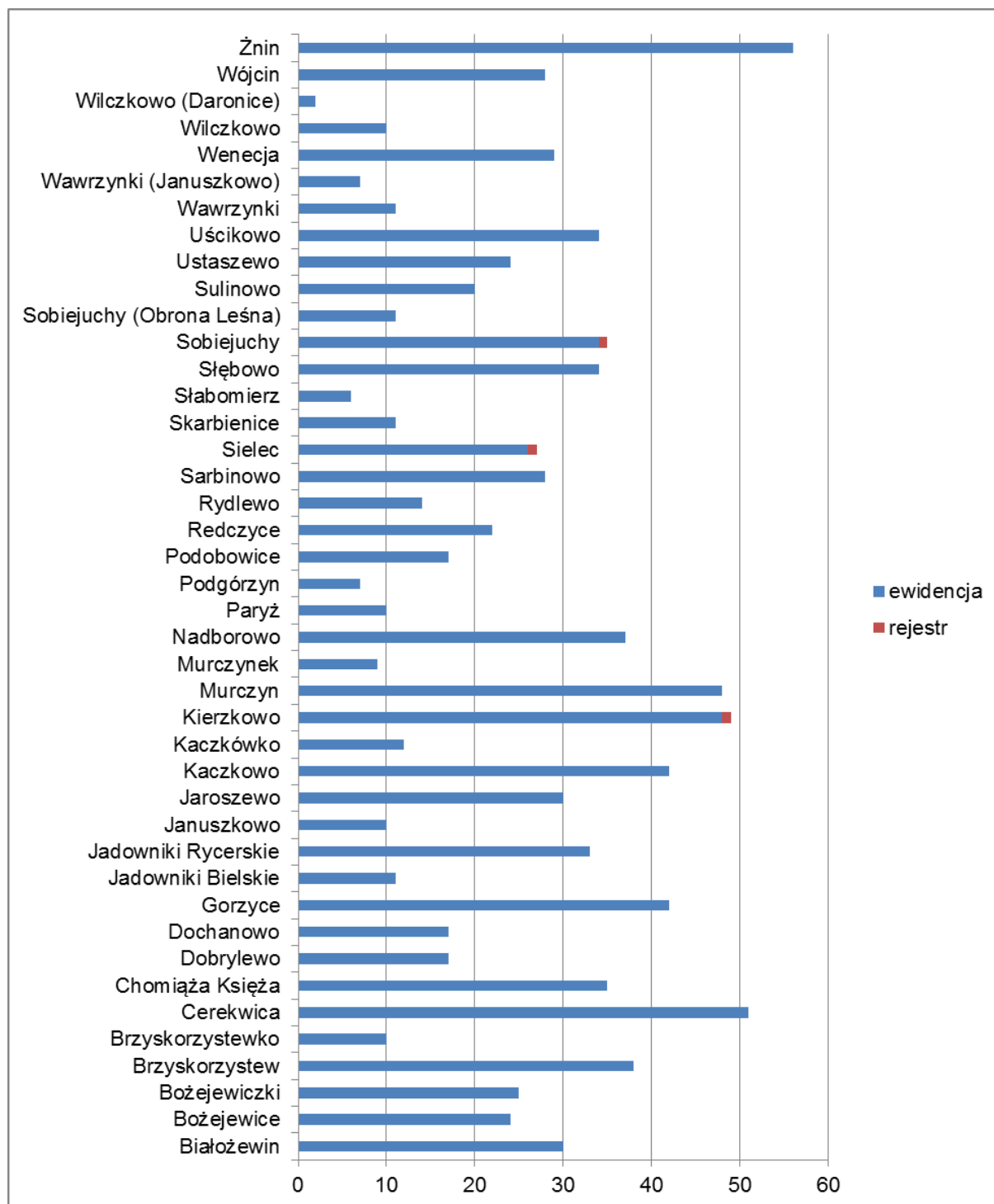
Tabela 2. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Żnin wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Numer stanowiska w miejscowości	Numer obszaru AZP	Numer stanowiska na obszarze	Chronologia	Funkcja	Nr rej.
1	Kierzkowo	13	43-36	201	KAK	K	C/119
2	Sielec	1	43-33	113	EB	K	C/10
3	Sobiejuchy	1	42-35	59	KŁ	G	C/58

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart adresowych oraz wykazu stanowisk archeologicznych w Gminie Żnin

W wojewódzkim rejestrze zabytków występują dwa kurhany z epoki brązu oraz kultury amfor kulistych (neolit) w Kierzkowie i Sielcu. Grodzisko w Sobiejuchach z kultury łużyckiej składa się z osady obronnej oraz cmentarzyska. Na obszarze Gminy Żnin występuje również kilka stanowisk archiwalnych.

Podsumowując, najwięcej stanowisk archeologicznych łącznie znajduje się w Żninie, gdzie ich liczba wynosi 56. Liczbę 50. stanowisk przekroczyła także Cerekwica. Równie dużo zauważa się ich w Kierzkowie (49), Murczynie (48), Gorzycach (42) i Kaczkowie. Łącznie odnotowano 1013 stanowisk w 41 miejscowościach (np. stanowisko Wawrzyńki (Januszkowo) wliczono do miejscowości Januszkowo). Nie wskazuje się miejscowości, w której łączna liczba stanowisk archeologicznych byłaby znacznie większa od reszty. Wykres 2 charakteryzuje stanowiska archeologiczne z obszaru Gminy Żnin. Załącznik 2 przedstawia wszystkie stanowiska archeologiczne z terenu gminy.

Wykres 2. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Żnin z wyszczególnieniem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu stanowisk archeologicznych w Gminie Żnin

Liczba obiektów w ewidencji zabytków nie jest stała, ponieważ mogą być do niej wpisywane kolejne zabytki lub wykreślane te, które zatraciły swoje wartości kulturowe.

W większości miejscowości znajdują się zarówno zabytki archeologiczne, jak i architektoniczne. Jednak te mające największe znaczenie, które występują tylko w rejestrze zabytków (architektoniczne i archeologiczne) znajdują się w 11 miejscowościach. W Sielcach

i Sobiejuchach występują zarówno archeologiczne, jak i architektoniczne obiekty z rejestru zabytków.

5.2.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Niewątpliwie obiekty o największym znaczeniu dla Gminy Żnin figurują w rejestrze zabytków. Według autorów niniejszego dokumentu zabytki wyróżniające się największymi walorami zabytkowymi przedstawiono poniżej. Przedstawione poniżej obiekty pełnią różne funkcje, co świadczy o zachowaniu dziedzictwa materialnego z terenu gminy. 4 z 7 przedstawionych obiektów zostały wpisane do rejestru zabytków w latach 30 – tych ubiegłego wieku. Przy krótkiej charakterystyce obiektów umieszczono również fotografie.

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA W CEREKWICY

Kościół wzniesiony został na przełomie XIII i XIV w. z cegły w układzie wedyjskim (wczesnogotyckim). Od tego czasu została erygowana parafia. Jest to prosta jednonawowa budowla złożona z prostokątnej nawy i węższego prezbiterium. Liczne przebudowy sprawiły, że pierwotna bryła kościoła uległa wzbogaceniu i przekształceniu (w I poł. XVI w. uzyskał formy późnogotyckie, a w XIX w. przebudowano go w duchu neogotyckim). Kubatura budowli wynosi 1340 m³, zaś powierzchnia użytkowa 157,5 m².

Fot. 8. Kościół pw. Św. Mikołaja w Cerekwicy
Źródło: fotografia własna

PAŁAC W CEREKWICY

Neorenesansowy pałac wybudowany został w 1876 roku przez przedstawicieli jednego z najzamożniejszych rodów Wielkopolski – Rogalińskich. Później mieszkał tu ród Unrugów, których wybitnym przedstawicielem był dowódca floty polskiej w 1939 r. – admirał Józef Unrug.

Budynek dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, podpiwniczony, na rzucie prostokąta, tynkowany obustronnie, posiada ryzality, ośmioboczną wieżę nakrytą dachem namiotowym. Na południe od niego rozpościera się park. Podczas powojennych remontów zabytek zatracił część swoich cech stylowych. Obecnie jest to jeden z większych dawnych obiektów rezydencjonalnych na terenie gminy. Właścicielem budynku jest jedna ze spółek z Cerekwicy.

Fot. 9. Pałac w Cerekwicy

Źródło: fotografia własna

RUINY ZAMKU W WENECJI

Ruiny zamku w Wenecji usytuowane tuż przy stacji kolejki wąskotorowej, są pozostałością zamku wzniesionego w 1390 r. przez Mikołaja Nałęcz z Chomiąży, sędziego kaliskiego. W późniejszym czasie zamek został rozbudowany. Murowany był na cokole kamiennym, na planie kwadratu o boku 33 m., w dolnych częściach z głazów granitowych wyrównywanych warstwami tłuczni ceglano-cementowej, w górnych częściach z cegły o układzie gotyckim, z wieżą czworoboczną w narożniku północno - wschodnim, która była zarówno strażnicą, jak i miejscem ostatniej obrony. Wjazd do zamku prowadził od strony południowej przez przedbramie wysunięte poza mury. Początkowo był siedzibą rycerską, obok której rozwijała się osada. Został uszkodzony podczas walk w 1395 r. 15 lat później nowy właściciel zamku Mikołaj Trąba część budowli przeznaczył jako więzienie dla księży. Od 1511 r. zamek pozostaje ruiną. Pomimo wielu wieków zachował się pełen obwód murów do dnia dzisiejszego wraz z dziedzińcem wewnętrznym.

Fot. 10. Ruiny zamku w Wenecji

Źródło: fotografia własna

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. FLORIANA W ŻNINIE

Gotycki kościół na ulicy 700 - lecia zbudowany na przełomie XIV i XV wieku. Najstarsze ślady o parafii pochodzą z XI – XII wieku. Powstał na miejscu świątyni romańskiej. Do jego budowy użyto kamiennych ciosów z romańskiego kościoła z XIII wieku. Jeden z nich, wbudowany w północną stronę fary, zdobiony jest rytem jeźdźca. Kościół jest

budowlą trójnawową, z wyodrębnionym, trójprzęsłowym, zamkniętym prostokątnie prezbiterium. Częścią kościoła jest cylindryczna wieżyczka schodowa prowadząca na poddasze. Wnętrze kościoła jest barokowo - późnoklasycystyczne. Na tęczowej belce znajduje się późnogotycka Grupa Ukrzyżowania. Ołtarz główny ozdobiony jest adorującymi aniołami, które otaczają kolumny i pilastry dźwigające faliste gzymsy i zwieńczenie ołtarza. W jego centrum umieszczono obraz św. Floriana. Ołtarze boczne są wklęsłe. Na prawym znajdują się rzeźby św. Jana Nepomucena i Józefa z pierwszej połowy XVII wieku. Lewy ołtarz ozdabiają: Pieta z XVI wieku i wczesnobarokowa rzeźba z XVIII wieku przedstawiająca św. Stanisława i Wojciecha. Na ambonie umieszczono rzeźbę Chrystusa Zmartwychwstałego. Niezwykłym elementem kościoła są późnoklasycystyczne organy z drugiej połowy XIX wieku. Dwa konfesjonały o rokokowej dekoracji pochodzą z końca XVIII wieku. Kubatura kościoła wynosi 3 116 m³, zaś jego powierzchnia użytkowa 510 m².

Fot. 11. Kościół pw. Św. Floriana w Żninie
Źródło: fotografia własna

WIEŻA MIEJSKA W RYNKU W ŻNINIE

Wieża usytuowana jest pośrodku rynku. Stanowi zabytek architektury późnogotyckiej, powstała w pierwszej połowie XV wieku. Symbol Żnina jest budowlą czworoboczną przechodzącą w ośmiobok, na piwnicy sklepionej kolebkowo. Pierwotnie Baszta połączona była z drewnianym budynkiem administracyjnym, który uległ spaleni w 1656 r. podczas najazdu szwedzkiego i nigdy nie został odbudowany. W 1692 r. wskutek pożaru wieża została obniżona o jedną kondygnację. W XVIII wieku na czwartej kondygnacji wmontowano mechanizm zegarowy, herb miasta i dzwon upamiętniający pożar miasta w 1751r. Baszta jest pozostałością historycznej siedziby władz miejskich. Dzisiaj mieści się tutaj oddział Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie ze stałymi wystawami „Dzieje miasta Żnina” oraz „Wybitni ludzie Pałuk”.

Fot. 12. Wieża miejska w Żninie
Źródło: fotografia własna

SUFRAGANIA W ŻNINIE

³„Dwór biskupi z 1795 roku ufundowany został przez biskupa sufragana Stefana Łubieńskiego. Sufragania zbudowana została w stylu klasycystycznym, z cegły, na sklepionych piwnicach, z piętrowym portykiem i mieszkalnym poddaszem. Piętrowa część poprzedzona jest wysuniętym portykiem. Para kolumn w typie kompozytowym na wysokich cokółach podtrzymuje uproszczone belkowanie i trójkątny przyczółek, w którym jest umieszczony stiukowy kartusz z monogramem fundatora, koroną i kapeluszem kardynalskim.” To najstarszy budynek mieszkalny znajdujący się w rejestrze zabytków z terenu gminy. Obecnie budynek jest siedzibą Muzeum Sztuki Sakralnej. Kubatura budowli wynosi 1527 m³, zaś powierzchnia użytkowa z piwnicą i strychem 207 m².

Fot. 13. Sufragania w Żninie
Źródło: fotografia własna

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MARCINA ŻNIN-GÓRA

Kościół w Górze datowany jest na XIII/XIV wiek. Jest jednym z najstarszych zabytków Żnina, zbudowany w stylu gotyckim, przebudowany i powiększony w XVI wieku. Parafia w Górze została założona została w XIII w. przez biskupów Gnieźnieńskich. Świątynia

---

³ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej <http://www.um.znin.pl/>

w przeciągu wieku była niejednokrotnie przebudowywana. Po wyburzeniu prezbiterium przedłużono nawę o trzecie przęsło, dzięki czemu powstało nowe prezbiterium. Odbudowana została również kwadratowa wieża, co spowodowało częściowe zatarcie stylu. Wyposażenie wnętrza pochodzi z XVII lub XVIII wieku. Ołtarz główny, zbudowany w XVII wieku i przekształcony w pierwszej połowie XIX wieku, ozdobiony jest rzeźbami św. Piotra i Pawła oraz obrazem patrona - św. Marcina. Ołtarze boczne pochodzą z drugiej połowy XIX wieku i reprezentują styl neobarokowy. Na lewym ołtarzu znajduje się obraz św. Benona. Dwa konfesjonały, ambona i chrzcielnica pochodzą z drugiej połowy XIX wieku, reprezentują styl rokokowy. Kolejnymi ozdobami kościoła są: wczesnobarokowa Grupa Ukrzyżowania z XVII wieku i figura św. Katarzyny z Sieny z końca XVII wieku.

Fot. 14. Kościół pw. Św. Marcina Żnin - Góra
Źródło: fotografia własna

VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W kolejnej tabeli przedstawiono analizę SWOT dla gminy (poprzez wskazanie mocnych i słabych stron, a także wskazanie szans oraz potencjalnych zagrożeń). Sporządzona analiza uwzględnia stan dziedzictwa kulturowego oraz uwarunkowania jego ochrony i realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno - gospodarczego. Dokonana analiza ma za zadanie pomóc w określeniu podstawowych priorytetów opracowanego dokumentu.

Tabela 3. Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Remediacja i rekultywacja zabytkowej tkanki na terenie gminy z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych.	1. Konkurencja ze strony pobliskich gmin, w tym w szczególności Biskupina.
2. Cele, zasady i kierunki opracowań strategicznych zmierzające do zrównoważenia rozwoju kultury w regionach wiejskich.	2. Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego.
3. Uwzględnienie potrzeb ochrony dziedzictwa	3. Bezprawne/samowolne działania przy prywatnych obiektach o walorach zabytkowych i ich rozbiórki.
	4. Brak środków na renowację zabytkowych

<p>kulturowego w dokumencie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Uwzględnienie potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 5. Wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego z utrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc. 6. Nowoczesne techniki informatyczne stwarzające możliwość prezentacji dziedzictwa kulturowego na szerszą skalę oraz jego cyfryzację (tworzenie edukacyjnych baz danych). 7. Lokalne tematyczne strony internetowe. 8. Organizacja imprez kulturowych, tematycznych wystaw podczas których podkreśla się lokalną kulturę, np. grudniowa wystawa „historia żnińskiego drukarstwa”. 9. Zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w edukację kulturalną – warsztaty, pracownie, szkolenia, wykłady. 10. Promowanie grup przywracających dawne zwyczaje regionalne (grupy taneczne i muzyczne). 11. Wspieranie lokalnych grup działania, w tym LGD Pałuki oraz Koła Gospodyń Wiejskich. 12. Korzystne warunki dla rozwoju turystyki oraz agroturystyki ze względu na bogate walory środowiska przyrodniczego (jezior żnińskie) oraz zasób dziedzictwa kulturowego (kolei wąskotorowa, zamek). 13. Nowo powstała ustawa o rewitalizacji oraz LPR dla Żnina. 	<p>obiektów (zwłaszcza licznych budynków gospodarczych wchodzących w skład zespołów folwarcznych będących własnością prywatną).</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Braki w edukacji z zakresu wartości i ochrony dziedzictwa kulturowego. 6. Niski poziom innowacyjności, w tym korzystania z Internetu oraz pracy z materiałami cyfrowymi. 7. Brak zabezpieczeń na stanowiskach archeologicznych z rejestru zabytków. 8. Brak możliwości ochrony konserwatorskiej i wsparcia finansowego zabytków.
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczne występowanie stanowisk archeologicznych. 2. Duża liczba zabytkowych obiektów o funkcji mieszkalnej. 3. Różnorodne dziedzictwo występujących na rzadką skalę obiektów: np. zamek, sufragania. 4. Stosunkowo dobrze zachowane obiekty wpisane do rejestru zabytków. 5. Duża liczba zabytkowych kamienic w centrum miasta. 6. Występowanie miejskiej i powiatowej biblioteki publicznej w Żninie wraz z jej 3 filiami na terenie gminy. 7. Występowanie 23. świetlic wiejskich oraz 7. Świetlic opiekuńczo-wychowawczych. 8. Funkcjonowanie Żnińskiego Domu Kultury. 9. Rozmieszczenie 10. szlaków pieszych, 4. szlaków rowerowych oraz 1. szlaku 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak dostępu do niektórych zabytkowych obiektów (własność prywatna). 2. Brak środków na opiekę nad zabytkami. 3. Postępująca degradacja części cmentarzy, parków oraz obiektów w zespołach folwarcznych. 4. Brak świadomości mieszkańców miejscowości o występowaniu zabytkowych obiektów (szczególnie w przypadku ewidencji). 5. Brak dokumentów w zakresie strategii rozwoju kultury. 6. Niezadawalające oznakowanie cennych obiektów kulturowych bądź ich brak. 7. Brak informacji na temat lokalnych artystów oraz brak propagowania ich działalności. 8. Zanikanie cech tradycyjnych zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (likwidacja

<p>motorowego przez teren gminy.</p> <p>10. Potencjał społeczny – zespół folklorystyczny „Pałuczanki”</p> <p>11. Występowanie licznych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, w tym takich jak: „Żnińskie Towarzystwo Kulturalne” itp.</p> <p>12. Korzystne położenie dla turystyki.</p> <p>13. Funkcjonująca wąskotorowa kolejka turystyczna.</p> <p>14. Liczne jeziora na obszarze gminy stwarzające szansę na dalszy rozwój turystyki.</p> <p>15. Funkcjonowanie Informacji Turystycznej posiadającej swoją siedzibę na Placu Wolności 20 w Żninie.</p> <p>16. Występowanie Muzeum Sztuki Sakralnej, Muzeum Ziemi Pałuckiej, Muzeum Kolei Wąskotorowej.</p> <p>17. Publikacje książkowe, broszury informacyjne na temat gminy.</p> <p>18. Liczne gospodarstwa agroturystyczne oraz zadowalająca baza gastronomiczna.</p> <p>19. Posiadanie dokumentów strategicznych w zakresie rewitalizacji oraz licznych Planów Odnowy Miejscowości.</p> <p>20. Dobrze rozwinięta turystyka – sporty motorowodne, miasteczko western.</p>	<p>9. Stosunkowo mała różnorodność obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną.</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Przedmiotowe opracowanie wyznacza gminie priorytety w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Prace nad wdrażaniem ustaleń programu oraz monitorowaniem ich postępu należą do zadań samorządu lokalnego. Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz dokumentów programowych wyższego szczebla, gminnych dokumentów strategicznych oraz inwentaryzacji terenowej z diagnozą stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Przedmiotowy Program w zakresie ochrony zabytków gminy odnosi się do działań, o których mowa w art.4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*

6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin wykonana na potrzeby programu pozwoliła na wypracowanie priorytetowych działań w zakresie opieki nad zabytkami.

1. **Priorytet I**

Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.

2. **Priorytet II**

Badanie i dokumentacja dziedzictwa.

3. **Priorytet III**

Promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego.

7.2 Kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Dla realizacji wyznaczonych priorytetów określono długofalowe kierunki działań, mogące wykraczać poza 4 - letni okres obowiązywania Programu.

Jako kierunki działań realizacji Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. ***Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.***
2. ***Podejmowanie działań mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, z uwzględnieniem walorów kulturowych.***
3. ***Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków.***
4. ***Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego.***
5. ***Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.***
6. ***Zwiększenie świadomości kulturowej społeczności lokalnej przez włączenie jej w różne formy aktywności.***
7. ***Wzbudzenie zainteresowania historią i kulturą materialną regionu zapisaną w dziełach architektury, budownictwa, lokalnej tradycji.***
8. ***Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego .***
9. ***Wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw kulturotwórczych w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych.***
10. ***Podejmowanie działań umożliwiających gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych.***
11. ***Turystyczna promocja regionu.***
12. ***Stworzenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej.***

W ramach każdego z 3 głównych priorytetów określono kierunki działań, które mają być uzyskane przez konkretne, przypisane do nich szczegółowe działania. Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami ustala obowiązek złożenia po 2 latach przez władze

Gminy sprawozdania z wykonania GPOnZ. W związku z powyższym dla realizacji zadań wyznaczono dwa okresy: etap pierwszy, po którym gmina dokona sprawozdania (do połowy 2018 r., za okres 2016 - 2017) oraz etap drugi (2018 - 2019).

W Programie przypisano zadania mające na celu polepszenie ogólnej sytuacji obiektów zabytkowych, jak i mieszkańców gminy w nawiązaniu do szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego.

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin jest pierwszym opracowaniem o takim charakterze, wykonanym dla obszaru gminy. Założono, iż w czasie trwania pierwszego etapu realizowane będą działania wstępne, mające charakter przygotowawczy do pełnej realizacji Programu. Aby określone działania mogły być zrealizowane potrzebna jest współpraca wielu podmiotów. Najważniejszym wydaje się być skoordynowana i zrównoważona współpraca między właścicielami obiektów zabytkowych, a Gminą. Ważne jest również współdziałanie władz Gminy z jednostkami samorządu terytorialnego wyższego szczebla w odniesieniu do zabytków, ich pielęgnacji, ratowania oraz niezbędnego finansowania.

Planowany zakres działań wraz z etapowaniem przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 4. Zakres i harmonogram działań w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Żnin

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
Priorytet I - Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego			
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Opracowanie programu inwentaryzacji obiektów zabytkowych (ze szczególnym uwzględnieniem architektury charakterystycznej dla regionu).		
	Wykonanie niezbędnych badań i prac, w tym konserwatorskich w odniesieniu do obiektów zabytkowych.		
	Konsekwentne wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy.		
	Zabezpieczenie gminnych obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.		
	Uporządkowanie terenów dawnych cmentarzy ewangelickich, żydowskich i cholerycznych. Dla terenów cmentarzy należy w widocznym miejscu umieścić tablicę informacyjną.		
	Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni, z uwzględnieniem starodrzewia na terenie cmentarzy (także nieczynnych), zespołów podworskich. Na szczególną uwagę zasługują parki dworskie znajdujące się w rejestrze zabytków oraz aleje dojazdowe prowadzące do dworów.		
Podejmowanie działań mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, z uwzględnieniem walorów kulturowych	Przestrzeganie ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony dóbr kultury, w tym uwzględnienie stref bezwzględnej ochrony archeologicznej oraz chronionych układów przestrzennych wraz z zabudową o wartościach kulturowych.		
	Przeciwdziałanie samowolom budowlanym, zwłaszcza przy obiektach o walorach zabytkowych.		
	Przeciwdziałanie nielegalnym przebudowom budynków mieszkalnych o cechach zabytkowych, prowadzącym do zanikania tradycyjnych cech zabudowy.		
	Zabezpieczenie właściwej ekspozycji ciekawych krajobrazowo fragmentów gminy w opracowanych aktach prawa miejscowego.		
Priorytet II - Badanie i dokumentacja dziedzictwa			
Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków	Bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w formie elektronicznej.		
	Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach gminnych.		
Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego	Stworzenie (rozbudowanie istniejącego) gminnego portalu cyfrowego z ogólnodostępną bazą danych o zasobach kulturowych regionu.		

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
Priorytet III - Promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego			
Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	Podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.		
	Opracowanie dla lokalnej społeczności kampanii informacyjnej odnośnie możliwości pozyskania środków na cele kulturowe, w tym rewaloryzację obiektów architektury.		
	Stworzenie systemu odpowiednich ulg i rekompensat finansowych dla właścicieli i dzierżawców obiektów zabytkowych mających na celu podejmowanie przez nich działań rewaloryzacyjnych.		
Zwiększenie świadomości kulturowej społeczności lokalnej przez włączenie jej przez różne formy aktywności	Wykreowanie wizerunku gminy, w oparciu o dziedzictwo kulturowe i lokalną tożsamość mieszkańców.		
	Upowszechnianie edukacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w organizowanie warsztatów, pracowni, szkoleń, wykładów.		
Wzbudzenie zainteresowania historią i kulturą materialną regionu zapisaną w dziełach architektury, budownictwa, lokalnej tradycji	Organizacja imprez kulturowych.		
	Organizacja konkursów fotograficznych o lokalnym temacie przewodnim (pejzaż, architektura, ludzie, wydarzenia).		
	Organizacja konkursów na zaprojektowanie kieszonkowego przewodnika turystycznego gminy z uwzględnieniem obiektów zabytkowych i kulturowych.		
	Organizacja konkursów plastycznych związanych z kulturą lokalną (obrazy, makiety).		
Wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw kulturotwórczych w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych	Wspieranie istniejących grup przywracających dawne praktyki taneczne, muzyczne, kulinarne związane z lokalnym folklorem.		
Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego	Dostęp do Internetu (jako edukacyjnej bazy danych) w publicznych placówkach oświatowych, w wiejskich świetlicach.		
	Wspieranie tworzenia przez lokalną społeczność regionalnych portali tematycznych, hobbyistycznych.		
Podjęcie działań umożliwiających gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych	Promocja istniejących Muzeów.		
	Stworzenie programu motywującego lokalną społeczność do przekazywania pamiątek lokalnych na rzecz Muzeów na obszarze Gminy Żnin jako wspólne dobro mieszkańców regionu.		
Turystyczna promocja regionu	Promocja książek, publikacji dotyczących gminy i jej zasobów przyrodniczo - kulturowych.		

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
	Zamieszczenie w gminnym portalu cyfrowym w dziale informacji turystycznej map zabytków oraz opracowanie szlaku najważniejszych zabytków dla gminy.		
	Promocja lokalnych festynów oraz regionalnych potraw.		
Stworzenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej	Promocja wyznaczonych już szlaków turystycznych, zwłaszcza w odniesieniu do motorowego szlaku pałuckich kościołów.		
	Stworzenie projektu form małej architektury (ławki, śmietniki, altany) towarzyszącej trasom turystycznym i najważniejszym obiektom zabytkowym gminy.		
	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych.		
	Wzmocnienie pozycji punktu informacji turystycznej w Żninie.		

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konsekwentnie prowadzona i długofalowa polityka Gminy Żnin w zakresie opieki nad zabytkami oraz realizacja niniejszego programu stanowi szansę na rozwój w Gminie Żnin oraz na zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Inwestycje zmierzające do poprawy stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych powinny się odbywać na zasadzie poszanowania istniejących wartości zabytkowych i dążenia do zachowania w jak największym stopniu oryginału, ewentualnie wkomponowaniu nowych elementów w sposób współgrający z zabytkiem.

Realizacja Programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. WKZ),
- b) **instrumentów finansowych** (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych),
- c) **instrumentów koordynacji** (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami),
- d) **instrumentów społecznych** (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami),
- e) **instrumentów kontrolnych** (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Proces osiągania celów wytyczonych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin będzie monitorowany poprzez analizę stopnia jego realizacji. Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Żnina, zgodnie z ustaleniami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji Gminnego Programu uwzględniająca: wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków z terenu Gminy Żnin uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- ocenę prac związanych z opracowaniem aktów prawa miejscowego dla terenów o wysokich wartościach kulturowych,
- ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocenę przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ocenę aktywności placówek kulturalnych (muzea, domy kultury, świetlice wiejskie, biblioteki),
- ocenę wykorzystania i funkcjonowania szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im infrastruktury,
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych,
- ocenę rozwoju bazy turystycznej,
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Po przyjęciu przez Radę Miejską w Żninie Programu w drodze uchwały należy udostępnić dokument do publicznej wiadomości na stronie internetowej Gminy Żnin.

Program należy sukcesywnie analizować oraz uzupełniać uwzględniając zmieniające się uwarunkowania prawne, kulturowe i społeczne.

Realizowanie założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin będzie wymagało współpracy nie tylko osób odpowiedzialnych za wdrożenie działań wynikających z celów tego dokumentu, ale także aktywizacji właścicieli, użytkowników obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych, grup społecznego działania, środowisk naukowych itp. Mając na uwadze dobro ogółu należy dołożyć starań, aby wytyczone cele zostały realizowane.

Gmina i podległe jednostki zobowiązują się prowadzić działalność informacyjną i popularyzatorską w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Środki finansowe związane z zadaniami ochrony i opieki nad zabytkami dla Gminy Żnin mogą być uzyskane z następujących źródeł:

- środki publiczne;
- środki krajowe (budżet państwa, budżet jednostek samorządu terytorialnego, fundusze celowe);
- środki zagraniczne (środki Unii Europejskiej i inne);
- środki niepubliczne (środki osób fizycznych, prawnych, spółek, organizacji, fundacji, instytucji kościelnych).

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określone zostały w rozdziale 7. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządowych. Finansowanie zabytków z tych źródeł odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy ww. ustawy.

Dysponentami powyższych środków są:

1. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
2. Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków.
3. Organ stanowiący - gminy, powiaty, samorządy województwa realizujące dotacje poprzez corocznie organizowane nabory wniosków. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie.

Poniżej wskazano przykładową listę instytucji oraz programów umożliwiających częściowe sfinansowanie zadań wskazanych w przedstawionym Programie.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz tzw. mecenat, są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane przez między innymi jednostki samorządu terytorialnego. Na rok 2016 zostały przedstawione następujące programy:

1. Wydarzenia artystyczne.
2. Kolekcje.
3. Promocja literatury i czytelnictwa.
4. Edukacja.
5. Obserwatorium kultury.
6. Dziedzictwo kulturowe.
7. Rozwój infrastruktury kultury.
8. Promesa MKiDN.
9. Kultura dostępna.
10. Promocja kultury polskiej za granicą 2017 – promesa.

Program dziedzictwo kulturowe ma za zadanie wspierać działalność muzeów oraz popularyzować lokalną kulturę. Jego celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą. Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z priorytetów, w których uwzględniono ich cel oraz pulę dofinansowania. Priorytety programu „Dziedzictwo kulturowe”:

1. Ochrona zabytków – celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
2. Wspieranie działań muzealnych - celem priorytetu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych.
3. Kultura ludowa i tradycyjna - celem priorytetu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania.
4. Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą - celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz upowszechnianie wiedzy na jego temat.
5. Ochrona zabytków archeologicznych - celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.
6. Miejsca Pamięci Narodowej - celem priorytetu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

Kujawsko-pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Delegatura w Bydgoszczy

Dotacja realizowana jest ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Kujawsko-Pomorski. Jest to dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Administracji, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Środki Funduszu Kościelnego, stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354), przeznacza się m.in. na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej. Przewiduje się wykonanie tylko podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże), ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle,

epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu

Przedmiotem dofinansowania objęty może być pełen zakres prac związanych z konserwacją i rekonstrukcją przyrodniczą, konserwacją i rekonstrukcją urządzeń wodnych w parkach w zespołach pałacowo lub dworsko-parkowych (za wyjątkiem przygotowania dokumentacji i nadzoru).

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Kujawsko-Pomorski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 - 2020 będzie podstawowym instrumentem realizacji celów Strategii rozwoju województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 - 2020 zawiera listę osi priorytetowych, których jest 12. Czwartą osią priorytetową jest region przyjazny środowisku. W jej ramach wspierane będą projekty realizowane w instytucjach kultury, bibliotekach, archiwach, muzeach, obiektach i na obszarach zabytkowych, obszarach przemysłowych o wartościach historycznych, a także na konserwację zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne. Inwestycje w zakresie kultury będą skoncentrowane na realizacji projektów mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego oraz obiektów zabytkowych ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także na rozwoju zasobów kultury. Przedstawiono tu priorytet inwestycyjny 6c. „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Program ten jest kontynuacją głównych kierunków inwestycyjnych zawartych w poprzedniej perspektywie 2007 – 2013.

W ramach programu ma funkcjonować 10 osi priorytetowych, w tym oś 8, pod nazwą ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury. Przewidziana dotacja na cele kultury ma wynieść 467,3 mln euro.

Finansowanie przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym

Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) stanowi formę realizacji zadań publicznych przez podmiot prywatny przy wykorzystaniu możliwości finansowych, organizacyjnych lub innych podmiotu prywatnego. Istotą partnerstwa jest to, iż zlecającym zadanie jest podmiot publiczny, natomiast wykonawcą partner prywatny, którym zgodnie z ustawą o PPP jest przedsiębiorca lub przedsiębiorca zagraniczny.

Szczegółowe informacje w zakresie dofinansowań i związanych z nimi programów znajdują się na stronach internetowych przedstawionych instytucji.

XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, określone w art. 5 powyższej ustawy, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku.*
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.*
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.*
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.*
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.*

W art. 28 wskazano również dodatkowe obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Art. 28. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia.*
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia.*
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany.*
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.*

Na mocy art. 29 ust. 1 na wszystkich właścicielach i posiadaczach zabytków oraz przedmiotów o cechach zabytkowych spoczywa obowiązek udostępniania ich organom ochrony zabytków w celu przeprowadzenia badań.

Art. 29. 1. Organy ochrony zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającego cechy zabytku mogą prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.

Zapisy art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określają zasady finansowania opieki nad zabytkami.

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Cele określone w GPOnZ dla Gminy Żnin będą osiągnane poprzez:

- wspólne działania władz Gminy z Ministerstwem Kultury, Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Starostwem Powiatowym, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, władzami kościelnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, wspólnych podmiotów;
- inicjatywy własne władz Gminy Żnin;
- stosowanie instrumentów finansowych (dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty, itp.);
- funkcje programowe (programy lokalne i projekty, kontrakty, itp.);
- inne działania aktywizujące.

XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA

Wybrane akty prawne:

Stan prawny na kwiecień 2016 r.

Regulacje prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są w wielu ustawach. Do najważniejszych z nich, w kontekście realizacji niniejszego Programu, należy zaliczyć:

- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm.),
- Ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014, poz. 1446),
- Ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015, poz. 1515),
- Ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015, poz. 1713 ze zm.),
- Ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016, poz. 290),
- Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013, poz. 2278 ze zm.),
- Ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015, poz. 422 ze zm.),
- Ustawę z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015, poz. 1774 ze zm.),
- Ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012, poz. 406),
- Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016, poz. 395 ze zm.),
- Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015, poz. 1777).
- Ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015, poz. 2126).
- Ustawę z 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012, poz. 987),
- Ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012, poz. 642),
- Ustawę z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2015, poz. 1446),

Literatura i wybrane dokumenty programowe:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020,
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami na lata 2014–2017.
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004 - 2020,
- Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Dziedzictwo Kulturowe”,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,

-
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2020,
  - Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020,
  - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013 – 2016,
  - Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022,
  - Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Żnińskiego na lata 2012-2022,
  - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Żnin,
  - Strategia Rozwoju Gminy Żnin na lata 2015 – 2020,
  - Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Żnin,
  - Plany Odnowy Miejscowości na terenie Gminy Żnin,
  - Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żnin na lata 2009 – 2015,
  - Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Żnin na lata 2015 – 2025,
  - Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Poradnik metodyczny, NID 2009,
  - Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Poradnik metodyczny, Poradnik prawny Konserwatora Zabytków, Kurier Konserwatorski,
  - Wytyczne opracowywania karty adresowej zabytku nieruchomego, Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, Warszawa 2011 r.,
  - Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa – Lublin 2009 r.,
  - Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009 r.,
  - Geografia osadnictwa, Daniela Szymańska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009,
  - Gmina Żnin – broszury informacyjne,
  - Żnin – przewodnik, Wydawnictwo Dominika Księskiego, Żnin 1995,
  - Żnin dzieje najnowsze, red. Jadwiga Jelinek, Wydawca Gmina Żnin, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie, Żnin 2013,
  - Żnin 750 lat dziejów miasta, praca zbiorowa pod red. Tadeusza Janickiego, Wydawca Gmina Żnin, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie, Żnin 2013,
  - Zarys dziejów Żnina, Cz. Sikorski, Żnin 1990.

Dostępne strony internetowe:

www.sejm.gov.pl	www.stat.gov.pl
www.natura2000.gdos.gov.pl	www.geoportal.gov.pl
www.geoserwis.gdos.gov.pl/mapy	www.wikimapia.org
www.mir.gov.pl	www.mkidn.gov.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl	www.torun.wkz.gov.pl
www.partnerstwopublicznoprywatne.info	www.nid.pl
www.kongreskultury.pl	www.odleglosci.info
www.znin.pl	www.parafia.Znin.pl
www.polskiezabytki.pl	www.pomorskiezamki.pl
www.cybermoon.pl	www.isap.sejm.gov.pl
www.isap.sejm.gov.pl	www.emgsp.pgi.gov.pl
www.obszary.natura2000.org.pl	www.mgok.Znin.pl
www.ruinyizamki.pl	www.muzeum.Znin.pl
www.nac.gov.pl	www.bazy.ngo.pl
www.planyzagospodarowania.pl	www.muzeumznin.pl
www.atlaswsi.pl	www.niedziela.pl
www.polskiezabytki.pl	www.it.znin.pl
www.regionwielkopolska.pl	www.it.znin.pl
www.sztetl.org.pl	www.bip.Znin.pl
www.kazmiyryz.pl	

Materiały w posiadaniu Urzędu Miejskiego w Żninie:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Żnin,
- Strategia Rozwoju Gminy Żnin na lata 2015 – 2020,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Żnin,
- Plany Odnowy Miejscowości na terenie Gminy Żnin,
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Żnin na lata 2009 – 2015,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Żnin na lata 2015 – 2025,

Materiały przekazane przez instytucje:

- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Delegatura w Bydgoszczy wykaz zabytków nieruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, rejestr zabytków (architektoniczne i archeologiczne).

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Gmina Żnin w układzie gmin	6
Ryc. 2. Położenie Gminy Żnin na tle Polski.....	6
Ryc. 3. Miejscowości w Gminie Żnin	29
Ryc. 4. Żnin w 1940 r.	30
Ryc. 5. Cerekwica w 1940 r.	31
Ryc. 6. Bożejewiczki w 1940 r.	32
Ryc. 7. Podgórzyn w 1940 r.	32
Ryc. 8. Podgórzyn w 1940 r.	33
Ryc. 9. Jaroszewo w 1940 r.	34
Ryc. 10. Podobowice w 1940 r.	34

SPIS TABEL

Tabela 1. Charakterystyka cmentarzy znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu Gminy Żnin	45
Tabela 2. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Żnin wpisane do rejestru zabytków	46
Tabela 3. Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Żnin	52
Tabela 4. Zakres i harmonogram działań w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Żnin	57

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich funkcji z terenu Gminy Żnin	42
Wykres 2. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Żnin z wyszczególnieniem na miejscowości	47

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Stała wystawa „Etnografia Pałuk” w budynku magistratu	40
Fot. 2. Machiny oblężnicze przy zamku w Wenecji.....	40
Fot. 3. Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji	41
Fot. 4. Średniowieczna sala narad w budynku baszty	41
Fot. 5. Żnińska kamienica z końca XIX w.	43
Fot. 6. Dworzec kolejowy w Żninie	44
Fot. 7. Miejsce dawnego cmentarza ewangelickiego w Żninie	44
Fot. 8. Kościół pw. Św. Mikołaja w Cerekwicy.....	48
Fot. 9. Pałac w Cerekwicy	49
Fot. 10. Ruiny zamku w Wenecji	49
Fot. 11. Kościół pw. Św. Floriana w Żninie.....	50
Fot. 12. Wieża miejska w Żninie	51
Fot. 13. Sufragania w Żninie	51
Fot. 14. Kościół pw. Św. Marcina Żnin - Góra	52

XIII. ANEKSY

Załącznik nr 1

Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomości z wyłączeniem zabytków archeologicznych

(Źródło: opracowanie własne na podstawie kart adresowych oraz wykazu obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji wojewódzkiej przekazany przez WUOZ, Delegatura w Bydgoszczy)

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
1	BRZYSKORZYSTEW	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.w. ŚW. KATARZYNY ALEKSANDRYJSKIEJ	1826-1828 r.	Brzyskorzystew 26	nr w rejestrze A/29 data wpisu 22.11.2000
2	BRZYSKORZYSTEWKO	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE: • DWÓR	1873 r.	Brzyskorzystewko 1	nr w rejestrze A/1174 data wpisu 23.04.1991
3	BRZYSKORZYSTEWKO	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE: • PARK	k. XIX w.	Brzyskorzystewko	nr w rejestrze A/1174 data wpisu 23.04.1991
4	CEREKWICA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.w. Św. MIKOŁAJA	XIII/XIV w. 1 poł. XVI w. 3 ćw. XIX w./1850 r.	Cerekwica	nr w rejestrze A/791 data wpisu 14.03.1933
5	CEREKWICA	PAŁAC	1876 r.	Cerekwica	nr w rejestrze A/881 data wpisu 18.12.1981
6	JADOWNIKI BIELSKIE	PARK DWORSKI	2 poł. XIX w.	Jadowniki Bielskie	nr w rejestrze A/1315 data wpisu 15.06.1985
7	KACZKÓWKO	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE	2 poł. XIX w.	Kaczkówko	nr w rejestrze A/1429 data wpisu 15.06.1985
8	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKO- PARKOWY: • DWÓR	1 poł. XIX w.	Sielec 1	data wpisu 15.06.1985 wyjaśnienie decyzji:15.01.2003
9	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKO- PARKOWY: • PARK	1 poł. XIX w.	Sielec 1	data wpisu 15.06.1985 wyjaśnienie decyzji:15.01.2003
10	SIELEC	CZĘŚĆ PARKU DWORSKIEGO TZW. "GAJ"	2 poł. XIX w.	Sielec 1	nr w rejestrze A/59 data wpisu 15.01.2003
11	SOBIEJUCHY	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE: • DWÓR	1910-1914 r.	Sobiejuchy 2	nr w rejestrze A/496 data wpisu 15.01.1983
12	SOBIEJUCHY	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE: • PARK	pocz. XIX w.	Sobiejuchy	nr w rejestrze A/496 data wpisu 15.01.1983
13	SOBIEJUCHY	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE: • PŁN.-ZACH. CZĘŚĆ PARKU	pocz. XIX w.	Sobiejuchy	nr w rejestrze A/497 data wpisu 13.04.2005
14	UŚCIKOWO	ZAŁOŻENIE DWORSKO-PARKOWE	2 poł. XIX w.	Uścikowo 1	nr w rejestrze A/1439 data wpisu 15.06.1985
15	WENECJA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.w. Św. NARODZENIA NMP	1869-1872 r.	Wenecja 6	nr w rejestrze A/1553 data wpisu 25.02.2010
16	WENECJA	RUINY ZAMKU	2 poł. XIV w. 1422-1436 r.	Wenecja przy drodze do Biskupina	nr w rejestrze A/206 data wpisu 12.03.1930 18.03.1948
17	WENECJA	DWÓR	2 poł. XIX w. 1921 r.	Wenecja 4	nr w rejestrze A/1432 data wpisu 15.05.1986
18	ŻNIN- MIASTO	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.w. Św. FLORIANA	XIV/XV w. przeb. 1792- 1795 r.	ul. Floriana 1	nr w rejestrze A/825 data wpisu 14.06.1996
19	ŻNIN- MIASTO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI OB. RZYM.-KAT. PARAFIALNY P.w. Św. NMP KRÓLOWEJ POLSKI	1909 r.	ul. Śniadeckich 20	nr w rejestrze A/58 data wpisu 23.12.2002
20	ŻNIN- MIASTO	WIEŻA MIEJSKA W RYNKU	poł. XV w.	Plac Wolności	nr w rejestrze dawnego woj. bydgoskiego A/207 data wpisu 03.04.1930

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
21	ŻNIN- MIASTO	WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEN	ok. 1901 r.	ul. Mickiewicza 22a	nr w rejestrze A/1521 data wpisu 25.02.2009
22	ŻNIN- MIASTO	MAGISTRAT OB. MUZEUM	1906 r.	Plac Wolności 1/ul. Sienkiewicza	nr w rejestrze A/848 data wpisu 06.05.1996
23	ŻNIN- MIASTO	ZESPÓŁ BUDYNKÓW SĄDU: • SĄD REJONOWY	1893-1905 r.	Plac Wolności 17	nr w rejestrze A/781 data wpisu 20.05.1992
24	ŻNIN- MIASTO	ZESPÓŁ BUDYNKÓW SĄDU: • PAŃSTWOWE BIUR NOTARIALNE (OB. PROKURATURA REJONOWA)		ul. Sądowa 2	nr w rejestrze A/781 data wpisu 20.05.1992
25	ŻNIN- MIASTO	SUFRAGANIA	1795 r.	ul. 700-lecia 24	nr w rejestrze A/785 data wpisu 27.02.1992
26	ŻNIN- MIASTO	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA	XIII/XIV w. 1615-1619 /?/ 1904-1906	ul. Pałucka 1	nr w rejestrze A/789 data wpisu 14.03.1933

Załącznik nr 2

Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji wraz z proponowanymi obiektami do włączenia w skład GEZ

(Źródło: opracowanie własne na podstawie kart adresowych oraz wykazu obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji wojewódzkiej przekazany przez WUOZ, Delegatura w Bydgoszczy)

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
1	BEKANÓWKA	DWÓR	Bekanówka 1	
2	BIAŁOŻEWIN	DWÓR OB. DOM	Białożewin 41	
3	BIAŁOŻEWIN	SZKOŁA OB. DOM	Białożewin 30	
4	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 61	
5	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 64	
6	BIAŁOŻEWIN	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 64	Białożewin 64	
7	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 65	
8	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 90	
9	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 93	
10	BIAŁOŻEWIN	DOM	Białożewin 94	
11	BIAŁOŻEWIN- BALCZEWO	LEŚNICZÓWKA	Białożewin - Balczewo 1a	
12	BIAŁOŻEWIN- BALCZEWO	STODOŁA W ZESPOLE LEŚNICZÓWKI	Białożewin - Balczewo 1a	
13	BOŻEJEWICZKI	KAPLICZKA	Bożejewiczki	
14	BOŻEJEWICZKI	DWÓR	ul. Dębowa 10	
15	BOŻEJEWICZKI	DOM	ul. Rolna 10	
16	BOŻEJEWICZKI	DOM	ul. Rolna 18	
17	BOŻEJEWICE	DOM	Bożejewice 19	
18	BOŻEJEWICE	STODOŁA	Bożejewice 29	
19	BOŻEJEWICE	SZKOŁA	Bożejewice 23	
20	BOŻEJEWICE	CMENTARZ EWANGELICKI	Bożejewice przy drodze do Biskupina	
21	BRZYSKORZYSTEW	OB. SZKOŁA	Brzyskorzystew 61a	
22	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 18	
23	BRZYSKORZYSTEW	BUDYNEK INWENTARSKI I W ZAGRODZIE NR 18	Brzyskorzystew 18	
24	BRZYSKORZYSTEW	BUDYNEK INWENTARSKI II W ZAGRODZIE NR 18	Brzyskorzystew 18	
25	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 21	
26	BRZYSKORZYSTEW	SZKOŁA TZW. "STARA SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Brzyskorzystew 23	
27	BRZYSKORZYSTEW	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	Brzyskorzystew 23	
28	BRZYSKORZYSTEW	PLEBANIA	Brzyskorzystew 26	
29	BRZYSKORZYSTEW	BUDYNEK GOSPODARCZY PLEBANII	Brzyskorzystew 26	
30	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 47	
31	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 62	
32	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 65	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
33	BRZYSKORZYSTEW	ZAJAZD OB. BUDYNEK MIESZKALNY/SKLEP	Brzyskorzystew 68	
34	BRZYSKORZYSTEW	DOM	Brzyskorzystew 74	
35	BRZYSKORZYSTEW- PAWŁOWO	DOM	Brzyskorzystew 43	
36	BRZYSKORZYSTEW- PAWŁOWO	DOM	Brzyskorzystew 44	
37	BRZYSKORZYSTEW- PAWŁOWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 44	Brzyskorzystew 44	
38	BRZYSKORZYSTEW- PAWŁOWO	KAPLICA GROBOWA RODZINY FREZERÓW W ZESPOLE KOŚCIOŁA PW. ŚW. KATARZYNY	Brzyskorzystew 26	
39	BRZYSKORZYSTEW	KOSTNICA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PW. ŚW. KATARZYNY	Brzyskorzystew 26	
40	BRZYSKORZYSTEW	CMENTARZ RZYM.- KAT.	Brzyskorzystew 26	
41	BRZYSKORZYSTEW	CMENTARZ RZYM.- KAT.	Brzyskorzystew 26	
42	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- OFICYNA	Brzyskorzystewko 1	
43	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- OFICYNA	Brzyskorzystewko	
44	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- STAJNIA OB. MAGAZYN	Brzyskorzystewko	
45	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- OBORA	Brzyskorzystewko	
46	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- OBORA	Brzyskorzystewko	
47	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- STODOŁA	Brzyskorzystewko	
48	BRZYSKORZYSTEWKO	ZESPÓŁ DWORSKI- SPICHLERZ	Brzyskorzystewko	
49	CEREKWICA	BRAMA CMENTARZA	Cerekwica	
50	CEREKWICA	FIGURA MATKI BOSKIEJ Z DZIECIĄTKIEM	Cerekwica	
51	CEREKWICA	FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA	Cerekwica	
52	CEREKWICA	FIGURA ŚW. WAWRZYŃCA	Cerekwica	
53	CEREKWICA	PLEBANIA	Cerekwica	
54	CEREKWICA	SZKOŁA	Cerekwica	
55	CEREKWICA	ZESPÓŁ FOLWARCZNY	Cerekwica	
56	CEREKWICA	CMENTARZ RZYM.- KAT.	Cerekwica przy drodze do Czewujewa	
57	CEREKWICA	CMENTARZ RZYM.- KAT.	Cerekwica przy kościele	
58	CHOMIĄZA KSIĘŻA	DOM	Chomiąza 5	
59	DOBRYLEWO	KAPLICZKA W ZESPOLE DWORSKIM	Dobrylewo	
60	DOBRYLEWO	BUDYNEK INWENTARSKI W ZESPOLE DWORSKIM	Dobrylewo 8	
61	DOBRYLEWO	OBORA W ZESPOLE DWORSKIM	Dobrylewo 8	
62	DOBRYLEWO	PARK W ZESPOLE DWORSKIM	Dobrylewo	
63	DOCHANOWO	SZKOŁA	Dochanowo 18	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
64	DOCHANOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	Dochanowo 18	
65	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 9	
66	DOCHANOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 9	Dochanowo 9	
67	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 10	
68	DOCHANOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 10.	Dochanowo 10	
69	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 30	
70	DOCHANOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 30	Dochanowo 30	
71	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 6	
72	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 13	
73	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 41	
74	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 1	
75	DOCHANOWO	DOM	Dochanowo 13	
76	GORZYCE	KOŚCIÓŁ PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH I ŚW. ROCHA	Gorzyce	
77	GORZYCE	PLEBANIA	Gorzyce 50	
78	GORZYCE	SALA KATECHETYCZNA W ZESPOLE KOŚCIOŁA	Gorzyce	
79	GORZYCE	OBIEKTY CMENTARZA GRZEBALNEGO GROBOWIEC RODZINY KRUSZKÓW	Gorzyce	
80	GORZYCE	OBIEKTY CMENTARZA GRZEBALNEGO GROBOWIEC RODZINY KRUSZKÓW I DOMAGAŁÓW	Gorzyce	
81	GORZYCE	SZKOŁA OB. BIBLIOTEKA	Gorzyce 61	
82	GORZYCE	ZESPÓŁ DWORSKI- DOM	Gorzyce 35	
83	GORZYCE	ZESPÓŁ DWORSKI- PARK	Gorzyce	
84	GORZYCE	ZESPÓŁ DWORSKI- STODOŁA	Gorzyce 35	
85	GORZYCE	ZESPÓŁ DWORSKI- CZWORAK OB. DOM	Gorzyce 38	
86	GORZYCE	DOM	Gorzyce 7	
87	GORZYCE	DOM	Gorzyce 12	
88	GORZYCE	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 12	Gorzyce 12	
89	GORZYCE	DOM	Gorzyce 17	
90	GORZYCE	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 17	Gorzyce 12	
91	GORZYCE	DOM	Gorzyce 28	
92	GORZYCE	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 17	Gorzyce 28	
93	GORZYCE	DOM	Gorzyce 9	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
94	GORZYCE	DOM	Gorzyce 22	
95	GORZYCE	DOM	Gorzyce 46	
96	GORZYCE	DOM	Gorzyce 47	
97	GORZYCE	DOM	Gorzyce 57	
98	GORZYCE	DOM	Gorzyce 58	
99	GORZYCE	DOM	Gorzyce 59	
100	GORZYCE	STODOŁA DOMU NR 27	Gorzyce 27	
101	GORZYCE	CMENTARZ RZYM.- KAT.(PARAFIALNY)	Gorzyce	
102	GORZYCE	CMENTARZ RZYM.- KAT.(PRZY KOŚCIELE)	Gorzyce	
103	GORZYCE	CMENTARZ RZYM.- KAT. (ŚREDNIOWIECZNY)	Gorzyce	
104	JADOWNIKI RYCERSKIE	DOM	Jadowniki Rycerskie 5	
105	JADOWNIKI RYCERSKIE	SZKOŁA	Jadowniki Rycerskie 18a	
106	JADOWNIKI RYCERSKIE	DOM	Jadowniki Rycerskie 18a	
107	JADOWNIKI RYCERSKIE	DOM	Jadowniki Rycerskie 40	
108	JADOWNIKI RYCERSKIE	DOM Z KUŹNIĄ	Jadowniki Rycerskie 42	
109	JADOWNIKI RYCERSKIE	POCZTA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Jadowniki Rycerskie 49	
110	JADOWNIKI RYCERSKIE	DWORZEC OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Jadowniki Rycerskie 50	
111	JADOWNIKI RYCERSKIE	MAGAZYN W ZESPOLE DWORCA KOLEJOWEGO	Jadowniki Rycerskie 50	
112	JADOWNIKI RYCERSKIE	DOM PRACOWNIKÓW KOLEI	Jadowniki Rycerskie 51	
113	JADOWNIKI RYCERSKIE	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 51	Jadowniki Rycerskie 51	
114	JADOWNIKI RYCERSKIE	REMIZA	Jadowniki Rycerskie	
115	JANUSZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 1	Januszkowo 1	
116	JANUSZKOWO	DOM	Januszkowo 13	
117	JANUSZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 13	Januszkowo 13	
118	JANUSZKOWO	DOM	Januszkowo 19	
119	JANUSZKOWO	STODOŁA PRZY DOMU NR 19	Januszkowo 19	
120	JANUSZKOWO	SZKOŁA	Januszkowo 20	
121	JANUSZKOWO	DOM	Januszkowo 28	
122	JANUSZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 29	Januszkowo 29	
123	JANUSZKOWO	DOM	Januszkowo 53	
124	JANUSZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 53	Januszkowo 53	
125	JAROSZEWO	DWORZEC OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Jaroszewo 79	
126	JAROSZEWO	DOM W ZESPOLE DWORCA KOLEJOWEGO	Jaroszewo 78	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
127	JAROSZEWO	MAGAZYN W ZESPOLE DWORCA KOLEJOWEGO	Jaroszewo przy 78	
128	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 1	
129	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 2	
130	JAROSZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 3	Jaroszewo 3	
131	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 8 (d. nr 7)	
132	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 9	
133	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 10	
134	JAROSZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 10	Jaroszewo 10	
135	JAROSZEWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 10	Jaroszewo 10	
136	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 14 (d. 11)	
137	JAROSZEWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 14	Jaroszewo 14 (d. 11)	
138	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 20	
139	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 21	
140	JAROSZEWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 21	Jaroszewo 21	
141	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 24 (d. nr 23)	
142	JAROSZEWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 24	Jaroszewo 24 (d. nr 23)	
143	JAROSZEWO	DOM Z KUŹNIĄ	Jaroszewo 67	
144	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 69	
145	JAROSZEWO	DOM	Jaroszewo 73	
146	JAROSZEWO	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Jaroszewo 75	
147	JAROSZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	Jaroszewo 75	
148	JÓZEFOWO	ZESPÓŁ FOLWARCZNY- RZADCÓWKA	Jaroszewo 32, 33	
149	JÓZEFOWO	ZESPÓŁ FOLWARCZNY- STODOŁA	Jaroszewo	
150	KACZKOWO	DOM	Kaczkowo 10	
151	KACZKOWO	DOM	Kaczkowo 15	
152	KACZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 15	Kaczkowo 15	
153	KACZKOWO	SZKOŁA	Kaczkowo 13	
154	KACZKÓWKO	KAPLICZKA	Kaczkówko	
155	KACZKÓWKO	DWÓR	Kaczkówko 7	
156	KACZKÓWKO	ZESPÓŁ FOLWARCZNY	Kaczkówko	
157	KACZKÓWKO	DOM	Kaczkówko 4	
158	KACZKÓWKO	DOM	Kaczkówko 8	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
159	KIERZKOWO	KOŚCIÓŁ P.W. NARODZENIE NMP I WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH	Kierzkowo	
160	KIERZKOWO	KAPLICZKA	Kierzkowo	
161	KIERZKOWO	DOM	Kierzkowo 13	
162	KIERZKOWO	DOM	Kierzkowo 14	
163	KIERZKOWO	DOM	Kierzkowo 18	
164	KIERZKOWO	DOM	Kierzkowo 24	
165	KIERZKOWO	CMENTARZ EWANG.	Kierzkowo	
166	KIERZKOWO	CMENTARZ RZYM.- KAT.	Kierzkowo	
167	MURCZYN	SZKOŁA OB. DOM MIESZKALNY	Murczyn 48	
168	MURCZYN	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE NR 45	Murczyn 45	
169	MURCZYN	CMENTARZ CHOLERYCZNY	Murczyn	
170	MURCZYNEK	DWÓR	Murczynek 4, 5	
171	MURCZYNEK	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE DWORSKIM	Murczynek 4, 5	
172	MURCZYNEK	DOM	Murczynek 1	
173	MURCZYNEK	DOM	Murczynek 14	
174	MURCZYNEK	DOM	Murczynek 14	
175	MURCZYNEK	DOM	Murczynek 21	
176	NADBOROWO	DWÓR	Nadborowo 6	
177	NADBOROWO	OBORA W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Nadborowo 6	
178	NADBOROWO	STODOŁA W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Nadborowo 6	
179	NADBOROWO	SPICHLERZ W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Nadborowo 6	
180	NADBOROWO	MAGAZYN W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Nadborowo 6	
181	NADBOROWO	PAROWNIK W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Nadborowo 6	
182	NADBOROWO	DOM	Nadborowo 17	
183	NADBOROWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 17	Nadborowo 17	
184	NADBOROWO	DOM	Nadborowo 20	
185	OBRONA LEŚNA	ZESPÓŁ FOLWARCZNY- RZADCÓWKA	Obrona Leśna 26	
186	OBRONA LEŚNA	ZESPÓŁ FOLWARCZNY-OBORA	Obrona Leśna 25	
187	OBRONA LEŚNA	STACJA POMP OB. STACJA TRANSFORMATORO- WA W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Obrona Leśna	
188	PARYŻ	DWÓR	Paryż 14	
189	PARYŻ	DOM	Paryż 9	
190	PARYŻ	DOM	Paryż 10	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
191	PARYŻ	DOM	Paryż 18	
192	PAWŁOWO	DOM	Pawłowo 18	
193	PAWŁOWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 18	Pawłowo 18	
194	PODGÓRZYN	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY/ŚWIETLI- CA	Podgórzyn 5	
195	PODGÓRZYN	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	Podgórzyn 5	
196	PODGÓRZYN	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 7	Podgórzyn 7	
197	PODGÓRZYN	DOM	Podgórzyn 22	
198	PODGÓRZYN	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 22	Podgórzyn 22	
199	PODGÓRZYN	DOM	Podgórzyn 23	
200	PODGÓRZYN	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 27	Podgórzyn 27	
201	PODGÓRZYN	DOM	Podgórzyn 46	
202	PODGÓRZYN	BUDYNEK INWENTARSKI I PRZY DOMU NR 46	Podgórzyn 46	
203	PODGÓRZYN	BUDYNEK INWENTARSKI II PRZY DOMU NR 46	Podgórzyn 46	
204	PODOBOWICE	ZESPÓŁ DWORCA- DWORZEC	Podobowice 21	
205	PODOBOWICE	ZESPÓŁ DWORCA- DOM PRACOWNIKÓW KOLEI	Podobowice 20	
206	PODOBOWICE	ZESPÓŁ DWORCA- DOM PRACOWNIKÓW KOLEI	Podobowice 22	
207	REDCZYCE	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 8	Redczyce 8	
208	REDCZYCE	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Redczyce 10	
209	REDCZYCE	DOM	Redczyce 11	
210	RYDLEWO	OWCZARNIA W ZESPOLE DWORSKIM	Rydlewo 1	
211	RYDLEWO	STODOŁA W ZESPOLE DWORSKIM	Rydlewo 1	
212	RYDLEWO	STACJA KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ	Rydlewo	
213	RYDLEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE STACJI KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ	Rydlewo	
214	SARBINOWO	FIGURA NSP JEZUSA	Sarbinowo	
215	SARBINOWO	KAPLICZKA	Sarbinowo	
216	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 5	
217	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 4	
218	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 8	
219	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 10	
220	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 34	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
221	SARBINOWO	DOM	Sarbinowo 35	
222	SARBINOWO	SZKOŁA	Sarbinowo 29	
223	SARBINOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	Sarbinowo 29	
224	SIELEC	KAPLICA MATKI BOSKIEJ RÓŻAŃCOWEJ	Sielec	
225	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKI- RZĄDCÓWKA	Sielec 3	
226	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKI- STAJNIA	Sielec	
227	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKI- OBORA	Sielec	
228	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKI- CHLEWNIA	Sielec	
229	SIELEC	ZESPÓŁ DWORSKI- STODOŁA	Sielec	
230	SŁĘBOWO	PAŁAC	Słębowo 1	
231	SŁĘBOWO	KOSTNICA	Słębowo	
232	SŁĘBOWO	BRAMA SŁUPOWA	Słębowo	
233	SŁĘBOWO	PARK	Słębowo	
234	SKARBIENICE	DOM	Skarbienice 1	
235	SKARBIENICE	DOM KOMORNICZEGO	Skarbienice 2	
236	SKARBIENICE	DOM	Skarbienice 4	
237	SKARBIENICE	OBORA PRZY DOMU NR 4	Skarbienice 4	
238	SKARBIENICE	DOM	Skarbienice 6	
239	SKARBIENICE	OBORA PRZY DOMU NR 6	Skarbienice 6	
240	SKARBIENICE	STODOŁA PRZY DOMU NR 6	Skarbienice 6	
241	SOBIEJUCHY	KAPLICA P.W. ŚW. IZYDORA	Sobiejuchy	
242	SOBIEJUCHY	OFICyna TZW. PAŁAC MYŚLIWSKI W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy 1	
243	SOBIEJUCHY	RZĄDCÓWKA W ZESPOLE DWORSKIM OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Sobiejuchy 3	
244	SOBIEJUCHY	SPICHLERZ W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy	
245	SOBIEJUCHY	SPICHLERZ Z PASZARNIĄ W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy	
246	SOBIEJUCHY	CZWORAK OB. DOM NR 7 W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy 7	
247	SOBIEJUCHY	CZWORAK OB. DOM NR 9 W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy 9	
248	SOBIEJUCHY	CZWORAK OB. DOM NR 10 W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy 10	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
249	SOBIEJUCHY	CZWORAK OB. DOM NR 12 W ZESPOLE DWORSKIM	Sobiejuchy 12	
250	SOBIEJUCHY	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Sobiejuchy 18	
251	SOBIEJUCHY-OBRONA LEŚNA	CZWORAK OB. DOM W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Obrona Leśna 24	
252	SOBIEJUCHY- OBRONA LEŚNA	CZWORAK OB. DOM W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Obrona Leśna 25	
253	SOBIEJUCHY-OBRONA LEŚNA	BUDYNEK INWENTARSKI W ZESPOLE FOLWARCZNYM	Obrona Leśna 25	
254	SULINOWO	SZKOŁA	Sulinowo 32	
255	SULINOWO	DOM	Sulinowo 13	
256	SULINOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 13	Sulinowo 13	
257	SULINOWO	DOM	Sulinowo 15	
258	SULINOWO	BUDYNEK INWENTARSKI PRZY DOMU NR 15	Sulinowo 15	
259	SULINOWO	KUŹNIA PRZY DOMU NR 20	Sulinowo 20	
260	SULINOWO	DOM	Sulinowo 12	
261	SULINOWO	DOM	Sulinowo 24	
262	SULINOWO	SPICHLERZ W ZAGRODZIE NR 27	Sulinowo 27	
263	USTASZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 15	Ustaszewo 15	
264	USTASZEWO	FIGURA NMP	Ustaszewo przy domu nr 24	
265	USTASZEWO	FIGURA NSPJ	Ustaszewo	
266	USTASZEWO	DOM	Ustaszewo 6	
267	USTASZEWO	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Ustaszewo 9	
268	USTASZEWO	DOM	Ustaszewo 20	
269	USTASZEWO	DOM	Ustaszewo 21	
270	USTASZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 21	Ustaszewo 21	
271	USTASZEWO	DOM	Ustaszewo 22	
272	USTASZEWO	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 24	Ustaszewo 24	
273	USTASZEWO	DOM	Ustaszewo 30	
274	USTASZEWO	CMENTARZ EWANGELICKI	Ustaszewo	
275	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 8	
276	UŚCIKOWO	FIGURA	Uścikowo	
277	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 3	
278	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 4	
279	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 5	
280	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 6	
281	UŚCIKOWO	DOM	Uścikowo 7	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
282	UŚCIKOWO	FOLWARK	Uścikowo	
283	WAWRZYNKI	DOM	Wawrzynki 7	
284	WAWRZYNKI	DOM	Wawrzynki 10	
285	WAWRZYNKI	DOM Z KUŹNIA	Wawrzynki 15	
286	WAWRZYNKI	DOM	Wawrzynki 30	
287	WENECJA DOLNA	GROBOWIEC RODZINY ANDRYSZKIEWICZÓW I WOJCIAKÓW NA CMENTARZU PRZYKOŚCIELNYM	Wenecja Dolna	
288	WENECJA DOLNA	GROBOWIEC RODZINY GAWRYCHÓW NA CMENTARZU PRZYKOŚCIELNYM	Wenecja Dolna	
289	WENECJA DOLNA	GROBOWIEC RODZINY KAŁĘDKIEWICZÓW NA CMENTARZU PRZYKOŚCIELNYM	Wenecja Dolna	
290	WENECJA DOLNA	GROBOWIEC RODZINY WIECZORKÓW NA CMENTARZU PRZYKOŚCIELNYM	Wenecja Dolna	
291	WENECJA DOLNA	MŁYN	Wenecja Dolna	
292	WENECJA DOLNA	PLEBANIA W ZESPOLE KOŚCIOŁA P.W. NARODZENIA NMP	Wenecja Dolna 6	
293	WENECJA DOLNA	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY PLEBANII	Wenecja Dolna 6	
294	WENECJA DOLNA	DOM	Wenecja Dolna 11	
295	WENECJA DOLNA	CMENTARZ EWANGELICKI	Wenecja Dolna	
296	WENECJA GÓRNA	DOM	Wenecja Górna 22	
297	WENECJA GÓRNA	BUDYNEK GOSPODARCZY DOMU NR 22	Wenecja Górna 22	
298	WENECJA GÓRNA	DOM Z KUŹNIĄ	Wenecja Górna 39	
299	WENECJA GÓRNA	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Wenecja Górna 45	
300	WENECJA GÓRNA	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	Wenecja Górna 45	
301	WENECJA GÓRNA	DOM	Wenecja Górna 49	
302	WENECJA GÓRN	REMIZA STRAŻACKA	Wenecja Górna	
303	WILCZKOWO	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	Wilczkowo	
304	WILCZKOWO	DWÓR	Wilczkowo 5	
305	WILCZKOWO	FRAGMENT MUROWANEGO OGRODZENIA W ZESPOLE DWORSKIM	Wilczkowo	
306	WILCZKOWO	OBORA W ZESPOLE DWORSKIM	Wilczkowo	
307	WILCZKOWO	DOM	Wilczkowo 6	
308	WILCZKOWO	SZKOŁA OB. BUDYNEK MIESZKALNY	Wilczkowo 9	
309	WILCZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	Wilczkowo 9	
310	WILCZKOWO	DOM	Wilczkowo 16	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
311	WILCZKOWO	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE NR 16	Wilczkowo 16	
312	WILCZKOWO	CMENTARZ EWANGELICKI	Wilczkowo	
313	WÓJCIN	DWÓR (ruina)	Wójcin	
314	WÓJCIN	CHLEW W ZESPOLE DWORSKIM	Wójcin	
315	WÓJCIN	SZKOŁA	Wójcin 28	
316	WÓJCIN	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	Wójcin 28	
317	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY ZUŻELSKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
318	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY WYSOCKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
319	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY SMOROWSKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
320	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY RYCHLEWSKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
321	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY PIWKOWSKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
322	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY KNEICHIDÓW NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
323	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY JĄCZYŃSKICH I SIUCHNIŃSKICH NA CMENTARZU RZYM.- KAT	ul. Gnieźnieńska	
324	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY GRAJKOWSKICH NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
325	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY FRANKOWSKICH I TSCHIERSE NA CMENTARZU RZYM.- KAT.	ul. Gnieźnieńska	
326	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY BŁAŻEJCZAK NA CMENTARZU RZYM.-KAT.	ul. Gnieźnieńska	
327	ŻNIN	SPICHLERZ	ul. Gnieźnieńska	
328	ŻNIN	KAMIENICA	ul. Gnieźnieńska 10	
329	ŻNIN	KAMIENICA	ul. Gnieźnieńska 16	
330	ŻNIN	DOM Z OFICYNĄ	ul. Gnieźnieńska 18	
331	ŻNIN	MAGAZYN OB. BUDYNEK MIESZKALNY W ZESPOLE DOMU NR 18	Ul. Gnieźnieńska 18	
332	ŻNIN	DOM	ul. Górską 1	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
333	ŻNIN	KUŹNIA W ZESPOLE DOMU NR 1	ul. Górská 1	
334	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 2	
335	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 5	
336	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 6	
337	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 8	
338	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 9	
339	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 10	
340	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 11	
341	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 12	
342	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 14	
343	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 19	
344	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 21	
345	ŻNIN	DOM	ul. Kościuszki 26	
346	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 1	
347	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 2	
348	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 3	
349	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 3a	
350	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 4	
351	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 8	
352	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Mickiewicza 8	
353	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 9	
354	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 21	
355	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 23	
356	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mickiewicza 24	
357	ŻNIN	DOM W ZESPOLE BROWARU	ul. Mickiewicza 27	
358	ŻNIN	BUDYNEK PRODUKCYJNY W ZESPOLE BROWARU	ul. Mickiewicza 27	
359	ŻNIN	BUDYNEK PRODUKCYJNY W ZESPOLE BROWARU	ul. Mickiewicza 27	
360	ŻNIN	DOM	ul. Mickiewicza 30	
361	ŻNIN	BUDYNEK STACJI KOLEJOWEJ	ul. Mickiewicza 31	
362	ŻNIN	SZKOŁA PODSTAWOWA	ul. Mickiewicza 32	
363	ŻNIN	DOM PRACOWNIKÓW KOLEI	ul. Mickiewicza 33	
364	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Mickiewicza 33	
365	ŻNIN	DOM	ul. Pocztowa 7	
366	ŻNIN	DOM	ul. Pocztowa 8	
367	ŻNIN	DOM	ul. Pocztowa 13	
368	ŻNIN	DOM KULTURY	ul. Pocztowa 15	
369	ŻNIN	POCZTA	ul. Pocztowa 19	
370	ŻNIN	DOM	ul. Pocztowa 21	
371	ŻNIN	DOM	ul. Pocztowa 25	
372	ŻNIN	DOM	ul. Podmurna 2	
373	ŻNIN	DOM	ul. Podmurna 19	
374	ŻNIN	DOM	ul. Podmurna 27	
375	ŻNIN	SZKOŁA	ul. Sienkiewicza 1a	
376	ŻNIN	SZKOŁA	ul. Szkolna 4	
377	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 1	
378	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 3	
379	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 3	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
380	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 6	
381	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 7	
382	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 8	
383	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 12	
384	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Szpitalna 12	
385	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 14	
386	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Szpitalna 14	
387	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 17	
388	ŻNIN	DOM	ul. Szpitalna 34	
389	ŻNIN	DOM	ul. Sądowa 4	
390	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 1	
391	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 2	
392	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 3	
393	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 4	
394	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 5	
395	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 6	
396	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 7	
397	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 8	
398	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 9	
399	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 10	
400	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 11	
401	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 12	
402	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 13	
403	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 14	
404	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 15	
405	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 16	
406	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 19	
407	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 21	
408	ŻNIN	OFICyna	ul. Śniadeckich 21	
409	ŻNIN	SPICHLERZ	ul. Śniadeckich 21	
410	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 23	
411	ŻNIN	STAJNIA	ul. Śniadeckich 23	
412	ŻNIN	DOM	ul. Śniadeckich 26	
413	ŻNIN	DOM	ul. Traugutta 7	
414	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 1a	
415	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 2	
416	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 3	
417	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 4	
418	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 5	
419	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 6	
420	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 8	
421	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 10	
422	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 11	
423	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 21	
424	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 13	
425	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 14	
426	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 18	
427	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 19	
428	ŻNIN	MŁYN	Plac Wolności 20	
429	ŻNIN	DOM MŁYNARZA	Plac Wolności 20	
430	ŻNIN	DOM	Plac Wolności 20a	
431	ŻNIN	HOTEL	ul. 700-lecia 1	
432	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 2	
433	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 3	
434	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 4	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
435	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 5	
436	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 7	
437	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 8	
438	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 9	
439	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 11	
440	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 13	
441	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 15	
442	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 16	
443	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 18	
444	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 19	
445	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 20	
446	ŻNIN	DOM ZGROMADZENIA SIÓSTR ZAKONNYCH	ul. 700-lecia 22	
447	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 26	
448	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 27	
449	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 29	
450	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 34	
451	ŻNIN	KAMIENICA	ul. 700-lecia 35	
452	ŻNIN	DOM	ul. 700-lecia 36	
453	ŻNIN	ELFA KOLEJOWA W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
454	ŻNIN	PAROWOZOWNIA KOLEJOWA W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
455	ŻNIN	BUDYNEK ADMINISTRACYJNY W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
456	ŻNIN	MAGAZYN TECHNICZNY W II ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
457	ŻNIN	MAGAZYN NASION W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
458	ŻNIN	MAGAZYN WYSŁODKÓW W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
459	ŻNIN	MAGAZYN FABRYCZNY W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
460	ŻNIN	MAGAZYN OGÓLNY TZW. CZERWONY W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
461	ŻNIN	KUŹNIA W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
462	ŻNIN	MAGAZYN CUKRU I i II W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
463	ŻNIN	MAGAZYN TECHNICZNY W I ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
464	ŻNIN	MAGAZYN OGÓLNY W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 1	
465	ŻNIN	DOM TZW. WILLA DYREKTORA W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 5	
466	ŻNIN	DOM W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 7	
467	ŻNIN	DOM W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 9	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Uwagi
468	ŻNIN	DOM W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 11	
469	ŻNIN	DOM W ZESPOLE CUKROWNI	ul. Janickiego 13	
470	ŻNIN	CMENTARZ RZYM.- KAT.	ul. 700- lecia	
471	ŻNIN	CMENTARZ ŻYDOWSKI I	ul. Mickiewicza/Niedziałkowskie go	
472	ŻNIN	CMENTARZ ŻYDOWSKI II	ul. Mickiewicza	
473	ŻNIN	CMENTARZ EWANGELICKI	ul. Gnieźnieńska	
474	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 6	
475	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Aliantów 6	
476	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 6a	
477	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Aliantów 6a	
478	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 6b	
479	ŻNIN	BUDYNEK GOSPODARCZY	ul. Aliantów 6b	
480	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 32	
481	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 34	
482	ŻNIN	DOM	ul. Aliantów 36	
483	ŻNIN	CHLEW PRZY DOMU NR 36	ul. Aliantów 36	
484	ŻNIN	OGRODZENIE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	ul. Pałucka 1	
485	ŻNIN	GROBOWIEC RODZINY ADAMSKICH NA CMENTARZY PRZY UL. TOPOLOWEJ	ul. Topolowa	
486	ŻNIN	PLEBANIA	ul. Pałucka 1	
487	ŻNIN	PRZEDSZKOLE	ul. Janickiego 10	
488	ŻNIN	SZKOŁA	ul. Janickiego 33	
489	ŻNIN	SZKOŁA	ul. Janickiego 39	
490	ŻNIN	SZKOŁA ROLNICZA	ul. Janickiego 26	
491	ŻNIN	DOM	ul. Górską 1	
492	ŻNIN	MAGAZYN	ul. Nowa	
493	ŻNIN	DOM	ul. Wiejska 5	
494	ŻNIN	CMENTARZ RZYM.- KAT.	ul. Topolowa	
495	ŻNIN	CMENTARZ RZYM.- KAT.	ul. Topolowa	
496	ŻNIN	DWORZEC KOLEI WĄSKOTOROWEJ	ul. Dworcowa 1	Proponuje się włączenie do GEZ
497	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 2	Proponuje się włączenie do GEZ
498	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 4	Proponuje się włączenie do GEZ
499	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 6	Proponuje się włączenie do GEZ
500	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 8	Proponuje się włączenie do GEZ
501	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 10	Proponuje się włączenie do GEZ
502	ŻNIN	DWORZEC	ul. Dworcowa 10	Proponuje się włączenie do GEZ
503	ŻNIN	WIEŻA CIŚNIEŃ	ul. Dworcowa	Proponuje się włączenie do GEZ
504	ŻNIN	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Janickiego 2	Proponuje się włączenie do GEZ
505	ŻNIN	D. PASTORÓWKA, OBECNIE PLEBANIA	ul. Śniadeckich 22	Proponuje się włączenie do GEZ

Załącznik nr 2
Zabytki archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz
wojewódzkim rejestrze zabytków

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart adresowych oraz wykazu stanowisk archeologicznych w Gminie Żnin przekazany przez WUOZ., Delegatura w Bydgoszczy

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
1	Białożewin	1	43-35	107	KŁ		ZL
2	Białożewin	2	43-35	108	KPOM		C
3	Białożewin	3	43-35	109	KPOM		C
4	Białożewin	4	43-35	47	KŁ, PSR		LX, X
5	Białożewin	5	43-35	48	KPL, KP, SR		O, LX, LX
6	Białożewin	6	43-35	49	KP, WSR		X, LX
7	Białożewin	7	43-35	50	WSR, SR		LX, LX
8	Białożewin	8	43-35	51	KPL		X
9	Białożewin	9	43-35	52	KPL, PSR		LX, X
10	Białożewin	10	43-36	101	EK, KP, PSR		LX, LX, LX
11	Białożewin	11	43-36	100	EK, KP, SR, PSR		LX, LX, O, LX
12	Białożewin	12	43-36	99	EK, KŁ, KP, PSR		LX, LX, O, O
13	Białożewin	13	43-36	98	EK, PSR		LX, X
14	Białożewin	14	43-36	97	EK, PSR		LX, LX
15	Białożewin	13	43-36	98	EK, PSR		LX, O
16	Białożewin	12	43-36	99	EK, HA, OR, PSR		LX, LX, O, O
17	Białożewin	11	43-36	100	EK, OR, SR, PSR		LX, LX, O, LX
18	Białożewin	10	43-36	101	EK, OR, PSR		LX, LX, LX
19	Białożewin	15	44-36	1	WSR		LX
20	Białożewin	16	44-36	2	PSR		LX
21	Białożewin	17	44-36	3	PSR		X
22	Białożewin	18	44-36	4	PSR		X
23	Białożewin	19	44-36	5	PSR		X
24	Białożewin	20	44-36	6	PRADZIEJE		LX
25	Białożewin	1	44-35	97	KŁ, KPOM?, WSR		O?, C, O?
26	Białożewin	2	44-35	98	PRADZIEJE, WSR/SR		O?, O?
27	Białożewin	3	44-35	99	KŁ, WSR/SR		O?, O
28	Białożewin	4	44-35	100	KŁ, SR		O, O
29	Białożewin	5	44-35	101	KPL?, KŁ, WSR/SR		O, O, O
30	Białożewin	6	44-35	102	PRADZIEJE, SR		O?, O?
31	Bożejewice	1	44-35	77	K.GR.KŁ	A	CC
32	Bożejewice	2	44-35	78	KŁ (IV/V EB), WSR		O, LX
33	Bożejewice	3	44-35	79	PRADZIEJE, PSR/NOW		O?, O
34	Bożejewice	4	44-35	80	KŁ (HA?), WSR, SR/NOW		O, O, O
35	Bożejewice	5	44-35	81	KŁ (HA C/D), WSR		O, LX
36	Bożejewice	6	44-34	80	KŁ, PRZEWORSKA, WSR/PSR		O, X, O
37	Bożejewice	7	44-34	81	PRADZIEJE, PSR		X, X
38	Bożejewice	8	44-34	82	EK, KŁ, PSR		LX, O, O
39	Bożejewice	9	44-34	83	PSR		X
40	Bożejewice	10	44-34	84	KŁ		LX
41	Bożejewice	11	44-34	85	PRADZIEJE		LX
42	Bożejewice	12	44-34	86	PRADZIEJE, PSR		LX, X
43	Bożejewice	13	44-34	87	KŁ, PSR		LX, X
44	Bożejewice	14	44-34	88	PRADZIEJE, PSR		LX, X
45	Bożejewice	15	44-34	89	NE, KŁ, WSR, PSR		LX, O, O, O
46	Bożejewice	16	44-34	90	EŻ		X
47	Bożejewice	17	44-34	91	MEZ, PRADZIEJE, WSR/PSR		LX, X, X
48	Bożejewice	18	44-34	92	WSR/PSR		X
49	Bożejewice	19	44-34	93	PRADZIEJE		LX
50	Bożejewice	20	44-34	94	PSR		LX
51	Bożejewice	21	44-34	95	EŻ		LX
52	Bożejewice	22	44-34	96	WSR		LX
53	Bożejewice	23	44-34	97	PSR		LX
54	Bożejewice	24	44-34	98	NE/EB		LX
55	Bożejewiczki	1	43-34	138	NE-KCW		ZL
56	Bożejewiczki	2	43-34	139	KPOM		ZL
57	Bożejewiczki	3	43-34	140	KPOM		C
58	Bożejewiczki	4	43-34	141	PSR		LX
59	Bożejewiczki	5	43-34	142	KP, PSR		LX, O

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
60	Bożejewiczki	6	43-34	143	PSR		LX
61	Bożejewiczki	7	44-35	87	KP, WSR/SR		O?, LX
62	Bożejewiczki	8	44-35	88	KŁ (HA), WSR		O, O
63	Bożejewiczki	9	44-35	89	PRADZIEJE, WSR, SR		O?, O, O
64	Bożejewiczki	10	44-34	67	KŁ		LX
65	Bożejewiczki	11	44-34	68	EŻ, WSR		LX, LX
66	Bożejewiczki	12	44-34	69	WSR		LX
67	Bożejewiczki	13	44-34	70	WSR		LX
68	Bożejewiczki	14	44-34	71	EŻ, WSR/PSR		LX, LX
69	Bożejewiczki	15	44-34	72	EŻ, WSR/PSR		LX, LX
70	Bożejewiczki	16	44-34	73	EŻ, PSR		LX, LX
71	Bożejewiczki	17	44-34	74	EŻ, WSR/PSR		LX, X
72	Bożejewiczki	18	44-34	75	PRADZIEJE, PSR		LX, O
73	Bożejewiczki	19	44-34	76	WSR, PSR		LX, X
74	Bożejewiczki	20	44-34	77	KŁ, WSR/PSR		X, LX
75	Bożejewiczki	21	44-34	78	WSR		LX
76	Bożejewiczki	22	44-34	79	WSR, PSR		LX, LX
77	Bożejewiczki	4	44-35	84	KŁ (HA?), WSR/SR		O, LX
78	Bożejewiczki	5	44-35	85	PRADZIEJE, WSR, SR		O?, O, O
79	Bożejewiczki	6	44-35	86	KŁ		O
80	Brzyskorzystew	1	42-34	42	PSR		LX
81	Brzyskorzystew	2	42-34	43	PSR		LX
82	Brzyskorzystew	3	42-34	44	SR		LX
83	Brzyskorzystew	4	42-34	45	SR		LX
84	Brzyskorzystew	5	42-34	46	KŁ		O
85	Brzyskorzystew	6	42-34	47	PSR		LX
86	Brzyskorzystew	7	42-34	48	KŁ, PSR		LX, LX
87	Brzyskorzystew	8	42-34	49	SR		X
88	Brzyskorzystew	9	42-34	50	KŁ		LX
89	Brzyskorzystew	10	42-34	51	KP, NOW		LX, LX
90	Brzyskorzystew	11	42-34	52	PSR		LX
91	Brzyskorzystew	12	42-34	68	SR		LX
92	Brzyskorzystew	13	42-34	69	PSR, NOW		X, LX
93	Brzyskorzystew	14	42-34	70	KP, PSR		LX, X
94	Brzyskorzystew	15	42-34	71	PSR, NOW		X, LX
95	Brzyskorzystew	16	42-34	72	KP, PSR		LX, X
96	Brzyskorzystew	17	42-34	73	KP, PSR		X, LX
97	Brzyskorzystew	18	42-34	74	NE, SR		LX, LX
98	Brzyskorzystew	19	42-34	79	KŁ, KP		LX, LX
99	Brzyskorzystew	20	42-34	80	NE, KP		LX, X
100	Brzyskorzystew	21	42-34	81	KPR, NOW		X, LX
101	Brzyskorzystew	22	42-34	82	NE, PSR		LX, LX
102	Brzyskorzystew	23	42-34	83	SR		X
103	Brzyskorzystew	24	42-34	84	KP, PSR		LX, X
104	Brzyskorzystew	25	42-34	85	PSR		X
105	Brzyskorzystew	26	42-34	86	PSR		X
106	Brzyskorzystew	27	42-34	87	KP, PSR		LX, LX
107	Brzyskorzystew	28	42-34	88	SR, PSR		X, X
108	Brzyskorzystew	29	42-34	89	KP, NOW		LX, LX
109	Brzyskorzystew	30	42-34	90	KP, PSR		LX, X
110	Brzyskorzystew	31	42-34	91	KŁ, KP, PSR		LX, LX, X
111	Brzyskorzystew	32	42-34	92	KP, PSR		LX, LX
112	Brzyskorzystew	33	42-34	93	KP, PSR		LX, X
113	Brzyskorzystew	34	42-34	94	KP, PSR		X, LX
114	Brzyskorzystew	35	42-34	95	KP, NOW		X, LX
115	Brzyskorzystew	36	42-34	96	KAK		LX
116	Brzyskorzystew	37	42-34	97	KP		LX
117	Brzyskorzystew	38	42-34	98	NE		ZL
118	Brzyskorzystewko	1	42-34	75	NE, KŁ, PSR		LX, LX, X
119	Brzyskorzystewko	2	42-34	76	NE, KŁ, PSR		LX, LX, X
120	Brzyskorzystewko	3	42-34	77	KŁ, KP, NOW		X, X, LX
121	Brzyskorzystewko	4	42-34	78	NE, KP, PSR		LX, X, LX
122	Brzyskorzystewko	1	42-35	82	SR, PSR		X, LX
123	Brzyskorzystewko	2	42-35	83	PSR		X
124	Brzyskorzystewko	3	42-35	84	EK, HA D		LX, X
125	Brzyskorzystewko	4	42-35	85	V O.EB/HA C, PSR		LX, LX
126	Brzyskorzystewko	5	42-35	86	OR, PSR		X, X
127	Brzyskorzystewko	6	42-35	87	OR, PSR		X, X

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
128	Cerekwica	1	43-34	120	KŁ	A	ZL
129	Cerekwica	2	43-34	121	KPOM	A	ZL
130	Cerekwica	3	43-34	122	KPOM	A	GRS
131	Cerekwica	4	43-34	123	OR	A	ZL
132	Cerekwica	5	43-34	124	PSR		O
133	Cerekwica	6	43-34	125	PSR		LX
134	Cerekwica	7	43-34	126	PSR		LX
135	Cerekwica	8	43-34	127	PSR		LX
136	Cerekwica	9	43-34	128	KP, PSR		O, LX
137	Cerekwica	10	43-34	129	PSR		O
138	Cerekwica	11	43-34	130	PSR		LX
139	Cerekwica	12	43-34	131	KP, PSR		LX, O
140	Cerekwica	13	43-34	132	PSR		LX
141	Cerekwica	14	43-34	133	KAK, PSR		LX, LX
142	Cerekwica	15	43-34	134	KŁ, KP		LX, LX
143	Cerekwica	16	43-34	135	PSR		O
144	Cerekwica	17	43-34	136	KP		O
145	Cerekwica	18	43-34	137	KP, PSR		LX, O
146	Cerekwica	19	44-34	34	WSR, PSR		O, O
147	Cerekwica	20	44-34	35	KŁ		LX
148	Cerekwica	21	44-34	36	WSR		LX
149	Cerekwica	22	44-34	37	EK		LX
150	Cerekwica	23	44-34	38	PSR		LX
151	Cerekwica	24	44-34	39	WSR		LX
152	Cerekwica	25	44-34	40	PSR		X
153	Cerekwica	26	44-34	41	WSR		LX
154	Cerekwica	27	44-34	42	KŁ		LX
155	Cerekwica	28	44-34	43	KŁ		LX
156	Cerekwica	29	44-34	44	WSR		LX
157	Cerekwica	30	44-34	45	WSR		LX
158	Cerekwica	31	44-34	46	KŁ		X
159	Cerekwica	32	44-34	47	WSR		LX
160	Cerekwica	33	44-34	48	KŁ		X
161	Cerekwica	34	44-34	49	KŁ		X
162	Cerekwica	35	44-34	50	KŁ		LX
163	Cerekwica	36	44-34	51	KŁ		O
164	Cerekwica	37	44-34	52	KŁ, WSR		LX, LX
165	Cerekwica	38	44-34	53	KŁ		X
166	Cerekwica	39	44-34	54	KŁ		X
167	Cerekwica	40	44-34	55	KŁ		LX
168	Cerekwica	41	44-34	56	KŁ, KP, WSR		O, LX, X
169	Cerekwica	42	44-34	57	KŁ, KP, WSR		X, LX, LX
170	Cerekwica	43	44-34	58	KŁ		LX
171	Cerekwica	44	44-34	59	WSR		LX
172	Cerekwica	45	44-34	60	KŁ		X
173	Cerekwica	46	44-34	61	KP		LX
174	Cerekwica	47	44-34	62	KŁ		LX
175	Cerekwica	48	44-34	63	PRADZIEJE, WSR		LX, LX
176	Cerekwica	49	44-34	64	KPL		LX
177	Cerekwica	50	44-34	65	EŻ, PSR		LX, X
178	Cerekwica	51	44-34	66	WSR		X
179	Chomiąza Księża	1	43-36	137	PSR		O
180	Chomiąza Księża	2	43-36	138	EK, KP, PSR		LX, LX, O
181	Chomiąza Księża	3	43-36	136	EK, SR, PSR		LX, O, LX
182	Chomiąza Księża	4	43-36	135	PSR		LX
183	Chomiąza Księża	5	43-36	139	EK		LX
184	Chomiąza Księża	6	43-36	140	EK		O
185	Chomiąza Księża	7	43-36	141	EK, KP		O, O
186	Chomiąza Księża	8	43-36	142	EK, PSR		LX, LX
187	Chomiąza Księża	9	43-36	143	EK		O
188	Chomiąza Księża	10	43-36	144	EK		O
189	Chomiąza Księża	11	43-36	145	EK		O
190	Chomiąza Księża	12	44-36	7	KAK, KŁ, KGK, KP, WSR, WSR/PSR		O?, O, LX, O, O, O
191	Chomiąza Księża	13	44-36	8	KPOM		CGS oraz CK
192	Chomiąza Księża	14	44-36	9	OR, PSR		LX, LX
193	Chomiąza Księża	15	44-36	10	EŻ, WSR, PSR		LX, LX, LX
194	Chomiąza Księża	16	44-36	11	EK/EB, WSR		LX, LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
195	Chomiąza Księża	17	44-36	12	KP, PSR		X, LX
196	Chomiąza Księża	18	44-36	13	HA D, PSR		LX, O
197	Chomiąza Księża	19	44-36	14	KŁ, PSR		O, O
198	Chomiąza Księża	20	44-36	15	EK, KŁ		LX, LX
199	Chomiąza Księża	21	44-36	16	KŁ		X
200	Chomiąza Księża	22	44-36	17	PRADZIEJE		LX
201	Chomiąza Księża	23	44-36	18	KŁ, PSR		X, X
202	Chomiąza Księża	24	44-36	19	OR, PRADZIEJE		LX, LX
203	Chomiąza Księża	25	44-36	20	PRADZIEJE, WSR, PSR		LX, LX, X
204	Chomiąza Księża	26	44-36	21	KŁ		LX
205	Chomiąza Księża	27	44-36	22	EK, HA D, WSR		LX, X, LX
206	Chomiąza Księża	28	44-36	23	OR		LX
207	Chomiąza Księża	29	44-36	24	EŻ		X
208	Chomiąza Księża	30	44-36	25	KŁ, OR, WSR, PSR		X, LX, X, X
209	Chomiąza Księża	31	44-36	26	PRADZIEJE		LX
210	Chomiąza Księża	32	44-36	27	KŁ, W/śr LAT		LX, LX
211	Chomiąza Księża	33	44-36	28	KPOM		CGS
212	Chomiąza Księża	34	44-36	29	NE		ZL
213	Chomiąza Księża	35	44-36	30	NE, KŁ, KP, WSR, PSR		LX, O, X, O, X
214	Dobrylewo	1	42-35	48	PSR		LX
215	Dobrylewo	2	42-35	49	PSR		LX
216	Dobrylewo	3	42-35	56	PSR		LX
217	Dobrylewo	4	42-35	57	V O.EB/HA C, WSR		X, X
218	Dobrylewo	5	42-35	93	SR		X
219	Dobrylewo	6	42-35	94	V O.EB/HA C		X
220	Dobrylewo	7	42-35	95	HA, WSR		X, X
221	Dobrylewo	8	42-35	96	HA, SR		X, X
222	Dobrylewo	9	42-35	97	OR		X
223	Dobrylewo	10	42-35	98	HA C-D, WSR		X, X
224	Dobrylewo	11	42-35	99	PSR		LX
225	Dobrylewo	12	42-35	100	PSR		LX
226	Dobrylewo	13	42-35	101	EK, PSR		LX, X
227	Dobrylewo	14	42-35	102	PSR		X
228	Dobrylewo	15	42-35	103	PSR		X
229	Dobrylewo	16	42-35	104	EK, PSR		LX, LX
230	Dobrylewo	17	42-35	105	EK		LX
231	Dochanowo	1	42-34	20	KP		O
232	Dochanowo	2	42-34	21	KP, SR		O, LX
233	Dochanowo	3	42-34	22	PSR		LX
234	Dochanowo	4	42-34	23	KP		LX
235	Dochanowo	5	42-34	24	NE, NOW		LX, LX
236	Dochanowo	6	42-34	30	KP, PSR, NOW		O, O, LX
237	Dochanowo	7	42-34	31	KP, PSR		LX, O
238	Dochanowo	8	42-34	32	PSR		LX
239	Dochanowo	9	42-34	33	KP, PSR, NOW		O, O, LX
240	Dochanowo	10	42-34	34	KŁ, KP, PSR		O, O, LX
241	Dochanowo	11	42-34	35	KŁ, KP, PSR		LX, LX, O
242	Dochanowo	12	42-34	36	NE, KP, PSR		LX, O, LX
243	Dochanowo	13	42-34	37	PSR, NOW		O, O
244	Dochanowo	14	42-34	38	KŁ, PSR		X, X
245	Dochanowo	15	42-34	40	KŁ		O
246	Dochanowo	16	42-34	41	KP, NOW		O, LX
247	Dochanowo	17	42-34	99	KP	A	C
248	Gorzyce	1	42-34	100	KPL	A	O
249	Gorzyce	2	42-34	1	SR		X
250	Gorzyce	3	42-34	2	SR		O
251	Gorzyce	4	42-34	3	SR		LX
252	Gorzyce	5	42-34	4	SR		O
253	Gorzyce	6	42-34	5	KŁ, KP, SR		O, O, O
254	Gorzyce	7	42-34	6	KPL, KŁ, KP, SR		O, O, O, O
255	Gorzyce	8	42-34	7	KP, SR		O, LX
256	Gorzyce	9	42-34	8	KP, SR		LX, X
257	Gorzyce	10	42-34	9	KP, NOW		O, LX
258	Gorzyce	11	42-34	10	KP		O
259	Gorzyce	12	42-34	101	KP	A	C
260	Gorzyce	13	42-33	106	KPL, KŁ		X, O
261	Gorzyce	14	42-33	107	KŁ, PSR		X, LX
262	Gorzyce	15	42-33	108	KŁ, PSR		O, LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
263	Gorzyce	16	42-33	109	KAK, KŁ, PSR		X, X, LX
264	Gorzyce	17	42-33	110	KPL, KŁ		LX, X
265	Gorzyce	18	42-33	111	MEZ?, KPL, KAK, KŁ		LX, X, X, O
266	Gorzyce	19	42-33	112	KŁ, PSR/NOW		LX, LX
267	Gorzyce	20	42-33	113	WSR		LX
268	Gorzyce	21	42-33	114	KP, PSR		X, LX
269	Gorzyce	22	42-33	115	KŁ, KP		LX, LX
270	Gorzyce	23	42-33	116	KŁ		LX
271	Gorzyce	24	42-33	117	KŁ		LX
272	Gorzyce	25	42-33	118	KŁ, KP?		LX, LX
273	Gorzyce	26	42-33	119	KŁ, WSR?, PSR		X, LX, LX
274	Gorzyce	27	42-33	120	KP, WSR, PSR		LX, LX, LX
275	Gorzyce	28	42-33	121	KAK?/KCSZ?, KP, PSR/NOW		LX, LX, LX
276	Gorzyce	29	42-33	122	KŁ		X
277	Gorzyce	30	42-33	123	KPL, KŁ, PSR		LX, X, LX
278	Gorzyce	31	42-33	124	PSR		LX
279	Gorzyce	32	42-33	125	KŁ, KP, WSR		LX, LX, O
280	Gorzyce	33	42-33	126	KP, PSR		O, X
281	Gorzyce	34	42-33	127	KPL, KP, PSR		LX, X, LX
282	Gorzyce	35	42-33	128	KPL, KŁ, PSR-NOW		LX, LX, X
283	Gorzyce	36	42-33	129	EK, WSR, PSR/NOW		LX, LX, LX
284	Gorzyce	37	42-33	130	KP, PSR		LX, LX
285	Gorzyce	38	42-33	131	KCWR, WSR, NOW		LX, LX, X
286	Gorzyce	39	42-33	132	KCWR, KŁ?, WSR		LX, LX, LX
287	Gorzyce	40	42-33	133	KAK		LX
288	Gorzyce	41	43-33	35	WSR		X
289	Gorzyce	42	43-33	36	OR, NOW		LX, X
290	Jadowniki Bielskie	1	43-36	63	EK, , PSR, PSR/NOW		LX, LX, LX
291	Jadowniki Bielskie	2	43-36	62	EK, KP, PSR		LX, LX, LX
292	Jadowniki Bielskie	3	43-36	64	EK, KP, PSR		LX, LX, LX
293	Jadowniki Bielskie	4	43-36	61	EK, KP		LX, LX
294	Jadowniki Bielskie	5	43-36	60	EK, PSR		LX, LX
295	Jadowniki Bielskie	6	43-36	59	EK, PSR		LX, LX
296	Jadowniki Bielskie	7	43-36	56	EK, SR, PSR		LX
297	Jadowniki Bielskie	8	43-36	58	EK		LX
298	Jadowniki Bielskie	9	43-36	57	EK, PSR		O, LX
299	Jadowniki Bielskie	10	43-36	54	EK		O
300	Jadowniki Bielskie	11	43-36	55	EK		O
301	Jadowniki Rycerskie	1	43-36	134	KPOM		ZL
302	Jadowniki Rycerskie	2	43-36	113	EK, PSR		LX, O
303	Jadowniki Rycerskie	3	43-36	114	KP, PSR		LX, O
304	Jadowniki Rycerskie	4	43-36	115	PSR		O
305	Jadowniki Rycerskie	5	43-36	110	EK, KP, WSR		LX, LX, LX
306	Jadowniki Rycerskie	6	43-36	111	EK, KP, PSR		LX, O, O
307	Jadowniki Rycerskie	7	43-36	112	EK, PSR		LX, LX
308	Jadowniki Rycerskie	8	43-36	109	KP		LX
309	Jadowniki Rycerskie	9	43-36	102	EK		LX
310	Jadowniki Rycerskie	10	43-36	103	EK, PSR		LX, LX
311	Jadowniki Rycerskie	11	43-36	104	PSR		LX
312	Jadowniki Rycerskie	12	43-36	105	KP, PSR		LX, O
313	Jadowniki Rycerskie	13	43-36	106	EK, KP, SR, PSR		LX, LX, LX, O
314	Jadowniki Rycerskie	14	43-36	107	SR, PSR		LX, O
315	Jadowniki Rycerskie	15	43-36	108	KP, SR, PSR, NOW		O, LX, O, LX
316	Jadowniki Rycerskie	16	43-36	117	EK, KP, PSR		LX, LX, LX
317	Jadowniki Rycerskie	17	43-36	116	PSR		O
318	Jadowniki Rycerskie	18	43-36	119	EK, NOW		LX, LX
319	Jadowniki Rycerskie	19	43-36	118	EK, PSR		LX, LX
320	Jadowniki Rycerskie	20	43-36	129	EK		LX
321	Jadowniki Rycerskie	21	43-36	130	EK		O
322	Jadowniki Rycerskie	22	43-36	132	PSR		LX
323	Jadowniki Rycerskie	23	43-36	131	EK		O
324	Jadowniki Rycerskie	24	43-36	120	EK		LX
325	Jadowniki Rycerskie	25	43-36	121	EK, KP		LX, LX
326	Jadowniki Rycerskie	26	43-36	122	PSR		LX
327	Jadowniki Rycerskie	27	43-36	133	EK		O
328	Jadowniki Rycerskie	28	43-36	123	PSR		LX
329	Jadowniki Rycerskie	29	43-36	124	KP, WSR		O, LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
330	Jadowniki Rycerskie	30	43-36	125	PSR		LX
331	Jadowniki Rycerskie	31	43-36	126	EK, SR, PSR		LX, LX, LX
332	Jadowniki Rycerskie	32	43-36	127	EK		LX
333	Jadowniki Rycerskie	33	43-36	128	KAK		O
334	Januszkowo	1	43-35	22	WSR		X
335	Januszkowo	2	43-35	23	WSR		X
336	Januszkowo	3	43-35	24	KŁ, WSR, SR		X, LX, LX
337	Januszkowo	4	43-35	25	WSR		LX
338	Januszkowo	5	43-35	26	KŁ, PSR		LX, LX
339	Januszkowo	6	43-35	34	KAK, SR		X, LX
340	Januszkowo	7	43-35	35	KŁ, KP, PSR		LX, X, LX
341	Januszkowo	8	43-35	36	NE, KP		LX, LX
342	Januszkowo	9	43-35	37	KPL		X
343	Januszkowo	10	43-35	38	KPL		LX
344	Jaroszewo	1	43-35	83	KŁ		X
345	Jaroszewo	2	43-35	113	WEB		ZL
346	Jaroszewo	3	43-35	112	KŁ		ZL
347	Jaroszewo	4	43-35	111	HA C		SK
348	Jaroszewo	5	43-35	61	PSR		X
349	Jaroszewo	6	43-35	62	PSR		X
350	Jaroszewo	7	43-35	63	WSR, PSR		LX, LX
351	Jaroszewo	8	43-35	64	PSR		X
352	Jaroszewo	9	43-35	65	NOW		X
353	Jaroszewo	10	43-35	66	PSR		LX
354	Jaroszewo	11	43-35	67	PSR		X
355	Jaroszewo	12	43-35	68	WSR, PSR		LX, LX
356	Jaroszewo	13	43-35	69	PSR		X
357	Jaroszewo	14	43-35	70	PSR		X
358	Jaroszewo	15	43-35	84	KŁ		X
359	Jaroszewo	16	42-35	119	EK, PSR		LX, X
360	Jaroszewo	17	42-35	118	V O. EB, PSR		X, X
361	Jaroszewo	18	42-35	117	SR, PSR		X, X
362	Jaroszewo	19	42-35	92	V O. EB/HA C, SR		X, X
363	Jaroszewo	20	42-35	91	V O. EB, WSR		X, X
364	Jaroszewo	21	42-35	89	OR, PSR		X, LX
365	Jaroszewo	22	42-35	90	V O. EB/HA C		X
366	Jaroszewo	23	42-35	88	I O. EB, HA C/ HA D, OR, PSR		LX, LX, X, LX
367	Jaroszewo	16	43-34	85	KŁ		O
368	Jaroszewo	17	43-34	86	PSR		O
369	Jaroszewo	18	43-34	87	PSR		O
370	Jaroszewo	19	43-34	88	KŁ, KP, PSR		LX, O, O
371	Jaroszewo	20	43-34	89	PSR		O
372	Jaroszewo	21	43-34	90	MEZ, KP, PSR		LX, O, O
373	Jaroszewo	22	43-34	91	PSR		O
374	Kaczkowo	1	44-34	120	KAK		O/?/
375	Kaczkowo	2	44-34	121	NE, KŁ, KPOM, WSR, PSR		O, O, O, O, X
376	Kaczkowo	3	44-34	122	NE, KŁ		LX, X
377	Kaczkowo	4	44-34	123	KŁ		O
378	Kaczkowo	5	44-34	124	KŁ, KP		O, O
379	Kaczkowo	6	44-34	125	KŁ		LX
380	Kaczkowo	7	44-34	126	KŁ, KP, WSR		O, X, LX
381	Kaczkowo	8	44-34	127	KŁ		LX
382	Kaczkowo	9	44-34	128	KŁ, WSR		X, X
383	Kaczkowo	10	44-34	129	KŁ		O
384	Kaczkowo	11	44-34	130	KŁ, PSR		O, LX
385	Kaczkowo	12	44-34	131	KŁ, WSR, PSR		LX, LX, X
386	Kaczkowo	13	44-34	132	KŁ, WSR, PSR		O, O, O
387	Kaczkowo	14	44-34	133	EŻ		LX
388	Kaczkowo	15	44-34	134	KŁ, KP, WSR, PSR		O, O, X, LX
389	Kaczkowo	16	44-34	135	KŁ, WSR		O, LX
390	Kaczkowo	17	44-34	136	KŁ, WSR/PSR		X, LX
391	Kaczkowo	18	44-34	137	NE, KŁ, PSR		LX, O, LX
392	Kaczkowo	19	44-34	138	KŁ		O
393	Kaczkowo	20	44-34	139	KŁ, PSR		O, X
394	Kaczkowo	21	44-34	140	EŻ		X
395	Kaczkowo	22	44-34	141	KŁ, WSR, NOW		O, X, LX
396	Kaczkowo	23	44-34	142	NE		LX
397	Kaczkowo	24	44-34	143	KŁ		X

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
398	Kaczkowo	25	44-34	144	KŁ, WSR		X, LX
399	Kaczkowo	26	44-34	145	EŻ		LX
400	Kaczkowo	27	44-34	146	KŁ		LX
401	Kaczkowo	28	44-34	147	KŁ		O
402	Kaczkowo	29	44-34	148	KŁ		X
403	Kaczkowo	30	44-34	149	KŁ		LX
404	Kaczkowo	31	44-34	150	EŻ		X
405	Kaczkowo	32	44-34	151	KŁ		LX
406	Kaczkowo	33	44-34	152	EŻ		LX
407	Kaczkowo	34	44-34	153	EŻ		X
408	Kaczkowo	35	44-34	154	PRADZIEJE, WSR/PSR		X, X
409	Kaczkowo	36	44-34	155	PSR		LX
410	Kaczkowo	37	44-34	156	WSR/PSR		LX
411	Kaczkowo	38	44-34	157	KŁ		X
412	Kaczkowo	39	44-34	158	KŁ		LX
413	Kaczkowo	40	44-34	159	POM		CGS
414	Kaczkowo	41	44-34	160	NE		ZL
415	Kaczkowo	42	44-34	161	KCWR		ZL
416	Kaczkówko	1	44-34	162	WSR		GS
417	Kaczkówko	2	44-34	163	KŁ		O
418	Kaczkówko	3	44-34	164	MEZ, KPL, KŁ, WSR, PSR		LX, O, O, O, LX
419	Kaczkówko	4	44-34	165	KPL, KŁ, KP, WSR		X, O, O, X
420	Kaczkówko	5	44-34	166	PRADZIEJE, WSR/PSR		LX, LX
421	Kaczkówko	6	44-34	167	PSR		LX
422	Kaczkówko	7	44-34	168	NE, KŁ, WSR, PSR		X, O, X, X
423	Kaczkówko	8	44-34	169	NE, KŁ		LX, X
424	Kaczkówko	9	44-34	170	KŁ		O
425	Kaczkówko	10	44-34	171	WSR		LX
426	Kaczkówko	11	44-34	172	KŁ		LX
427	Kaczkówko	12	44-34	173	PRADZIEJE		LX
428	Kierzkowo	13	43-36	201	KAK	kurhan megalityczny wpisany do rejestru zabytków C/119	K
429	Kierzkowo	2	43-36	209	KAK		LX
430	Kierzkowo	3	43-36	210	KAK		O
431	Kierzkowo	4	43-36	211	KŁ		C?
432	Kierzkowo	5	43-36	148	EK		LX
433	Kierzkowo	6	43-36	147	EK		O
434	Kierzkowo	7	43-36	146	EK		O
435	Kierzkowo	8	43-36	206	EK		O
436	Kierzkowo	9	43-36	205	EK		LX
437	Kierzkowo	10	43-36	204	EK		LX
438	Kierzkowo	11	43-36	203	EK, NOW		O, LX
439	Kierzkowo	12	43-36	202	EK		O
440	Kierzkowo	1	43-36	208	KAK		O
441	Kierzkowo	14	43-36	153	EK		O
442	Kierzkowo	15	43-36	154	EK		LX
443	Kierzkowo	16	43-36	151	EK		O
444	Kierzkowo	17	43-36	155	EK, PSR		LX, O
445	Kierzkowo	18	43-36	152	PSR		O
446	Kierzkowo	19	43-36	150	EK		LX
447	Kierzkowo	20	43-36	149	EK		O
448	Kierzkowo	21	43-36	207	EK		LX
449	Kierzkowo	22	43-36	162	EK		LX
450	Kierzkowo	23	43-36	163	PSR		O
451	Kierzkowo	24	43-36	164	KAK, PSR		O, O
452	Kierzkowo	25	43-36	165	EK		O
453	Kierzkowo	26	43-36	169	EK, PSR		O, LX
454	Kierzkowo	27	43-36	170	EK		O
455	Kierzkowo	28	43-36	172	PSR		O
456	Kierzkowo	29	43-36	171	EK		O
457	Kierzkowo	30	43-36	174	EK		O
458	Kierzkowo	31	43-36	200	EK, PSR		LX, LX
459	Kierzkowo	32	43-36	177	KAK, PSR		O, LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
460	Kierzkowo	33	43-36	176	EK, SR		LX, LX
461	Kierzkowo	34	43-36	156	KAK		O
462	Kierzkowo	35	43-36	157	KP, PSR		LX, O
463	Kierzkowo	36	43-36	158	EK, PSR		LX, LX
464	Kierzkowo	37	43-36	168	EK		O
465	Kierzkowo	38	43-36	167	PSR		LX
466	Kierzkowo	39	43-36	166	EK		LX
467	Kierzkowo	40	43-36	161	KAK		O
468	Kierzkowo	41	43-36	160	EK, PSR		LX, LX
469	Kierzkowo	42	43-36	159	EK, PSR, NOW		LX, LX, LX
470	Kierzkowo	43	43-36	31	KPL		LX
471	Kierzkowo	44	43-36	29	EK		LX
472	Kierzkowo	45	43-36	30	EK		O
473	Kierzkowo	46	43-36	28	EK		O
474	Kierzkowo	47	43-36	25	KAK		O
475	Kierzkowo	48	43-36	26	KAK		O
476	Kierzkowo	49	43-36	27	KAK		O
477	Murczyn	1	43-35	94	KCSZ, KŁ		O?, O?
478	Murczyn	2	43-35	95	KŁ, KPOM		O?, C?
479	Murczyn	3	43-35	114	OR		ZL
480	Murczyn	4	43-35	44	WSR, PSR		X, X
481	Murczyn	5	43-35	45	KŁ, PSR		X, LX
482	Murczyn	6	43-35	46	KPL, KŁ, PSR		LX, X, LX
483	Murczyn	7	43-36	69	EK		LX
484	Murczyn	8	43-36	70	EK, PSR		O, LX
485	Murczyn	9	43-36	76	KAK, SR, PSR		LX, O, O
486	Murczyn	10	43-36	74	KAK, PSR		LX, LX
487	Murczyn	11	43-36	73	EK		LX
488	Murczyn	12	43-36	71	PSR		O
489	Murczyn	13	43-36	72	PSR		O
490	Murczyn	14	43-36	66	PSR		O
491	Murczyn	15	43-36	65	EK, PSR		LX, LX
492	Murczyn	16	43-36	67	PSR		O
493	Murczyn	17	43-36	68	EK		LX
494	Murczyn	18	43-36	84	EK, KP, PSR		LX, LX, LX
495	Murczyn	19	43-36	79	KAK, KP, PSR		LX, LX, LX
496	Murczyn	20	43-36	80	EK, KŁ, KP, PSR		LX, LX, LX, O
497	Murczyn	21	43-36	81	PSR		O
498	Murczyn	22	43-36	77	PSR, NOW		LX, LX
499	Murczyn	23	43-36	78	KAK, PSR/NOW, NOW		LX, O, LX
500	Murczyn	24	43-36	75	KAK		LX
501	Murczyn	25	43-36	82	PSR		O
502	Murczyn	26	43-36	85	KP, PSR/NOW, NOW		LX, LX, LX
503	Murczyn	27	43-36	83	KŁ, KP, PSR, NOW		LX, O, LX, O
504	Murczyn	28	43-36	87	PSR		O
505	Murczyn	29	43-36	86	PSR		O
506	Murczyn	30	43-36	93	KAK		LX
507	Murczyn	31	43-36	92	EK, PSR		LX, LX
508	Murczyn	32	43-36	91	KAK, PSR		LX, LX
509	Murczyn	33	43-36	90	KAK, PSR		LX, O
510	Murczyn	34	43-36	89	KAK		LX
511	Murczyn	35	43-36	88	PSR		O
512	Murczyn	36	43-36	1	PSR		O
513	Murczyn	37	43-36	95	KP		ZL
514	Murczyn	38	43-36	2	EK, PSR		LX, LX
515	Murczyn	39	43-36	3	PSR		O
516	Murczyn	40	43-36	4	KAK, PSR		O, O
517	Murczyn	41	43-36	6	EK, PSR		O, O
518	Murczyn	42	43-36	7	PSR		LX
519	Murczyn	43	43-36	9	EK, PSR		LX, LX
520	Murczyn	44	43-36	10	EK		LX
521	Murczyn	45	43-36	8	EK		O
522	Murczyn	46	43-36	5	KP, PSR		LX, O
523	Murczyn	47	43-36	94	NE – KAK ?		ZL -O?
524	Murczyn	48	43-36	96	KPOM		C
525	Murczynek	1	43-35	27	KŁ, SR		X, LX
526	Murczynek	2	43-35	28	KŁ, WSR, SR		X, X, LX
527	Murczynek	3	43-35	29	WSR, PSR		X, X

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
528	Murczynek	4	43-35	30	WSR, PSR		X, LX
529	Murczynek	5	43-35	31	WSR		X
530	Murczynek	6	43-35	32	KPL, SR		X, LX
531	Murczynek	7	43-35	33	KPL, KŁ, KP, SR		LX, LX, LX, X
532	Murczynek	8	42-36	1	V O.EB/HA C		LX
533	Murczynek	9	42-36	2	MEZ, KP, PSR		LX, LX, LX
534	Nadborowo	1	42-33	57	KAK, KŁ, KP, WSR		LX, LX, X, LX
535	Nadborowo	2	42-33	58	KŁ, WSR, PSR		LX, LX, LX
536	Nadborowo	3	42-33	59	KŁ, WSR, PSR/NOW		X, LX, LX
537	Nadborowo	4	42-33	60	WSR		LX
538	Nadborowo	5	42-33	61	KPL, KŁ?		X, LX
539	Nadborowo	6	42-33	62	KŁ, WSR		LX, LX
540	Nadborowo	7	42-33	63	KPL, KAK, WSR, PSR		O, LX, O, LX
541	Nadborowo	8	42-33	64	KPL, KP, WSR, PSR		LX, LX, LX, LX
542	Nadborowo	9	42-33	65	KP, PSR/NOW		LX, LX
543	Nadborowo	10	42-33	66	KPL, KŁ?, PSR		LX, LX, LX
544	Nadborowo	11	42-33	67	KPL, WSR, PSR		LX, LX, LX
545	Nadborowo	12	42-33	68	KPL, KŁ, KP		LX, LX, X
546	Nadborowo	13	42-33	69	KPL, KŁ, KP, PSR		X, X, X, LX
547	Nadborowo	14	42-33	70	KP		LX
548	Nadborowo	15	42-33	71	EK, KP		LX, LX
549	Nadborowo	16	42-33	72	PSR		O
550	Nadborowo	17	42-33	73	KPL, KŁ?, NOW		LX, LX, LX
551	Nadborowo	18	42-33	74	KPL, KŁ, KP, PSR/NOW		LX, LX, O, LX
552	Nadborowo	19	42-33	75	KAK, KŁ, KP, PSR		LX, O, O, O
553	Nadborowo	20	42-33	76	KP		LX
554	Nadborowo	21	42-33	77	WSR		X
555	Nadborowo	22	42-33	78	KŁ?, KP		LX, X
556	Nadborowo	23	42-33	79	KP?, WSR		LX, X
557	Nadborowo	24	42-33	80	KP, WSR, PSR		O, O, O
558	Nadborowo	25	42-33	81	KŁ, NOW		LX, LX
559	Nadborowo	26	42-33	82	KŁ, WSR, PSR		X, O, LX
560	Nadborowo	27	42-33	83	NE?, KŁ, KP, PSR		LX, X, LX, LX
561	Nadborowo	28	42-33	84	KŁ, KP, NOW		LX, X, LX
562	Nadborowo	29	42-33	85	EK, KŁ, KP, PSR		LX, X, X, LX
563	Nadborowo	37	42-33	86	WEB?		LX
564	Nadborowo	30	42-33	87	EK, PSR		LX, LX
565	Nadborowo	31	42-33	88	WSR		O
566	Nadborowo	32	42-33	89	WSR		LX
567	Nadborowo	33	42-33	90	WSR		O
568	Nadborowo	34	42-33	91	WSR		LX
569	Nadborowo	35	42-33	92	PSR		X
570	Nadborowo	36	42-33	93	KP, PSR		LX, LX
571	Paryż	1	42-33	94	KAK, KŁ, KP		X, X, O
572	Paryż	2	42-33	95	KŁ, WSR, PSR/NOW		LX, LX, LX
573	Paryż	3	42-33	96	KP, PSR		O, LX
574	Paryż	4	42-33	97	PSR		LX
575	Paryż	5	42-33	98	KŁ, NOW		LX, LX
576	Paryż	6	42-33	99	KP, PSR/NOW		LX, LX
577	Paryż	7	43-33	54	KPOM		X
578	Paryż	8	43-33	55	NOW		X
579	Paryż	9	43-33	56	KPOM, PSR, NOW		X, LX, X
580	Paryż	10	43-33	61	OR		LX
581	Podgórzyn	1	44-35	128	N		N
582	Podgórzyn	2	44-35	129	WSR		N
583	Podgórzyn	3	44-35	92	k. iwierska (I O.EB), KŁ (HA D)		O, O
584	Podgórzyn	4	44-35	93	KŁ ?, WSR/SR		O, O
585	Podgórzyn	5	44-35	94	KŁ		O
586	Podgórzyn	6	44-35	95	KŁ, WSR/SR		O, O?
587	Podgórzyn	7	44-35	96	KŁ, WSR/SR		O, O
588	Podobowice	1	43-34	46	NE		O?
589	Podobowice	2	43-34	47	KŁ		ZL
590	Podobowice	3	43-34	48	PSR		O
591	Podobowice	4	43-34	49	SR		LX
592	Podobowice	5	43-34	50	KP, PSR		LX, O
593	Podobowice	6	43-34	51	PSR		LX
594	Podobowice	7	43-34	52	KP, PSR		LX, O
595	Podobowice	8	43-34	53	NE, KŁ		LX, O

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
596	Podobowice	9	43-34	54	KP, SR		LX, O
597	Podobowice	10	43-34	55	SR		O
598	Podobowice	11	43-34	56	KP, PSR		O, LX
599	Podobowice	12	43-34	57	PSR		O
600	Podobowice	13	43-34	58	KP, PSR		O, LX
601	Podobowice	14	43-34	59	PSR		LX
602	Podobowice	15	43-33	29	OR		X
603	Podobowice	16	43-33	30	OR		LX
604	Podobowice	17	43-33	31	EK		LX
605	Redczyce	1	42-35	26	IV-V O. EB, WSR		X, X
606	Redczyce	2	42-35	27	NE		X
607	Redczyce	3	42-35	28	V O.EB/HA C		X
608	Redczyce	4	42-35	29	NE		X
609	Redczyce	5	42-35	30	IV-V O. EB		X
610	Redczyce	6	42-35	31	HA C/D		X
611	Redczyce	7	42-35	32	HA C/D		X
612	Redczyce	8	42-35	33	HA C		X
613	Redczyce	9	42-35	34	OR		X
614	Redczyce	10	42-35	35	PSR		X
615	Redczyce	11	42-35	36	SR, PSR		LX, LX
616	Redczyce	12	42-35	37	EK		LX
617	Redczyce	13	42-35	42	EK		LX
618	Redczyce	14	42-35	43	EK		X
619	Redczyce	15	42-35	47	PSR		X
620	Redczyce	16	42-35	50	OR, PSR		LX, LX
621	Redczyce	17	42-35	51	PSR		X
622	Redczyce	18	42-35	52	PSR		X
623	Redczyce	19	42-35	53	EK, PSR		LX, LX
624	Redczyce	20	42-35	54	PSR		LX
625	Redczyce	21	42-35	55	HA C		X
626	Redczyce	22	42-35	58	V O.EB		X
627	Rydlewo	1	43-35	105	NE		LX
628	Rydlewo	2	43-35	103	NE, KŁ		O, LX
629	Rydlewo	3	43-35	101	KŁ		O?
630	Rydlewo	4	43-35	100	KŁ		O?
631	Rydlewo	5	43-35	106	KŁ		O
632	Rydlewo	6	43-35	104	KŁ		C
633	Rydlewo	7	43-35	115	WEB – k.iwieriska		O?
634	Rydlewo	8	43-35	102	WEB, KŁ		O, LX
635	Rydlewo	9	43-35	56	PSR, NOW		LX, LX
636	Rydlewo	10	43-35	57	KPL, PSR		LX, X
637	Rydlewo	11	43-35	58	KP, PSR		X, LX
638	Rydlewo	12	43-35	59	KP, PSR		X, LX
639	Rydlewo	2	44-35	90	NE, II O.EB, KŁ		LX, LX, O
640	Rydlewo	5	44-35	91	LAT?, WSR		O, CS
641	Sarbinowo	1	43-34	92	PSR		LX
642	Sarbinowo	2	43-34	93	PSR		O
643	Sarbinowo	3	43-34	94	PSR		O
644	Sarbinowo	4	43-34	95	PSR		O
645	Sarbinowo	5	43-34	96	PSR		LX
646	Sarbinowo	6	43-34	97	MEZ, PSR		LX, LX
647	Sarbinowo	7	43-34	98	PSR		LX
648	Sarbinowo	8	43-34	99	SR		O
649	Sarbinowo	9	43-34	100	PSR		O
650	Sarbinowo	10	43-34	101	WSR		LX
651	Sarbinowo	11	43-34	102	KP, PSR		LX, O
652	Sarbinowo	12	43-34	103	PSR, NOW		LX, LX
653	Sarbinowo	13	43-34	104	PSR		O
654	Sarbinowo	14	43-34	105	PSR		LX
655	Sarbinowo	15	43-34	106	PSR		O
656	Sarbinowo	16	43-34	107	PSR		LX
657	Sarbinowo	17	43-34	108	WSR, PSR		LX, O
658	Sarbinowo	18	43-34	109	PSR		O
659	Sarbinowo	19	43-34	110	PSR		O
660	Sarbinowo	20	43-34	111	SR, PSR		LX, O
661	Sarbinowo	21	43-34	112	KP, PSR		LX, LX
662	Sarbinowo	22	43-34	113	PSR		O
663	Sarbinowo	23	43-34	114	PSR		O

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
664	Sarbinowo	24	43-34	115	KŁ, PSR		LX, LX
665	Sarbinowo	25	43-34	116	PSR		O
666	Sarbinowo	26	43-34	117	PSR		O
667	Sarbinowo	27	43-34	118	SR, PSR		LX, LX
668	Sarbinowo	28	43-34	119	PSR		LX
669	Sielec	26	43-33	113	EB	kurhan – wpisany do rejestru zabytków C/10	K
670	Sielec	2	42-33	101	KŁ		X
671	Sielec	3	42-33	102	WSR, NOW		LX, LX
672	Sielec	4	42-33	103	KPL, KŁ, WSR, PSR		LX, X, X, LX
673	Sielec	5	42-33	104	KPL, KŁ		LX, O
674	Sielec	6	42-33	105	KT?, KŁ, PSR		LX, X, LX
675	Sielec	7	43-33	32	EK, OR, NOW		LX, X, LX
676	Sielec	8	43-33	33	OR		X
677	Sielec	9	43-33	34	PSR		X
678	Sielec	10	43-33	37	OR, NOW		LX, X
679	Sielec	11	43-33	38	NOW		X
680	Sielec	12	43-33	43	OR, WSR		LX, X
681	Sielec	13	43-33	44	PSR, NOW		X, X
682	Sielec	14	43-33	46	OR		X
683	Sielec	15	43-33	47	OR		X
684	Sielec	16	43-33	48	OR		X
685	Sielec	17	43-33	49	KPOM		X
686	Sielec	18	43-33	50	KPL, KPOM, OR		LX, LX, X
687	Sielec	19	43-33	51	OR		X
688	Sielec	20	43-33	52	KPOM		LX
689	Sielec	21	43-33	53	KPOM, NOW		LX, LX
690	Sielec	22	43-33	57	NOW		X
691	Sielec	23	43-33	58	EK, PSR		LX, X
692	Sielec	24	43-33	59	EK, PSR		LX, X
693	Sielec	25	43-33	60	KCWR, OR, NOW		LX, LX, X
694	Sielec	1	42-33	100	KPL, KŁ		LX, X
695	Sielec	27	43-33	114	OR		K
696	Skarbenice	1	44-35	103	KCW, I-II O. EB, IV-V O. EB, KPOM, WSR?	A	LX, LX, CC?, LX, O?
697	Skarbenice	2	44-35	104	NESch, WSR ?	A	SK, M?
698	Skarbenice	3	44-35	105	k. iwieńska (I O. EB)	A	CS?
699	Skarbenice	4	44-35	106	KŁ, WSR		O, LX
700	Skarbenice	5	44-35	107	SR		O
701	Skarbenice	6	44-35	108	KŁ (EB), WSR		O, O
702	Skarbenice	7	44-35	109	KP		O
703	Skarbenice	8	44-35	110	KŁ, WSR		O, LX
704	Skarbenice	9	44-35	111	KP, WSR		O, LX
705	Skarbenice	10	44-35	112	KŁ ?		O
706	Skarbenice	11	44-35	113	KŁ, WSR/SR		O, O
707	Ślabomierz	1	43-34	60	KP, PSR		LX, O
708	Ślabomierz	2	43-34	61	KŁ, KP, PSR		LX, LX, O
709	Ślabomierz	3	43-34	62	PSR		LX
710	Ślabomierz	4	43-34	63	PSR		O
711	Ślabomierz	5	43-34	64	SR		O
712	Ślabomierz	6	43-34	65	PSR		O
713	Śębowo	1	43-34	12	KŁ		ZL
714	Śębowo	2	43-34	13	KŁ, KP, SR		O, LX, O
715	Śębowo	3	43-34	14	KŁ, PSR		LX, LX
716	Śębowo	4	43-34	15	PSR		O
717	Śębowo	5	43-34	45	PSR		LX
718	Śębowo	6	43-34	16	KŁ, KP, PSR		O, LX, LX
719	Śębowo	7	43-34	17	PSR		O
720	Śębowo	8	43-34	18	PSR		LX
721	Śębowo	9	43-34	19	PSR		LX
722	Śębowo	10	43-34	20	WSR, PSR		LX, O
723	Śębowo	11	43-34	21	KŁ, PSR		O, LX
724	Śębowo	12	43-34	22	KŁ, PSR		LX, LX
725	Śębowo	13	43-34	23	KP		O
726	Śębowo	14	43-34	24	KP, PSR		LX, LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
727	Słębowo	15	43-34	25	PSR		LX
728	Słębowo	16	43-34	26	KŁ, PSR		O, LX
729	Słębowo	17	43-34	27	KŁ, PSR		LX, O
730	Słębowo	18	43-34	28	PSR		LX
731	Słębowo	19	43-34	29	PSR		LX
732	Słębowo	20	43-34	30	OR, PSR		LX, LX
733	Słębowo	21	43-34	31	OR, PSR		LX, LX
734	Słębowo	22	43-34	32	KAK, KP, PSR		LX, LX, O
735	Słębowo	23	43-34	33	SR, PSR		LX, LX
736	Słębowo	24	43-34	34	PSR		LX
737	Słębowo	25	43-34	35	PSR		LX
738	Słębowo	26	43-34	36	KŁ, WSR, PSR		LX, LX, LX
739	Słębowo	27	43-34	37	SR, PSR		LX, O
740	Słębowo	28	43-34	38	PSR		LX
741	Słębowo	29	43-34	39	KŁ, PSR		O, LX
742	Słębowo	30	43-34	40	PSR		LX
743	Słębowo	31	43-34	41	PSR		O
744	Słębowo	32	43-34	42	SR		LX
745	Słębowo	33	43-34	43	KP		O
746	Słębowo	34	43-34	44	PSR		O
747	Sobiejucho	1	42-35	59	KŁ	zespół osadniczy: osada obronna i cmentarzy sko – wpisane do rejestru zabytków nr C/58	G
748	Sobiejucho	2	42-35	2	OR, PSR		LX, X
749	Sobiejucho (Obrona Leśna)	3	42-35	3	EK		LX
750	Sobiejucho (Obrona Leśna)	4	42-35	4	EK		LX
751	Sobiejucho	5	42-35	5	OR, SR		X, LX
752	Sobiejucho (Obrona Leśna)	6	42-35	6	EK		LX
753	Sobiejucho	7	42-35	7	SR		X
754	Sobiejucho (Obrona Leśna)	8	42-35	8	SR		LX
755	Sobiejucho	9	42-35	9	EK, SR		LX, LX
756	Sobiejucho	10	42-35	10	EK, HA, SR		LX, X, LX
757	Sobiejucho	11	42-35	11	EK, PSR		LX, LX
758	Sobiejucho	12	42-35	12	SR, PSR		X, LX
759	Sobiejucho	13	42-35	13	EK, OR, PSR		LX, LX, LX
760	Sobiejucho	14	42-35	14	EK		LX
761	Sobiejucho	15	42-35	15	SR		X
762	Sobiejucho (Obrona Leśna)	16	42-35	16	EK		LX
763	Sobiejucho	17	42-35	17	PSR		X
764	Sobiejucho	18	42-35	18	NE		X
765	Sobiejucho	19	42-35	19	NE, WEB, HA C		GC, O, O
766	Sobiejucho	20	42-35	20	III/IV O. EB		C (5 GROBÓW)
767	Sobiejucho	21	42-35	21	HA C/D, WSR		C (547 GROBÓW Z WYPOSAŻENIEM), X
768	Sobiejucho	22	42-35	22	HA C		X
769	Sobiejucho (Obrona Leśna)	23	42-35	1	EK		LX
770	Sobiejucho	24	42-35	60	HA D		X
771	Sobiejucho	25	42-35	61	HA D, PSR-NOW		X, X
772	Sobiejucho	26	42-35	62	V O. EB		X
773	Sobiejucho	27	42-35	63	HA C		X
774	Sobiejucho	28	42-35	64	HA D		X
775	Sobiejucho	29	42-35	65	OR		X
776	Sobiejucho	30	42-35	66	V O.EB		X
777	Sobiejucho	31	42-35	67	HA C		X

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
778	Sobiejuchy	32	42-35	68	HA D		X
779	Sobiejuchy	33	42-35	69	EK, V O. EB/HA C, KP		LX, LX, LX
780	Sobiejuchy	34	42-35	70	EB, OR, PSR		LX, LX, LX
781	Sobiejuchy	35	42-35	71	OR, PSR		LX, LX
782	Sobiejuchy	36	42-35	72	EK, PSR		LX, LX
783	Sobiejuchy (Obrona Leśna)	37	42-35	73	PSR		LX
784	Sobiejuchy (Obrona Leśna)	38	42-35	74	HA D, PSR		LX, LX
785	Sobiejuchy (Obrona Leśna)	39	42-35	75	KP, PSR		LX, LX
786	Sobiejuchy (Obrona Leśna)	40	42-35	76	HA D, PSR		LX, LX
787	Sobiejuchy (Obrona Leśna)	41	42-35	77	PSR		X
788	Sobiejuchy	42	42-35	78	OR, PSR		LX, LX
789	Sobiejuchy	43	42-35	79	PSR		LX
790	Sobiejuchy	44	42-35	80	SR		LX
791	Sobiejuchy	45	42-35	81	PSR		LX
792	Sobiejuchy	46	42-35	122	OR ?		K(?)
793	Sulinowo	1	42-34	39	NE, SR		LX, O
794	Sulinowo	2	43-34	66	PSR		O
795	Sulinowo	3	43-34	67	KP, SR, PSR		LX, LX, O
796	Sulinowo	4	43-34	68	PSR		O
797	Sulinowo	5	43-34	69	PSR		LX
798	Sulinowo	6	43-34	70	SR		O
799	Sulinowo	7	43-34	71	KP, PSR		LX, O
800	Sulinowo	8	43-34	72	PSR		LX
801	Sulinowo	9	43-34	73	PSR		O
802	Sulinowo	10	43-34	74	PSR		LX
803	Sulinowo	11	43-34	75	PSR		LX
804	Sulinowo	12	43-34	76	NE, KP, PSR		LX, LX, O
805	Sulinowo	13	43-34	77	KP, PSR		LX, LX
806	Sulinowo	14	43-34	78	PSR		O
807	Sulinowo	15	43-34	79	MEZ		LX
808	Sulinowo	16	43-34	80	KP		LX, O
809	Sulinowo	17	43-34	81	KP, PSR		O, O
810	Sulinowo	18	43-34	82	MEZ, KŁ		LX, LX
811	Sulinowo	19	43-34	83	PSR		O
812	Sulinowo	20	43-34	84	PSR		LX
813	Ustaszewo	1	43-34	1	NE	A	ZL
814	Ustaszewo	2	43-34	2	NE?	A	ZL
815	Ustaszewo	3	43-34	3	KPOM	A	ZL, O
816	Ustaszewo	4	43-34	4	KP, SR, PSR		LX, O, O
817	Ustaszewo	5	43-34	5	KP, PSR		LX, O
818	Ustaszewo	6	43-34	6	PSR		LX
819	Ustaszewo	7	43-34	7	KP, PSR		LX, O
820	Ustaszewo	8	43-34	8	PSR		O
821	Ustaszewo	9	43-34	9	PSR		O
822	Ustaszewo	10	43-34	10	SR		LX
823	Ustaszewo	11	43-33	7	KP		O
824	Ustaszewo	12	43-33	8	KP		X
825	Ustaszewo	13	43-33	9	PSR, NOW		X, X
826	Ustaszewo	14	43-33	10	EK, KŁ, NOW		LX, X, X
827	Ustaszewo	15	43-33	11	WSR		X
828	Ustaszewo	16	43-33	20	KP, NOW		X, X
829	Ustaszewo	17	43-33	21	KP, NOW		X, X
830	Ustaszewo	18	43-33	22	KP, NOW		LX, LX
831	Ustaszewo	19	43-33	23	KP		LX
832	Ustaszewo	20	43-33	24	KPOM, NOW		X, X
833	Ustaszewo	21	43-33	25	KPOM, NOW		X, X
834	Ustaszewo	22	43-33	26	KPOM, NOW		LX, LX
835	Ustaszewo	23	43-33	27	KPOM		X
836	Ustaszewo	24	43-33	28	KŁ, WSR, PSR		LX, X, LX
837	Uścikowo	1	43-34	11	PSR		LX
838	Uścikowo	2	44-34	1	WSR		LX
839	Uścikowo	3	44-34	2	WSR		LX
840	Uścikowo	4	44-34	3	WSR		LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
841	Uścikowo	5	44-34	4	KŁ		X
842	Uścikowo	6	44-34	5	WSR, PSR		LX, LX
843	Uścikowo	7	44-34	6	PRADZIEJE, WSR		LX, LX
844	Uścikowo	8	44-34	7	PRADZIEJE, WSR		LX, LX
845	Uścikowo	9	44-34	8	WSR		LX
846	Uścikowo	10	44-34	9	WSR		LX
847	Uścikowo	11	44-34	10	PSR		LX
848	Uścikowo	12	44-34	11	WSR		LX
849	Uścikowo	13	44-34	12	KŁ		LX
850	Uścikowo	14	44-34	13	PRADZIEJE, WSR		LX, LX
851	Uścikowo	15	44-34	14	KŁ		LX
852	Uścikowo	16	44-34	15	EŻ		LX
853	Uścikowo	17	44-34	16	WSR		LX
854	Uścikowo	18	44-34	17	WSR		LX
855	Uścikowo	19	44-34	18	WSR, PSR		LX, O
856	Uścikowo	20	44-34	19	KŁ, PSR		O, LX
857	Uścikowo	21	44-34	20	KŁ, WSR		O, X
858	Uścikowo	22	44-34	21	PRADZIEJE, PSR		X, X
859	Uścikowo	23	44-34	22	KŁ, WSR		X, LX
860	Uścikowo	24	44-34	23	WSR		X
861	Uścikowo	25	44-34	24	PSR		LX
862	Uścikowo	26	44-34	25	WSR		X
863	Uścikowo	27	44-34	26	KŁ, WSR, PSR		O, X, X
864	Uścikowo	28	44-34	27	WSR		LX
865	Uścikowo	29	44-34	28	EŻ WSR		O, LX
866	Uścikowo	30	44-34	29	PSR		LX
867	Uścikowo	31	44-34	30	WSR		LX
868	Uścikowo	32	44-34	31	WSR		X
869	Uścikowo	33	44-34	32	KPOM		N
870	Uścikowo	34	44-34	33	OR		ZL
871	Wawrzynki	1	42-35	38	EK, PSR		LX, LX
872	Wawrzynki	2	42-35	39	EK, PSR		LX, LX
873	Wawrzynki	3	42-35	40	PSR		LX
874	Wawrzynki	4	42-35	41	EB		LX
875	Wawrzynki	5	42-35	44	EK		LX
876	Wawrzynki	6	42-35	45	EK, PSR		LX, LX
877	Wawrzynki	7	42-35	46	EK		LX
878	Wawrzynki	8	42-35	106	EK, PSR		LX, LX
879	Wawrzynki	9	42-35	107	V O.EB/HA C		LX
880	Wawrzynki	10	42-35	110	PSR		LX
881	Wawrzynki (Januszkowo)	11	42-35	108	V O.EB/HA C, OR, PSR		X, X, LX
882	Wawrzynki (Januszkowo)	12	42-35	109	PSR		LX
883	Wawrzynki (Januszkowo)	13	42-35	111	EK		LX
884	Wawrzynki (Januszkowo)	14	42-35	112	EK, PSR		LX, LX
885	Wawrzynki (Januszkowo)	15	42-35	113	PSR, NOW		X, LX
886	Wawrzynki (Januszkowo)	1	42-35	114	NE		X
887	Wawrzynki (Januszkowo)	16	42-35	120	PRADZIEJE ?		LX
888	Wawrzynki	11	42-35	121	PRADZIEJE ?		LX
889	Wenecja	1	44-35	30	KPL, KŁ		O, O
890	Wenecja	2	44-35	31	KCW, KL, KŁ		O, LX, O
891	Wenecja	3	44-35	32	NE, KŁ, WSR		LX, O, LX
892	Wenecja	4	44-35	33	KPL, KŁ, KPOM		O, O, LX
893	Wenecja	5	44-35	34	KCW, KPL, KŁ, KPOM, OR?		O, O, LX, O, O
894	Wenecja	6	44-35	35	KPL, KŁ, KPR, SR		O, O, LX, O
895	Wenecja	7	44-35	36	KPL, KŁ, SR, NOW		O, O, O, LX
896	Wenecja	8	44-35	37	KPL		O
897	Wenecja	9	44-35	38	PRADZIEJE		O?

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
898	Wenecja	10	44-35	39	WSR		X (O NIEZNANEJ FUNKCJI)
899	Wenecja	11	44-35	40	NE, KPOM, KŁ?		LX, O, CP
900	Wenecja	12	44-35	41	KPL		O
901	Wenecja	13	44-35	42	KPOM		O?
902	Wenecja	14	44-35	43	NE, KPOM, KŁ		O?, O?, O?
903	Wenecja	15	44-35	44	KCW		O
904	Wenecja	16	44-35	45	KPL?, KŁ (IV/V EB), WSR		LX, LX, O
905	Wenecja	17	44-35	46	NE		O
906	Wenecja	17a	44-35	47	KŁ?		LX
907	Wenecja	18	44-35	48	KŁ (IV-V EB), WSR-SR		M/GR, M?
908	Wenecja	19	44-35	49	KL, SR-NOW		O, O
909	Wenecja	20	44-35	50	k. XIV w.– poł. XVI w.		ZOM
910	Wenecja	21	44-35	51	k. iwieńska (I o. EB), KŁ, OR, WSR		O, O, LX, O
911	Wenecja	22	44-35	52	KŁ, WSR, WSR/SR		O, LX, O
912	Wenecja	23	44-35	53	KL, KŁ, WSR		LX, O, O
913	Wenecja	24	44-35	54	KŁ, WSR/SR		O, O
914	Wenecja	25	44-35	55	KŁ (HA)		O
915	Wenecja	26	44-35	56	KŁ (HA C)		O
916	Wenecja	27	44-35	57	KŁ, WSR/SR		O, LX
917	Wenecja	28	44-35	58	NE, PRADZIEJE,		O?, LX
918	Wilczkowo	1	43-35	93	NE		LX
919	Wilczkowo	2	43-35	17	KŁ, PSR		X, X
920	Wilczkowo	3	43-35	18	KŁ, PSR		X, LX
921	Wilczkowo	4	43-35	19	KPL, KŁ, PSR		X, X, X
922	Wilczkowo	5	43-35	20	PSR		X
923	Wilczkowo	6	43-35	21	WSR, PSR		X, LX
924	Wilczkowo	7	43-35	22	PSR		X
925	Wilczkowo	8	43-35	90	KŁ		LX
926	Wilczkowo	9	43-35	91	KŁ		LX
927	Wilczkowo	10	43-35	92	KŁ, SR		LX, LX
928	Wilczkowo (Daronice)	11	42-35	115	EK		LX
929	Wilczkowo (Daronice)	12	42-35	116	EK, OR		LX, LX
930	Wójcin	1	43-36	187	KPL		O
931	Wójcin	2	43-36	188	NE		ZL
932	Wójcin	3	43-36	189	KŁ		C
933	Wójcin	4	43-36	190	KŁ		ZL
934	Wójcin	5	43-36	191	KŁ		ZL
935	Wójcin	6	43-36	192	KŁ		O
936	Wójcin	7	43-36	193	KŁ		O
937	Wójcin	8	43-36	194	KŁ		O?
938	Wójcin	9	43-36	197	PSR, NOW		O, LX
939	Wójcin	10	43-36	198	KŁ, PSR, NOW		O, O, LX
940	Wójcin	11	43-36	183	KŁ, PSR		LX, O
941	Wójcin	12	43-36	184	KŁ, PSR		O, O
942	Wójcin	13	43-36	185	PSR		O
943	Wójcin	14	43-36	186	KŁ, PSR, NOW		LX, O, LX
944	Wójcin	21	43-36	182	PSR		LX
945	Wójcin	16	43-36	195	KPL		LX
946	Wójcin	17	43-36	196	NE		LX
947	Wójcin	18	43-36	179	KAK, PSR		O, LX
948	Wójcin	19	43-36	180	PSR		LX
949	Wójcin	20	43-36	181	KAK, KP, WSR, PSR		O, LX, O, O
950	Wójcin	21	44-36	65	PSR		LX
951	Wójcin	22	44-36	66	PSR		LX
952	Wójcin	23	44-36	67	WSR		LX
953	Wójcin	24	44-36	68	PRADZIEJE, PSR		LX, LX
954	Wójcin	25	44-36	69	EK, PRADZIEJE		LX, LX
955	Wójcin	26	44-36	70	EK, KŁ		LX, LX
956	Wójcin	27	44-36	71	PSR		LX
957	Wójcin	28	44-36	72	NE, KŁ		LX, LX
958	Żnin	1	43-35	116	KŁ	A	O
959	Żnin	2	43-35	117	NE		ZL
960	Żnin	3	43-35	118	KPL		ZL
961	Żnin	4	43-35	97	KŁ		C
962	Żnin	5	43-35	98	KŁ		O
963	Żnin	6	43-35	99	KŁ		LX

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi	Stanowisko archeologiczne
964	Żnin	7	43-35	119	KŁ		ZL
965	Żnin	8	43-35	120	KCW		ZL
966	Żnin	9	43-35	121	NE		ZP
967	Żnin	10	43-35	122	KCSZ		C?
968	Żnin	11	43-35	123	NE		ZP
969	Żnin	12	43-35	124	NE		ZP
970	Żnin	13	43-35	125	KŁ		ZP
971	Żnin	14	43-35	126	KPOM		ZP
972	Żnin	15	43-35	127	KPOM		ZP
973	Żnin	16	43-35	128	KPOM		ZP
974	Żnin	17	43-35	129	KPOM		ZP
975	Żnin	18	43-35	130	KŁ		ZP
976	Żnin	19	43-35	131	KPOM		ZP
977	Żnin	20	43-35	132	KPOM		ZP
978	Żnin	21	43-35	133	OR		ZP
979	Żnin	22	43-35	134	OR		O
980	Żnin	23	43-35	135	OWL		ZP
981	Żnin	24	43-35	136	OR		ZP
982	Żnin	25	43-35	137	OR		ZP
983	Żnin	26	43-35	1	KŁ		LX
984	Żnin	27	43-35	2	SR		LX
985	Żnin	28	43-35	3	SR		ZL
986	Żnin	29	43-35	4	KŁ, SR		O, X
987	Żnin	30	43-35	5	KŁ, WSR, SR		X, LX, LX
988	Żnin	31	43-35	6	KŁ		LX
989	Żnin	32	43-35	7	PSR		LX
990	Żnin	33	43-35	8	PSR		LX
991	Żnin	34	43-35	9	PSR		LX
992	Żnin	35	43-35	10	PSR		LX
993	Żnin	36	43-35	11	PSR		X
994	Żnin	37	43-35	12	PSR		X
995	Żnin	38	43-35	13	KPL		LX
996	Żnin	39	43-35	14	WSR, SR		X, X
997	Żnin	40	43-35	15	PSR		X
998	Żnin	41	43-35	16	WSR, SR		X, LX
999	Żnin	42	43-35	60	KP		LX
1000	Żnin	43	43-35	71	WSR, PSR		LX, X
1001	Żnin	44	43-35	72	WSR, PSR		LX, X
1002	Żnin	45	43-35	73	WSR, PSR		LX, X
1003	Żnin	46	43-35	74	PSR		X
1004	Żnin	47	43-35	75	PSR		X
1005	Żnin	48	43-35	76	WSR, PSR		LX, X
1006	Żnin	49	43-35	77	PSR		X
1007	Żnin	50	43-35	78	PSR		X
1008	Żnin	51	43-35	79	WSR, PSR		LX, X
1009	Żnin	52	43-35	80	WSR, PSR		LX, X
1010	Żnin	53	43-35	81	PSR		X
1011	Żnin	54	43-35	82	WSR, PSR		LX, X
1012	Żnin	55	43-35	86	KŁ, WSR		LX, LX
1013	Żnin	56	43-35	85	KŁ, WSR		O, LX

Spis skrótów zawartych w załączniku 2

Stanowiska archeologiczne		Datowania	
Skrót	Pełna nazwa	Skrót	Pełna nazwa
C	cmentarzysko	EB	epoka brązu
CC	cmentarzysko ciałopalne	EK	epoka kamienia
CGS	cmentarzysko grobów skrzynkowych	EŻ	epoka żelaza
CGS oraz CK	cmentarzysko grobów skrzynkowych oraz kloszowych	HA	okres halsztacki
CK	cmentarzysko kurhanowe	KAK	kultura amfor kulistych
CP	cmentarzysko popielnicowe	KCW	kultura ceramiki wstęgowej
CS	cmentarzysko szkieletowe	KCSZ	kultura ceramiki sznurowej
G	grodzisko	KCWR	kultura ceramiki wstęgowej ryte
GC	grób ciałopalny	KGK	kultura grobów kloszowych
GD	grodzisko domniemane	KL	kultura lendzielska
GN	grodzisko nizinne	KŁ	kultura łużycka
GR	grobla	KPL	kultura pucharów lejkowatych
GRS	groby skrzynkowe	KP	kultura przeworska
GS	grodzisko stożkowe/gródek stożkowy	KPOM	kultura pomorska
GW	grodzisko wyżynne	KT	kultura trzciniecka
K	kurhan	KW	kultura wielbarska
LX	śląd osadniczy	LAT	okres lateński
M	most	MEZ	mezolit
N	nieokreślone	NE	neolit
O	osada	NESch	neolit schyłkowy
OB	obozowisko	NOW	czasy nowożytnie
SK	skarb	OR	okres rzymski
ST	stożek	OWL	okres wędrówek ludów
SZSZ	"szwedzkie szańce"	PSch	paleolit schyłkowy
X	punkt osadniczy	PSR	późne średniowiecze
ZL	znalezisko luźne	SR	średniowiecze
ZOM	zamek obronny murowany	W/S LAT	wczesny bądź środkowy laten
ZP	znalezisko przypadkowe	WEB	wczesna epoka brązu
		WSR	wczesne średniowiecze
Inne nazwy			
Skrót	Pełna nazwa		
A	stanowisko archiwalne		
AZP	archeologiczne zdjęcie Polski		
K	kultura		

UZASADNIENIE

Wymóg sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami zgodnie z art. 87 ust. 1 nałożony został na Burmistrza Żnina, natomiast kompetencje uchwalenia zostały przypisane Radzie Miejskiej po uprzednim zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Żnin na lata 2016-2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały uzyskał pozytywną opinię Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu Delegatura w Bydgoszczy pismem nr WUOZ.DB.RDZ.5121.1.2016.HM. z dnia 10 marca 2016 roku.

Sporządziła: Katarzyna Słowik-Otlewska

Sprawdził: Jacek Świłała

Zaopiniowano pozytywnie przez Kancelarię Prawną.